

ЗА ЎОГОСЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

ВИДАТЕЛЬ И ВЛАСТИТЕЛЬ:
РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ КРЕСТОВ

† МИХАИЛ МУДРИ
парох керестурски и председател РНПД-а.

Дня 13. X. 1936. р. упокојел ше наш перши председател РНПД-а *Михаил Мудри*. Јого шмерц оплакана од народу руского, а його утрачене длуго осети нашо РНПД-о.

Бул вон учени и велики любитељ свога народа вше и вшадзи, где ше лем находзел. Таки остал до конца свога живота. Цо лем могол и мал, даровал својому народови.

Дзень и ноц раздумоваш, як би подзвигнуц и тварди темель положиц РНПД-у, котре с приятелими основал 1919. р. Не жаловал на то няки жертвии.

З його трудами и жертвами купени „Руски Нар. Дом“, „Руска Друкарня“ и велько ињиши добри темелі рускай просвіти. Сам жертвовал веџей як 100.000 Дин. на РНПД-о. Його спомен остане меджи нама на вики — док будзе Русинох! —
Вична му памяшь!

Юугославянски Руснаци!

Перши председател нам умар. То не значи, же и тоти змаганя за нашу руску просвіту з нім умарли. Не и нізач! Тото цо вон робел и як нас одушевйовал, ми и на далей мушиме предлужиц и його идеї — роботу и любов гу свому народови и далей наставиц и кажди свидоми Руснак по своей можносци подпомогац,

Ми умераме, але наш народ не вимре! За нама оставаю нашо нашлідніки — наю млади, на котрих охабяме нашо змаганя, не лем у капиталу жеми — пенежу, але у нашей рускай Просвіти. Од нас овиши яку будучносц охабиме своїм дзецом!

Кед сом читал спис членох РНПД-а и даровательох за руску друкарню, велько сом ше поцешел и утврдзел, же народ, котри так дзба и жертвую на свой — вітда не препаднё!

Наш перши председател и водя умар, але ми поцешени з його животом — будземе го нашлідовац и далей ше одушевлено трудзиц, же би нашо РНПД-о, за котре вон жил до конца, — ище баржей квитло и хасновало нашему рускому народу.

Браца! До роботи просвітней кажди зос подвойними силами!

ЗА ЮГОСЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРОСТИ РОК

РОК ВИДАНЯ XVII.

зложел

у МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВІТНОГО ДРУЖТВА

ДЮРА БИНДАС,
подпредседател Р. Н. П. Д-а.

— — —
Видатель и властитель:
РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВІТНЕ ДРУЖТВО
руски керестур.

— — —
СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ
ШТАМПА ПАТРИЈАРШИЈСКЕ ШТАМПАРИЈЕ
1936.

ЯНУАР

(СИЧЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

I.

По новим	Грекокат. руски	Римски
14 Штв.	1 Обр. Г. Вас В. Нр	Феликс
15 Пят.	2 Сильвестер п.	Мавро
16 Соб.	3 Малахий и Горд.	Марцел п.

Недз. пред Богоявленнем. Гл. 8., Ев. в. 11.,
Лит. ап. з. 298.; Ев. Мар. з. 1

17 Недз.	4 Собор 70 апост.	2. по Богояв.
18 Пон.	5 Навеч. Богоявл.	Св. Фамил.
19 Вов.	6 Богоявление Г.	Мария м.
20 Стр.	7 Соб. св. Иоана Кр.	Фабиан
21 Штв.	8 Прп. Георг и Ем.	Агница дів.
22 Пят.	9 Мч. Полиекта	Викентий
23 Соб.	10 Св. Григорий Нис.	Раймунд пр.

Недз. по Богоявл. Гл. 1., Ев. в.,
Лит. ап. з. 274.; Ев. Мат. з. 8.

24 Недз.	11 Пр. Теодосий В.	70. недзеля
25 Пон.	12 Мц. Татяна	Обр. Павла
26 Вов.	13 Мч. Ермил и Стр.	Поликарп [†]
27 Стр.	14 Пр. Отци на Син.	Йоан Зл.
28 Штв.	15 Павел Тив.	Аполония
29 Пят.	16 Покл.вер.ап.Петр.	Фриньо с.
30 Соб.	17 Пр. Антоний В.	Мартина дів.

Недз. XXX. по С. ск. Д. Гл. 2., Ев. в. 2.
Лит. ап. з. 258.; Ев. Лука з. 91.

31 Недз.	18 Св. Атаназ и Кир.	60. недз.
1 Пон.	19 Пр. Макарий	Игнатий
2 Вов.	20 Пр. Евтихий В.	Стритеи.
3 Стр.	21 Пр. Максим исп.	Блазий
4 Штв.	22 Ап. Тимотей и Ат.	Вероника
5 Пят.	23 Сщм. Климент	Агата дів.
6 Соб.	24 Пр. Ксения	Доротея дів.

Недз. 31. по С. ск. Д. Гл. 3., Ев. в. 3.
Лит. ап. з. 280.; Ев. Лука з. 93.

7 Недз.	25 Григорий Бог.	50. недз.
8 Пон.	26 Пр. Ксенофонт	Ромулд
9 Вов.	27 Прен.м.Йоана Зл.	Іван од Б.
10 Стр.	28 Пр. Ефрем	Пепелян с.
11 Штв.	29 Прм. Игнатий б.	Указ. Г. Л. [●]
12 Соб.	30 Три Святители	Евлогий
13 Соб.	31 Мм. Кир и Йоан	Стефан оп.

Слунко: ^{*)}		
Виходзи:	Заходзи:	
15. на 7 г. 46 м.	4 г. 33 м.	
30. " 7 " 32 "	4 " 56 "	
1. " 7 " 30 "	4 " 59 "	

Мешацово мени:

- ▷ Перша штв. 19. на 21 г. 2 м.
- ◁ Поля 26. на 18 г. 15 м.
- ⌚ Ост. штв. 3. на 13 г. 4 м.
- 🕒 Нови меш. 11. на 8 г. 34 м.

Старочне нагадоване о хвилі:

Од 1. до 4. хмарно и літна хвиля, 6. шніг и даждж, 9. хмарно, 12. шніг, 13. хмарно и витровито, 14. шніг, 16. хмарно и витровито, 21. міцна жима, 22. и 23. вітор и шніг, 24. и 25. ясно и міцна жима, 29. и 30. шніг и буря, 31. міцна жима.

Роботи у газдовстві: Кед хвиля допущи вивожуйме гной на польо, розрүймі го. Хлів часто отверац, стакок чисто трамац, вонка на годзину — два випущовац. — У заграда копац, риголонац, гноїц. — **Овоц** чисциц, орезовац, гушеници таманіц. Пруцики за камене откладац. — За винницу готовиц жем, риголовац.

**Хто сам над собу не панує,
— над тим други паную.**

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дні.	п.	Дні.	п.

^{*)} Дні слунка и мешацово мени, як и о хвилі — по новим кал. значени.

(ЛЮТИЙ)

28 дні

По новим	Грецько-українським іменам	Свято
14 П'єса 15 Пон. 16 Вов. 17 Стр. 18 Штв. 19 Пят. 20 Соб.	1 М. Трифон 2 Іоанн з Розу 3 Симон и Ана 4 Пр. Ісидор 5 Мц. Агафія 6 Пр. Вукол 7 Пр. Партен	Чиста. Вал. Фавст Юлиана дів. Донат Симеон б. Д Конрад Елевтерій

Імена святих, які відзначаються у цей місяць

14 П'єса 15 Пон. 16 Вов. 17 Стр. 18 Штв. 19 Пят. 20 Соб.	1 М. Трифон 2 Іоанн з Розу 3 Симон и Ана 4 Пр. Ісидор 5 Мц. Агафія 6 Пр. Вукол 7 Пр. Партен	Чиста. Вал. Фавст Юлиана дів. Донат Симеон б. Д Конрад Елевтерій

Імена святих, які відзначаються у цей місяць

21 Неда. 22 Пон. 23 Вов. 24 Стр. 25 Штв. 26 Пят. 27 Соб.	8 Мч. Теодор 9 Мч. Никифор 10 М. Харалампий 11 Власий 12 С. Мелетій 13 Пр. Мартиниан 14 Пр. Аксент	Пачиста. Ел. Ст. Петро Д Ст. Петро Матей ап. Викторин Нестор м. Александер

Імена святих, які відзначаються у цей місяць

28 Неда. 1 Пон. 2 Вов. 3 Стр. 4 Штв. 5 Пят. 6 Соб.	15 Ап. Онузим 16 М. Памфіл 17 Теодор 18 Лев папа 19 Ап. Архипа 20 Лев еп. 21 Тимотей (Зад. соб.)	Безм. Леон. Албін Луций Кунігунда Казимир Евзевій Перп. и Фел.

Імена святих, які відзначаються у цей місяць

7 Неда. 8 Пон. 9 Вов. 10 Стр. 11 Штв. 12 Пят. 13 Соб.	22 Обр. мч. у Євг. 23 Полікарп 24 Обр. гл. Йоава Кр. 25 Тарасій еп. 27 С. Порфирій 27 Пр. Прокопій 28 Пр. Василий	Средоп. Тома Іван од. Б. Франциска 40 мучен. Софроній Григорій Евфразій

Слунко.

Виходзи; Заходзи:
 15. на 7 г. 8 м. 17 г. 21 м.
 28. „ 6 „ 44 „ 17 „ 42 „
 1. „ 6 „ 42 „ 17 „ 44 „

Мешацово мени:

» Перша штв. 18. на 4 г. 50 м.
 ④ Поляня 25. на 8 г. 43 м.
 ④ Ост. штв. 5. на 10 г. 17 м.
 ④ Нови меш. 12. на 20 г. 32 м.

Сторочне нагадоване
о хвили:

До 10. тварда жима, 13. и
14. буря и шніг, 15. до 20.
хмарно, 21. до 28. диждж.

Роботи у газдовстві: Кед же
жем розмражела, єщенську
ораніну дерляц. Так исте и
пашкови, кертичини поров-
нац. — У заградки градки по-
рихтац за шаце. У заклоне-
тих местах уж мож шац мак,
мархву, петрушку, шпенат,
гращок. — Овоци чисцици, оре-
зованац и шприцованац од койя-
ких хоротох и чкоднікох.
Пчоли, кед хвиля допущи, мож
пушиц на чисцене. — Квоки
насадзиц.

Воліме сами церпиц, як
да други пре нас церая.
Найвецій гуторя гаоти,
котри не маю цо гуториц.

Дзень	Д н е в н і к	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

МАРЕЦ

(МАРТ)

31 ДЕНЬ

ІІІ.

По новим	Грекокат. руски	Римски

Неда. Сиропустна, Гл. 8. Ек. в. 8
Лит. ал. в. 312; Ік. Мар. в. 37

14 Неда.	1 М. Євдокій	Глуха. Мат.
15 Пон.	2 Сщм. Теод. (П.п.)	Лонгин
16 Вов.	3 М. Евтрапій	Кириак
17 Стр.	4 Пр. Герасим	П. п. Патриц
18 Штв.	5 Конон	Кирил еп.
19 Пят.	6 42 мучен.	Осиф обр. 》
20 Соб.	7 Сщм. у Херс.	Теодозій

I. неда. в посту, Гл. 4. Ек. в. 9
Лит. ал. в. 329; Ік. Мар. в. 5.

21 Неда.	8 Теофілакт	Кирила
22 Пон.	9 49 мученики	7 ж. Пр. Б.
23 Вов.	10 Кодрат	Фурмент
24 Стр.	11 Софропій	Арх. Гаврил
25 Штв.	12 Пр. Теофан	В. штварт
26 Пят.	13 Прм. Никифор	В. пяток
27 Соб.	14 Пр. Вен. (Зад. соб.)	В. субота ④

II. неда. в. посту, Гл. 2. Ек. в. 10
Лит. ал. в. 303; Ік. Мар. в. 7.

28 Неда.	15 Мч. Агапія	Велька Ної
29 Пон.	16 М. Савин	Велька Ної
30 Вов.	17 Алексій	Віктор м.
31 Стр.	18 Кирил еп.	Балбина
1 Штв.	19 Мм. Хрис. и Дар.	Гуго еп.
2 Пят.	20 Пр. Отци	Франьо
3 Соб.	21 Пр. Яков (Зад. соб.)	Рихард

III. неда. в. посту, Крестопоклонна, Гл. 3. Ек. в. 11.
Лит. ал. в. 311; Ік. Мар. в. 37

4 Неда.	22 Сщм. Василій	Била. Из. ④
5 Пон.	23 М. Никон	Винценц
6 Вов.	24 Захарій	Сиксто
7 Стр.	25 Благочинене Б.	Алберт
8 Штв.	26 Соб. Арх. Гавр.	Діонізій
9 Пят.	27 Мц. Матрона	Марія Мис.
10 Соб.	28 Гиларій (Зад. соб.)	Макарій п.

IV. неда. в. посту, Гл. 4. Ек. в. 12
Лит. ал. в. 311; Ік. Мар. в. 48

11 Неда.	29 Сщм. Марко	2 по В.н. Лев
12 Пон.	30 Пр. Йоан л.	Юлій п.
13 Вов.	31 Пр. Ипатий	Бл. Ида

День	Дневник		Прияток	Видаток
	Дн.	п.		

(ЦВІТЕНЬ)

30 дні

По новом			
14 Стр.	1 Мария єгип. (П. с.)	Юстин	
15 Штв.	2 Пр. Тит чуд.	Василия	
16 Пят.	3 Пр. Никита	Вернард.	
17 Соб.	4 Пр. Осиф и Георг.	Аникета	

Слухно:

Виходзи:	Заходзи:
15. на 5 г. 41 м.	18 г. 50 м.
30. " 4 " 43 "	19 " 12 "
1. " 4 " 42 "	19 " 14 "

Мешацово мені:

1 Перша штв. 17. на 21 г. 34 м.
 2 Полня 25. на 16 г. 24 м.
 3 Ост. штв. 3. на 19 г. 37 м.
 4 Нови меш. 10. на 14 г. 18 м.

Старочне негадоване
о хвилі:

До 4. моцна жима, 5. красно, ясно и умильно, 7. и 8. дижд, 12. до 17. барз жимно, ясно и витор, 19. дижд, 20. до 22. неприємно и жимно, 23. цепло и спарно, 24. до 28. крашне и цепло, 29. диждж, а по тим красно.

Роботи у газдовстві: Невивожени гной треба вивесць, браніць бетеліні. Докончыць треба шаце репи и у другей половині мешаце кукурицу и кромпілі висадзіц. Овоц очисциц, садаць и каламиц. Як одквитне овоц шприцовац, — Статок добре кармиц пред роботамі.

18	5	Мм. Теодул	3. по В. Н. Елев.
19 Пон.	6	С. Евтихий	Кресценций
20 Вов.	7	Пр. Георгий	Сулпиций
21 Стр.	8	Ап. Иродион	Анзельк
22 Штв.	9	М. Евпсихий	Сотер
23 Пят.	10	М. Терентий	Юрай м.
24 Соб.	11	Сщм. Антипа	Фиделис

25	12	Сщм. Артемон	4. по В. Н. Мар.
26 Пон.	13	С. Мартин п.	Клето п.
27 Вов.	14	С. Мартин п.	Озана коп.
28 Стр.	15	Ап. Аристрах	Павел од кр.
29 Штв.	16	Мц. Агапія	Петро
30	17		Катарина
1 Соб.	18	В. субота	Филип и Як.

2	19		5. по В. Н. Ат.
3	20		К. св. кр. С.
4	21		Флориан
5 Стр.	22	Теодор и Вит.	Пий V. п.
6	23		
7 Пят.	24	Сава стр.	Станіслав
8 Соб.	25	Марко єв.	Миголіце

9	26	Сщм. Василій	6. по В. Н.
10 Пон.	27	Сщм. Симеон	Исидор
11 Вов.	28	Ап. Яков и Сос.	Франьо
12 Стр.	29	Мм. у Кизики	Панкрайцій
13 Штв.	30	Ап. Яков	Сервакій

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дн.	п.	Дн.	п.
	Vinciljir Dančo Luka prijal placu n 1937 rokem :				
21.VII.	- 5 (п'єс) mtc. kukuřici				
21.VII.	200 (двесто) dinari - i 1l. vína				
4.VIII.	7l. vína - 2l. paljenski				
3.VI.	- 2 (два) mtc. zíta				
4.VII.	200 din (двесто) dinari i 1l. paljenski				
16.VII.	100 din (сто dinari)				
2.X.	100 din (сто dinari)				

МАЙ

(МАЙ)

31 ДЗЕНЬ

V.

По новым	Греко-католики	Римские

14 Пят.	1 Пр. Еремия	М. Бониф.
15 Соб.	2 С. Атаназий	Иван Сал.

Недз. мироносиц. Гл. 2, Ев. 3. Лк. 11: 16.
Ев. Ап. п. 63.

16 Іседа	3 Пр. Теодозий	Русалія
17 Пон.	4 Пр. Пелагія	Русалія п.
18 Вов.	5 Мц. Ірина	Венаций
19 Стр.	6 Пр. Йов	Целестин п.
20 Штв.	7 М. Акакій	Вернард с.
21 Пят.	8 Ап. Йоан.	Годрік
22 Соб.	9 Пр. м. о. Ніколая	Елена

Недз. о разслабленні. Гл. 3. Ев. 1: 18.
Лк. ап. п. 23; Ев. Іоана п. 1: 1.

23 Неда	10 Ап. Симон З.	1. по Рус. Пр. Троїц.
24 Пон.	11 Сщм. Мокій	Івана дів.
25 Вов.	12 Епіфаній и Гер.	Урбан п. ④
26 Стр.	13 Мц. Гликерія	Філіпп і.
27 Штв.	14 М. Ісидор	Іоан. целе
28 Пят.	15 Пр. Пахомій	Августин
29 Соб.	16 Пр. Теодор	Магдалена

Недз. о самаряніні. Гл. 4. Ев. Іоана п. 1: 1.
Лк. ап. п. 28; Ев. Йоана п. 1: 1.

30 Неда	17 Ап. Андронік	2. по Русад.
31 Пон.	18 М. Теодот	Марія пом.
1 Вов.	19 М. Патріцій	Памфіл м.
2 Стр.	20 М. Талалей	Еразмо ④
3 Штв.	21 Константин и Ел.	Клотилда
4 Пят.	22 М. Василиск	Квірин
5 Соб.	23 Пр. Михаїл	Боніфакій

Недз. о сліпогорії. Гл. 5. Ев. Іоана п. 1: 1.
Лк. ап. п. 38; Ев. Йоана п. 1: 1.

6 Неда	24 Симеон	3. по Рус. Нор.
7 Пон.	25 Обр. гл. Йоан. Кр.	Роберт
8 Вов.	26 Ап. Карп	Медард ④
9 Стр.	27 М. Терапонт	Фелиціян
10 Штв.	28 Вознесеніє Г.	Маргарета
11 Пят.	29 Мц. Теодозія	Варнава
12 Соб.	30 Пр. Ісаакій	Онуфрій

Сліп. ін. інч. Гл. 5. Ев. Іоана п. 1: 1.
Лк. ап. п. 38; Ев. Йоана п. 1: 1.

13 Неда	31 Ап. Еремій	4. по Рус. Ант.

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дав.	п.	Дав.	п.

Ю Л И Й
(ЛИПЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

VII.

По новим		Грекокат руски	Римски
14 Стр.	1	Врч. Косма и Дам.	Бонавент.
15 Штв.	2	Пол. ч. Р. Пр. Д. М.	Генрик
16 Пят.	3	М. Якинт	Г. од Карм.
17 Соб.	4	С. Авдри кр.	Алексий

Недз. 4. по С. ск. Д. — Гл. З. ск. в. 4.
Лит. ап. з. 93; Ев. Мат. з. 25.

18 Недз.	5	Пр. Атанасий	9. по Рус. М.
19 Пон.	6	Пр. Сисон В.	Викент
20 Вов.	7	Пр. Тома и Ак.	Илия прор.
21 Стр.	8	М Прокопий	Данил прор.
22 Штв.	9	Сщм. Панкратий	Мария Маг.
23 Пят.	10	Пр. Антоний	Аполинар.
24 Соб.	11	Мц. Евфимия	Христина

Недз. 5. по С. ск. Д. — Гл. 4. Ев. в. 5.
Лит. ап. з. 103; Ев. Мат. а. 28.

25 Недз.	12	М. Прокло и Ил.	10. по Рус. Я.
26 Пон.	13	Соб. Арх. Гаврила	Ана
27 Вов.	14	Ап. Акила	Пантелеон
28 Стр.	15	Ап. Владимир	Инокент
29 Штв.	16	Сщм. Антиноген	Марта д.
30 Пят.	17	Вмц. Марина	Авдон
31 Соб.	18	М. Якинт и Ем.	Игнатий Л.

Недз. 6. по С. ск. Д. и недз. ск. Огрох. Гл. 5. Ев. в. 6.
Лит. ап. з. 110 и 334; Ев. Мат. з. 29. и Иоан. 56.

1 Недз.	19	Пр. Макрина	11. по Рус. П.
2 Пон.	20	Прор. Илия	Алфонс
3 Вов.	21	Прор. Симеон	Августин
4 Стр.	22	Мар. Магдал.	Доминик
5 Штв.	23	М. Трофим	Мария шніг.
6 Пят.	24	Мм. Борис и Хліб	Преобр. Г.
7 Соб.	25	Усп. Ани	Кастан

Недз. 7. по С. ск. Д. — Гл. 6. Ев. в. 7.
Лит. ап. з. 116; Ев. Мат. з. 33.

8 Недз.	26	Сщм. Ермолай	12. по Рус. К.
9 Пон.	27	Вм. Пантелеймон	Іван Виан.
10 Вов.	28	Ап. Прохор	Ловро
11 Стр.	29	М. Калиник	Сузана
12 Штв.	30	Ап. Сила и Андр.	Клара
13 Пят.	31	Пр. Евдоким	Іполит

Слунко:

Виходзи: Заходзи:
15. на 4 г. 14 м. 19 г. 57 м.
31. " 4 " 33 " 19 " 30 "
1. " 4 " 34 " 19 " 37 "

Мешацово мени:

▷ Перша штв. 15 на 10 г. 36 м.
∅ Поля 23 на 13 г. 45 м.
С Ост. штв. 30 на 19 г. 47 м.
∅ Нови меш. 6 на 13 г. 37 м.

**Сторочне нагадоване
о хвилі:**

2. хмарно и гадно, 3. диждж,
4. до 8. велька горучава, 10. и
11. не добра хвіля и диждж,
12. до 18. велька горучава, а
по тим до конца моцни диждж.

Роботи у газдовстві. Косит-
ба и возитба. Сцерне такой
зугориц, а мож ище мугар и
др. пошац. — У заградки жи-
мську шалату шац, цибулю,
винімац. — Овоц шприцовац,
хробачну овоц зберац и зні-
щиц. — Виніцу трецираз окопац,
вязац. — Пчочи, кед суша
кармиц треба, да не однімаю
од других. Отвори за вилето-
ване зужковац. — Старац ше
за покарму статку.

**Хто ѿщадуе (шпоруе), най
вицас започина.**

**Еден другому — а Бог
каждому.**

Дзень	Дневнік		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

(СЕРПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новим	Григоріанскому	Молдавському
14 Соб.	1 Макавей (Поч. посту) Евсевій ♂	

Імена святих, які відзначаються в цей день

15	Срб.	2 Прм. Стефан	1 Григорій
16	Пон.	3 Пр. Ісаакій	Яким
17	Вов.	4 7 отроки у Еф.	Гияцінт
18	Стр.	5 М. Евсигній	Елена ц.
19		6 Іларіон (Іларіон)	Людовіт б.
20	Пят.	7 Пр. Дометій	Стефан кр.
21	Соб.	8 С. Еміlian	Іван фр.

Імена святих, які відзначаються в цей день

22	Пон.	9 Ап. Мафтей	14. по Рус. Тим. Ⓜ
23	Пон.	10 М. Лаврентій	Филип
24	Вов.	11 М. Евпл	Вартоломей
25	Стр.	12 М. Фотій і Ан.	Людовіт
26	Штв.	13 Пр. Максим	Зефірин
27	Пят.	14 Прор. Михей	Осіп Кал.
28	Соб.	15 Успіння Пр. Бог.	Августин б.

Імена святих, які відзначаються в цей день

29	Нед.	16 Нерук. Образ	15. по Рус. Усіни. Ⓛ
30	Пон.	17 М. Мирон	Ружа дів.
31	Вов.	18 Мц. Флора і Лавра	Раймунд
1	Стр.	19 М. Андрі стр.	Егідій
2	Штв.	20 Прор. Самуїл	Зенон
3	Пят.	21 Ап. Тадей	Мансвет
4	Соб.	22 М. Агатоник	Розалия Ⓛ

Імена святих, які відзначаються в цей день

5	Ввз.	23 М. Луп, Іриней	16. по Рус. Лавр.
6	Пон.	24 Сщм. Євтихій	Захарій пр.
7	Вов.	25 Ап. Вартоломей	Марко кр.
8	Стр.	26 М. Андріян і Нат.	Рожа Бог.
9	Штв.	27 Пр. Пимен	Петро кл.
10	Пят.	28 Пр. Мойсей	Микола
11	Соб.	29 Успіння Божої Матері	Пулхерій

Імена святих, які відзначаються в цей день

12	Нед.	30 С. Йоан, Павел	17. по Р. Мено М. ♂
13	Пон.	31 Пол. ч. пояск Б.	Филип м.

Імена святих, які відзначаються в цей день

Слухно:

Виходаи: Заходзи:
15. на 4 г. 53 м. 19 г. 16 м.
31. " 5 " 16 " 18 " 45 "
1. " 5 " 17 " 18 " 43 "

Мешацово мени:

﴿ Перша штв. 14. на 3 г. 28 м.
﴿ Поля 22. на 1 г. 47 м.
﴿ Ост. штв. 29. на 0 г. 54 м.
﴿ Нови меш. 4. на 23 г. 53 м.
﴿ Перша штв. 12. на 21 г. 37 м.

Сторочне нагадоване
о хвилі:

До 4. хмарно, дакус даждж,
6. красна хвиля, хладні ноці,
7. даждж і гирмотане, 8. досци
шумне, 9. до 14. тирваци даждж,
17. красно, 18. бритка
хвиля до кінца мешаца.

Роботи у газдовстві: Уго-
рене, оране наставиць. Конопи
вихаць, мочиць. У заградох
парадичи, паприцу за жиму
откладаць. — Виніцу чуваць от
чокдлівих птицох. — Кед би
чистець пре сушу похибел
муша ше почли і у аугусту
кармиць.

Хто купує, що му не треба,
передаваць будзе и то що
му треба.

Длусшво — зле дружство.

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

СЕПТЕМБЕР

(ВЕРЕСЕНЬ)

30 дні

ІХ.

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Вов.	1 Поч. Индикта	Воздв. ч. Кр.
15 Стр.	2 М. Мамант	7 ж. Б. Д. М.
16 Штв.	3 Сщм. Антим	Корнелий
17 Пят.	4 Сщм. Вавила	Ранисв. Фр.
18 Соб.	5 Пр. Захария	Осиф

Недз. 13. по С. св. Д., Гл. 4., Ев. в. 2.
Лит. ап. з. 166.; Ев. Мат. з. 87.

19 Недз.	6 Чудо Арх. Мих.	18. по Русл. Ян.
20 Пон.	7 М. Созонт	Евстахий ㉙
21 Вов.	8 Рожд. Пр. Богор.	Ап. Матей
22 Стр.	9 Яким и Ана	Тома од В.
23 Штв.	10 Мц. Минодора	Текла
24 Пят.	11 Пр. Теодора	Руперт
25 Соб.	12 Сщм. Автоном	Клеофа

Неда. 14. по С. св. Д. и неда. пред Воздв. ч. Кр.,
Гл. 5., Ев. в. 3., Лит. ап. з. 170 и 215.; Ев. Мат.
з. 89. и Йоан з. 9.

26 Недз.	13 Сщм. Корнилий	19. по Русл. Капр.
27 Пон.	14 Воздвиж. ч. Кр.	Косма и Д. ㉚
28 Вов.	15 Вм. Микита	Вечеслав
29 Стр.	16 Вмц. Евтихия	Арх. Мих.
30 Штв.	17 Мц. София, В. Н., Лю.	Ероним
1 Пят.	18 Пр. Евмений	Ремигий
2 Соб.	19 М. Трофим	Ангел хран.

Неда. 15. по С. св. Д. и неда. по Воздв. ч. Кр.,
Гл. 6., Дв. в. 4., Лит. ап. з. 170, и 203.; Ев. Мат.
з. 92. и Мар. з. 37.

3 Недз.	20 Вм. Евстатий	20. Тереза од М. Н.
4 Пон.	21 Ап. Кодрат	Франьо Ас. ㉛
5 Вов.	22 Сщм. Фока	Плацид
6 Стр.	23 Зач. Йоана Кр.	Бруно
7 Штв.	24 Мц. Текла	Рожанец
8 Пят.	25 Пр. Евфросина	Бригита
9 Соб.	26 Йоан бог.	Дионизий

Неда. 16. по С. св. Д., Гл. 7., Ев. в. 5.
Лит. ап. з. 181.; Ев. Мат. з. 105.

10 Неда.	27 М. Калистрат	21. Франь Б.
11 Пон.	28 Пр. Харитон	Емил
12 Вов.	29 Пр. Кириак	Максим ㉜
13 Стр.	30 Сщм. Григорий	Едварт

Служко:

Входзи: Заходзи:
15. на 5 г. 35 м. 18 г. 14 м.
30. " 5 " 57 " 17 " 43 "
1. " 5 " 58 " 17 " 41 "

Мешацово мени:

㉙ Полня 20. на 12 г. 32 м.
㉚ Ост. штв. 27. на 6 г. 43 м.
㉛ Нови меш. 4. на 12 г. 58 м.
㉜ Перша штв. 12. на 16 г. 47 м.

**Старочне нагадоване
о хвилі:**

До 5. витор и жимно, 6. до
8. гирмотане и диждж, 11.
хмарно, 13. и 14. в ноци мра-
зи, 15. тепло и ясно, 16. и 17.
хмарно през мразу, од 18. до
конца молговито, жимно и ви-
тор до конца мешаца.

Роботи у газдівстві: За-
стати мугар покошиць. Ошле-
бодзену жем од плодох таکой
зорца. — У заградки койяки
дудви и газ спаліць. Здрани
ше овоци за жиму откладаю.
— Пчоли на жимовни уло-
жиць. Слаби фамилії з моц-
нейшима зложиць.

**Хто велю пие — по глави
ше бие.**

**Чловек гутори — а то
Бог ушори.**

**У великой души — шицко
вельке.**

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дан.	п.	Дан.	п.

ОКТОБЕР
(ЖОВТЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

X.

По новым	Грекокат. руски	Римски
14 Штв.	1 Покров Пр. Бог.	Калист
15 Пят.	2 Сщм. Киприан	Терезия
16 Соб.	3 Сщм. Дионизий	Гедвига

Недз. 17. по С. св. Д. — Гл. 8. — Ев. в. б.
Лит. ап. з. 182; Ев. Мат. з. 62.

17 Недз.	4 Сщм. Еротей	22 Маргар.
18 Пон.	5 Мц. Харитина	Лука
19 Вов.	6 Ап. Тома	Петро ал. ^㉙
20 Стр.	7 М. Сергий и В.	Иван канц.
21 Штв.	8 Пр. Пелагия	Уршула
22 Пят.	9 Ап. Яков	Кордула
23 Соб.	10 М. Еклампий	Игнатий

Недз. 18. по С. св. Д. и св. Отцох. Гл. 1 Ев. в. 7.
Лит. ап. з. 188, и 334.; Ев. Лук. з. 17.
и Иоан з. 56.

24 Недз.	11 Ап. Филип	23 Рафаил
25 Пон.	12 Сщм. Тараҳ и др.	Хризант
26 Вов.	13 М. Карп и Папила	Еварст ^㉚
27 Стр.	14 Мц. Параскева	Винценций
28 Штв.	15 М. Лукиян	Ап. Симеон
29 Пят.	16 М. Лонгин	Нарцис
30 Соб.	17 Прор. Осий	Марцел

Недз. 19. по С. св. Д. Утр. Ев. Лука з. 95.
Лит. ап. з. 250.; Ев. Иоан з. 59.

31 Недз.	18 Пр. Христа Царя	Пр. Хр. Ц.
1 Пон.	19 Прор. Иоил	Шишити
2 Вов.	20 Вм. Артемий	Зад. дзень
3 Стр.	21 Пр. Иларион	Губерт ^㉙
4 Штв.	22 С. Аверкий	Карло б.
5 Пят.	23 Ап. Яков	Мирко
6 Соб.	24 М. Аreta	Леонард

Недз. 20. по С. сл. Д. — Гл. 3. — Ев. в. 9.
Лит. ап. з. 200.; Ев. Лука з. 30.

7 Недз.	25 М. Маркиян	25 Енгелб.
8 Пон.	26 Влм. Димитрий	Богдан
9 Вов.	27 М. Нестор	Божидар
10 Стр.	28 М. Терент и Н.	Анди
11 Штв.	29 Мц. Атаназия	Мартин б. ^㉚
12 Пят.	30 М. Зиновий	Емилиан
13 Соб.	31 Ап. Стахий	Станислав

Служко:

Входзі: Заходзі:
15. на 6 г. 18 м. 17 г. 17 м.
31. " 6 " 44 " 16 " 44 "
1. " 6 " 45 " 16 " 42 "

Мешацово мени:

㉙ Полня 19. на 22. г. 47 м.
㉚ Ост. штв. 26. на 14 г. 26 м.
㉛ Нови меш. 3. на 5 г. 16 м.
㉜ Перша штв. 11. на 10 г. 33 м.

*Сторочне нагадоване
о хвалі.*

До 9. диждж з вітром. 10. и 11. ясно, 21. и 22. хмарно и диждж, 24. до 26. хмарно и пременльво, 29. до 31. молгито и жимно.

Роботи у газдовстві: Жито треба пощаць, а так и ярець и раж. — У *загради* виняць желеняяву прекопаць и погноїць. Овоцни древка обвязаць зосліпидлом процив чкодлівих хробачкох. Винїци ше обераю. — Статок ше привикує на суху потраву. — Коло пчолох мир ма пановаць.

*Дзеци ше чудую шицкому,
а людзе нічому,
Хто о чим дума, о тим
ше му и шнѣ.*

Дзень	Дневнік		Прияток		Видаток	
	Дн.	п.	Дн.	п.	Дн.	п.

НОВЕМБЕР
(ПАДОЛИСТ)
30 ДНІ

ХІ.

По новим	Грекоат. руски	Римски
Недз. 21. по С. св. Д. — Гл. 4. — Ев. в. 10. Лит. ап. з. 203.; Ев. Лука з. 35.		
14 Недз.	1 Врч. Косма и Дам.	25. Йосафат
15 Пон.	2 М. Акиндин	Леопольд
16 Вов.	3 М. Акепсим	Едмунд
17 Стр.	4 Пр. Йоанікий	Григорий
18 Штв.	5 Галактион	Роман
19 Пят.	6 С. Павел	Елисавета
20 Соб.	7 М. Ерон	Феликс
Недз. 22. по С. св. Д. — Гл. 5. — Ев. в. 11. Лит. ап. з. 215.; Ев. Лука з. 83.		
21 Недз.	8 Соб. Арх. Мих.	27. Вов. Бог.
22 Пон.	9 М. Онисифор	Цецилия
23 Вов.	10 Ап. Ераст	Климент п.
24 Стр.	11 М. Мина, Виктор	Іван од кр.
25 Штв.	12 Сщм. Йосафат	Катарина
26 Пят.	13 С. Йоан Зл.	Конрад
27 Соб.	14 Ап. Филип	Валеріяна
Недз. 23. по С. св. Д. — Гл. 6. — Ев. в. 1. Лит. ап. з. 220; Ев. Лука з. 38.		
28 Недз.	15 М. Гурій	1. Адв. Сост.
29 Пон.	16 Ап. Мафт. (П. пост)	Сатурнин
30 Вов.	17 С. Григорій	Ап. Андрій
1 Стр.	18 М. Платон и Ром.	Елігій
2 Штв.	19 Прор. Авдій	Вавіяна
3 Пят.	20 Пр. Григорій	Франьо К.
4 Соб.	21 Вовед. Пр. Богор.	Варвара
Недз. 24. по С. св. Д. — Гл. 7. — Ев. в. 2. Лит. ап. з. 221.; Ев. Лука з. 39.		
5 Недз.	22 Ап. Филип и Кек.	2. Адв. Саво
6 Пон.	23 С. Амфілох	Микола б.
7 Вов.	24 Вмц. Катарина	Амвросій
8 Стр.	25 Сщм. Климент	Неп. Зач. Б.
9 Штв.	26 Пр. Алипій	Леокад
10 Пят.	27 Вм. Яков	Прен. х. лор.
11 Соб.	28 Пр. Стефан	Дамас
Недз. 25. по С. св. Д. — Гл. 8. — Ев. в. 3. Лит. ап. з. 224.; Ев. Лука з. 53.		
12 Недз.	29 М. Парамон и Ф.	3. Адв. Макс.
13 Пон.	30 Ап. Андрій	Луция

Слунко:

Виходзи: Заходзи:
15. на 7 г. 6 м. 16 г. 22 м.
30. " 7 " 28 " 16 " 9 "
1. " 7 " 29 " 16 " 8 "

Мешацово мени:

② Поляня 18. на 9 г. 10 м.
③ Ост. штв. 25. на 1 г. 4 м.
④ Нови меш. 3. на 0 г. 11 м.
⑤ Перша штв. 11. на 2 г. 12 м.

Сторочне нагадоване

о хвилі:

До 3. ясно, 4. и 5. диждж,
6. до 8. красна хвиля, 9. до
20. диждж, 23. и 24. жимно,
25. диждж, 26. красни ешень-
ски дзень, 27. водне красно, в
ноци диждж, 29. ясно, 30. вітор.

Работы у газдовству. Кажду
ешеньську заостату роботу тэ-
раз треба законьчиц. Препа-
триц брадла и шено. — У
заградки копане и гноене.
Овоцны деревка ище мож пре-
садзовац.

Нету науки — без муки.
Хто ше зос другого шмее,
— найскорей годзен над
самим собу заплакац.

Дзень	Днівнік		Прияток	Видаток
	Дн.	п.		

ДЕЦЕМБЕР
(ГРУДЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

XIX.

По новым	Грекокат. руски	Римски
14 Вов.	1 Прор. Наум	Спиридион
15 Стр.	2 Прор. Авакум	Ириней м.
16 Штв.	3 Прор. Софроний	Евзевий
17 Пят.	4 Вмц. Варвара	Лазар ^④
18 Соб.	5 Пр. Сава	Грациан

Недз. 26. по С. св. Д. — Гл. 1. Ев. в. 4.
Лит. ап. з. 229.; Ев. Лука з. 66.

19 Недз.	6 Св. О. Николай	4. Адв. Влад.
20 Нон.	7 С. Амвросий	Амон м.
21 Вов.	8 Пр. Патапий	Тома
22 Стр.	9 Прел. Зач. Богород.	Зенон м.
23 Штв.	10 М. Мина и Ерм.	Виктория
24 Пят.	11 Пр. Даниил, ст.	Адам к Ева
25 Соб.	12 Пр. Спирилон	Рожд. Христово

Недз. 27. по С. св. Д. Праотцох. — Гл. 2. — Ев. в. 5.
Лит. ап. з. 257.; Ев. Лука з. 76.

26 Недз.	13 М. Евстрат	Св. Стефан.
27 Пон.	14 М. Тирс. Левк.	Ап. Иван
28 Вов.	15 Сщм. Елевтерий	Младенци
29 Стр.	16 Прор. Агей	Тома б.
30 Штв.	17 Прор. Даниил	Давид кр.
31 Пят.	18 М. Севастиан	Сильвестр п.
1 Соб.	19 М. Бонифатий	Нови р. Обр.

Недз. 28. по С. св. Д. — Св. Отцох. — Гл. 3. — Ев. в. 6.
Лит. ап. з. 328.; Ев. Мат. з. 1.

2 Недз.	20 Сщм. Игнатий	Мено Ісус ^④
3 Пон.	21 Мц. Юлиана	Геновева
4 Вов.	22 Вмц. Атанасия	Тит
5 Стр.	23 М. 10 у Криту	Телесфор
6 Штв.	24 Навечерие Р. Хр.	Трокралі
7 Пят.	25 Рождество Христ.	Луциян
8 Соб.	26 Собор Пр. Богор.	Северин

Недз. 29. по С. св. Д. — По Рождству. — Гл. 4.
Ев. в. 7. — Лит. ап. з. 200.; Ев. Мат. з. 4.

9 Недз.	27 Св. Перв. Стефан	1. по Бог. Марц. ^②
10 Пон.	28 Мм. 20 тысяч	Павел п.
11 Вов.	29 Младенци	Гигин
12 Стр.	30 Мц. Анисия	Св Фамилия
13 Штв.	31 Пр. Мелания	Богомир

Слунко:

Входзай: Заходзай:
15. на 7 г. 44 м. 16 г. 6 м.
31. " 7 " 51 " 16 " 15 "

Мешацово мени:

④ Поля 17 на 19 г. 52 м.
⑤ Ост. штв. 24 на 15 г. 20 м.
⑥ Нови меш. 2 на 5 г. 52 м.
⑦ Перша штв. 9 на 9 г. 49 м.

Старочне нагадоване
о хвилі:

5. диждж и шніг, а по тим
до 7. красно, 8. диждж, 9.
хмарно и цепло, 10. моцни
диждж, 11. красно, 12. хмарно,
13. моцни диждж, 14. до 18
хмарно, 20. до 30. ясно, ляд и
жимно, 31. молговите и хмарно.

Робсти у газдовству: Крем
жимскаго ораня вонкашня ро-
бота стой. Гной ше вивожце.
— У заградкох пойри цеплай
хвилі мож копац. Овоци чи-
саци, орезовац и шарицовац.
— Пчолы треба да мирую.

Кніжка дава злату раду,
кед знаш з ню бешедовац.
Ленівому шицко чэжске, а
вредному шицко легке.

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дн.	п.	Дн.	п.

127
913

РОК 1937.

е прости рок и ма 365 дні 5 годзини 48 минути 46.43 секунди, лябо 365.242204 дні. — Прости роки су (фебруар 28 дні): 1937, 1938, 1939. — Преступни роки су (фебруар 29 дні): 1940. — 31 дньово мешаці: януар, март, май, юли, август, окtober, децембер. — 30 дньово мешаці: април, юни, септембер, новембер, 28—29 дньови мешац в фебруар.

ШТИРИ ЧАСЦІ У РОКУ.

Яр почина: 21. марта на 1 годzinу 45 минути рано.

Лето почина: 21. юна на 21 годз. 12 мин. вечар.

Ешень почина: 23. септембра на 12 годз. 13 мин. по пол. Теди дзень и ноц ровни.

Жима почина: 22. децембра на 7 годз. 22 мин. рано. Теди дзень найкратши а ноц найдлугша.

ЗАЦЕМНУЦЕ СЛУНКА И МЕШАЦА.

У нас у Европи буде ше видзиц тоти зацемнуца:

1. *Подиолне зацемнүце слунка*: 8. юна, початок на 7 г. 4 м. по поладню, а конец на 17 мин. по полн. Увидзи ше на Цихим Океану, и у Америки.

2. З часци зацемнүце мешаца: 18. новембра. У нас не будзе видно.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранични, або пасх. буква

Б. Вруци літо, або недз. буква Г.

Фашенгі длуги 8 тижні.

Триод (недз. митар.) почина 8. (21.) фебр.

Недзеля мясопустна: 22. II. (7. III.).

40 Мученікі 9. (22.) марта.

Поклони 1. (14.) апр.	
Благовіщене 25. марта (7. апр.).	
3. недз. поста.	
Велька Ноц 19. апр. (2. мая).	
Вознесение Хр. 28. мая (10. юна).	
Русадля 7. (20.) юна.	
Петров пост 2 тижні.	
Велька Ноц латинска 5 тижні	
пред нашу.	

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. *Валія* Богоявлен. и Рожд. Ісуса Христа.
2. *Вельки пост* од пондзелку недзеля сиропустней 2. (15.) апр. до Велькей Ноци.
3. *Петров пост* од пондзелку по недзеля Всіх Святих 15. (28.) юни до Петра и Павла.
4. *Матакі Божей пост* од 1.

- августа до Успения Богор. Іоана Крест. 29. августа.
6. *Воздвижение ч. Креста* 14. септембра.
7. *Крачунски пост* (Филиповка) од 15. нов. до Рожд. И. Хр.
8. Каждей среди и пятку през рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчела давни пости и то:

I. У Вельким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту должносты отримац пост во пондзелки, среди и пятки на котори дні допущено по било, а на други дні (вовторок, штварток, суботу и недзеля) шлебодно есц месо. Же би зме у дачим задоволіли Господу Богу за тоти ласки, приказано иа тоти дні (вовторок, штварток, суботу и недзеля) пред полудзенком и вечеру вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“) а другим, котори месо ёдза 1 Отченаш и 1 Богородице Діво вимодліц. Препоручуе ше и добри дѣла твориц, нащывяц хорих, даровац худобним. — Тото розрышенн вредзи и на таки постны дні, кед на юх даяке заповедане швeto церковне пада.

II. Од того общого розрышения виняти: 1) Цали перши тидзень и страстни (велькі) тидзень велького посту. У тих двух тижнях ніч не шлебодно есц месо. По было допущено лем вовторок, штварток и суботу, а пондзелок, среду и пяток през побило.

ПОСЦІЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Дзеци, котори роки не маю (до 7. року).
3. Старши людзе, котори слаби.
3. Тоти, котори чежко хори, лябо по хороти гу здравию ше врачаю.
4. Самодруги и мацери, котори дойча.
5. Работніки, котори чежку роботу конъча.
6. Таки котори не маю иньше есц, як н. пр. жобраци, служове подражни (путешествующи).

У таких случаюх не потребно одпущене од посту модліц, бо таких св. Церква уж розрышела.

ЗАГАЛЬНИЦІ (СЕРТИСИ).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявления.
2. Медзи недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькей Ноци до Недзелі Томовей.
4. Од Русадльох до недзелі Всіх Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ.

1. Субота пред недзеляю мясопустну.
2. Субота пред недзеляю 2., 3. и 4. велького посту.
3. Субота пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТИ.

(По новим числу).

28. юна: *Видовдан*, служа ше богослуженя за погинулих борцох за виру и отечество.

6. септембра: родзени дзень Іого Величества *Краля Петра II*.

1. децембра, спомен виглашэння уединенія Сербох, Горватох и Словенцох до единственей держави *Кральовіна Югославії*.

НАШ ВЛАДІЮЩИ КРАЛЬСКИ ДОМ.

Його Величество краль **Петро II.** родзени у Београду 6. септембра 1923. року. На трон ступел 9. октября 1934. року.

Ей Величство краліца **Мария,** родзена у Готі (Саска) 8. януара 1899. р.; винчана у Београду 8. юна 1922. року.

Його кральське Височество **Томислав,** родзени у Београду 19. януара 1928. року.

Його кральське Височество **Андрей,** родзени на Бледу, 28. юна 1929. року.

Його краль. Височество Княз **Арсен,** р. у Темишвару 4. априла 1859. року.

Його краль. Височество Княз **Намісанік Павло,** р. у Петрограду 15. априла 1893. року.

Ей краль. Височество Княгиня **Олга,** р. у Татаю (Грецка) 27. мая 1903. року.

Його краль. Височество Княз **Александар,** р. у Лодю (Енглезка) 13. augusta 1924. року.

Його краль. Височество Княз **Никола,** р. у Лондону 29. юна 1928. року.

Його кральське Височество **Дьорде,** родзени 27. augusta 1887. року на Цетиню.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКЕЙ ЦЕРКВІ.

Його Святішество **Пала Пийо XI.**, патриарх запада, римски епископ, нашліднік св. апостола Петра 265-и. Родзел ше 31. мар. 1857. р., т. е. ма 80 роки. На папски трон вибрани 12. фебр. 1922. р.

Грк. кат. епархія крижевска.

Епископ: Впреосвящени **Др. Дионисий Няради,** родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвецени за священіка 1. I. 1899. р. За владику пошвецени бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р.

Грк. кат. епархії у Америці.

1. Епархія Пітсбуржка (за грекокатолікох з Подкарпатох и Югославії) владика: преосвящ. **Василій Такач,** бива у Гомстеду.

2. Епархія Філадельфійска, владика: преосвящ. **Константин Богачевски,** бива у Філаделфії.

3. Епархія Канадска владика: преосвящ. **Василій Ладика,** бива у Едмонтон Алта.

4. Епархія у Южній Америці у Бразилиї, владики нет.

Грк. кат. епархії у Галиції (Польськай).

1. Архиєпископия львовска, митрополит: ексцеленц. **Андрей А. граф Шептицкий,** родз. 29. VIII. 1865. р. Митрополитом іменовані 17. I. 1901. р. Пом. епп. **Др. Іван Бучко.**

2. Епархія перемиська, владика: преосвящ. **Йосафаш Коциловский,** імен. 1916. р. Пом. еп. **Др. Григорій Лакоша.**

3. Епархія Станиславовска, епископ: преосвящ. **Григорій Хомашин,** імен. 1900. р. Пом. епп. **Др. Лашішевский.**

4. Епископ у Луцку: не пополнєте.

Грк. кат. епархії у Подкарпатськай Русі.

1. Епархія Мукачевска, епископ: преосвящ. **Алекс. Стойка,** імен. 1932. р., бива у Ужгороду.

2. Епархія Пряшевска, епископ: преосвящ. **Петро Гайдич.** Пошвецени за епископа у Риму 25. III. 1927. р.

=====

Обивателе у наших бановинох по попису 1931.

1) Савска	2,603.633
2) Дунавска	2,310.220
3) Дринска	1,694.003
4) Вардарска	1,656.348
5) Моравска	1,452.967
6) Дравска	1,120.549
7) Вербаска	1,008.100
8) Приморска	882.920
9) Зетска	910.350
Београд	338.775

Ведно 13,930.918 обивательох.

Людзе по вироисповісти.

1) Католікох восточного и западного обряда преко	400	милиони
2) Православних несобднініх	160	"
3) Протестантых	223	"
4) Мусліманох	270	"
5) Будистох	240	"
6) Гіндусох	250	"
7) Конфуциевцох	328	"
8) Фетишистох	125	"
9) Шінтоистох	20	"
10) Жідох	18	"
11) Других вшеліяких	35	"

Християнох ведно 770 милиони
Нехресцених поганох ведно 1286 "

Ту кажди може видзиц, кельо ище роботи чека на Церкву Христову, да обраци поганох.... Най кажди добри християнин помага мисії.

Чудна математика.

Погледай у свитской историї владарох, царох, кральох и других, и выбер зос їх животе 4 найважлейши часи, пособирай их, тово число зос 2 раздзель и дастанеш рок их шмерци, або одрекнуца од власци. Так же на приклад:

Наполеон I.	Мария Терезия
превжал власц року	1804
родзел ше року	1769
напушчел свою власц по	46 роках владаня
владал роки	41
3630 : 2 = 1815	3560 : 2 = 1780

И наисце Наполеон спаднул зос своёй власци 1815. року, а Мария Терезия умара 1780. року.

Попробуй и ты то выраховац на других владарох!

Наша жем.

Основина жеми виноши 12.714·5 кlm.

Екватор дlugоки 40.976·60 „

Меридиан дlugоки 40.009·15 „

Повершини жеми 510 милиони квадратных километрох.

Жем ше обраци около своей основини за 23 годзини, 56 минуты и 4 секунди.

Драга жеми около слunka виноши 365 дні, 5 годзини, 48 минуты и 46·17 секунди.

Слunko.

Слunko удалене од жеми 149·5 милиони кlm.

Радий слunka 695.500 кlm.

Слunko векше од жеми 1,253.000 раз.

Мешац.

Найвекша удаленосц мешаца од жеми виноши 404.000 кlm.

Штредня удаленосц виноши 384.000 „

Найменьша удаленосц виноши 354.000 „

Драга мешаца коло нашей жеми трап 29 дні, 12 годзини и 44 минуты.

Радий мешаца виноши 1.740 кlm.

Жем и обивателе на жеми.

Европа	ма	510	мил.	обив.,	а	повершина	жеми	97	м. км ² .
Африка	"	150	"	"	"	"	"	30·3	"
Азия	"	1.120	"	"	"	"	"	44·2	"
С. Америка	"	173	"	"	"	"	"	24·4	"
Штр.	"	7	"	"	"	"	"	0·8	"
Юуж.	"	80	"	"	"	"	"	17·6	"
Австралия	"	11	"	"	"	"	"	8·9	"
Антарктик	"	2	"	"	"	"	"	14·1	"

Ведно ма 2.053 мил. обив., а повершина жеми 149 м. км².

Моря — води — на жеми.

Атлантички океан	106	мил. км ² .	найглібше место	9·140	метри
Вельки або цихи океан	179	"	"	10·800	"
Індийски океан	76	"	"	8·200	"

Ведно 361 милион км².

Према тому на цалим швеце ест моря 361 милион км, (71%)
сухай жеми 149 „ (29%)

моря и суха жем ведно 510 милиони км².

Прокопи — бегелі.

Суески прокоп	отворени	року	1869.	длугоки	168	км.
Панама	"	"	1914,	"	81·3	"
Цара Вилима	"	"	1895,	"	99	"
Коринтски	"	"	1893,	"	6·35	"
Прокоп од Білого до Балтійского моря	отворени	1933.	року,	длугоки	227	км.

Длужина рикох у километрох.

Европа:	Волга	3600	км.	Африка:	Нил	6500	км.
	Дунай	2900	"		Конго	4200	"
	Дніпро	2200	"		Нигар	4180	"
	Дон	1860	"		Замбеси	2700	"
	Тиса	1358	"		Оранс	1860	"
	Райна	1320	"		Лимпопо	1600	"
	Лаба	1154	"		Сенегал	1430	"
	Висла	1125	"				
	Лоара	1020	"				
	Тайо	1010	"				
	Одра	903	"				

Азия: Об	5300 км.	Америка: Миссисипи	6600 км.
Енисей	5200 "	Амазонка	6200 "
Янг-тсе-Киант	5100 "	Ла Плата	4700 "
Лена	4600 "	Макензи	4000 "
Амур	4480 "	Лоренцо	3820 "
Гоанѓго	4100 "	Юкон	3600 "
Индус	3180 "	Рио Гранде	2800 "
Гангес	3000 "	Колорадо	2700 "
Сирдаря	2860 "	Нелсон	2440 "
Амударя	2500 "	Колумбия	2250 "
Урал	2400 "	Ориноко	2220 "
Еуфрат	2000 "		
Иравадди	2000 "		

Австралија: Муррай-Дарлинг 3490 км.

Югославија: Сава	940	"
Дрина	461	"
Босна	308	"
Купа	296	"
Уна	255	"
Корана	221	"
Вербас	240	"

Дзепоедни найвисши гори на јеми у метрох.

Европа: Монтбланк	4860 м.	Югославија: Триглав	2863 м.
Монтероза	4638 "	Дурмитор	2528 "
Матергорн	4505 "	Белашица	2067 "
Јунгfrau	4167 "	Богатин	2008 "
Ортлер	3902 "	Чарни верх	2587 "
Олимп	2918 "	Гринтавц	2558 "
Св. Бернард	2472 "	Каймакчалан	2521 "
Пилат	2133 "	Кораб	2764 "
Риги	1800 "	Ловчен	1759 "
		Клек	1182 "
		Влашич	1919 "
Африка: Кили Нджаро	6000 "	Шлеме	1035 "
Кения	5240 "		
Рас Басган	4620 "		
Мера	4569 "		
Азия: Еверест	8882 "	Америка: Аконкагуа	7040 "
Годвин Аустен	8620 "	Чимборасо	6310 "
Пик Ленин	7134 "	Кинлей	6240 "
Ел布鲁с(Кавказ.)	5629 "	Врангел	4270 "
Арапат	5156 "	Чирикви	3434 "

† Др. дионизий НЯРАДИ, владика.

Церква.

Йоан Креститељ и Христос.

Господь Исус Христос, Владар над цалим кральовством Божијим, придал людзом, же би вони у мену Його управляли з Його Церкву на тим швеце. Опатриме, хто тоти людзе и яку ім власц придал Исус Христос у своій Церкви.

Кед ше Господь Исус Хр. кресцел на рики Йорданскай, указал ше Дух св. над главу Христову у подоби голуба, а з неба чуц було глас Бога Отца: „То мой Син любезни, котри ми по дзеки“. Гу тому свидоцтву приложел свидоцтво заступнік того швета, Йоан Креститељ: „Се, Агнец Божій, вземляй грихи мира“. Але його глас остал глас того, котри воліє у пустині, бо го народ израелски не послухал.

Пришол од вика одредзени час, кед божествени Спаситель мал отвориц свойо уста, да ше явно укаже по своей 30 рочней цихосци и да явно започнє діло, на котре го послал Отец небески на тот швет: діло, откупеня роду людскому. Тото діло мало дойсц гу шицким народом шицких викох. По одредзеню Божего Провидіния. Божи Син мал з Божу правду прошвици шицки людски души и да шицким повраци з грихом утрацену ласку. Але Ис. Христос як чловек мал жиц на тим швеце ище лем три роки. У тим времену мал доконъчиц и на шицки времена осигурац незмерне діло спасеня роду людскому. А Господь Ис. Христос за тот час вихасновал шицки свойо людски сили у роботи на тим ділу.

Господь Ис. Христос єднак дзбал о спасеню и добру тей гарсточки людзох, меджи котрима жил, робел, церпел и умар, як и спасеню тих милиардох ду-

шох, котри по Його шмерци буду жиц и умерац. Вон з єднаку любовию обоймал шицких людзох шицких викох и шицких краінох. Же би даклем осигурал можносц спасеня и за тих людзох, котри буду жиц по Його шмерци аж до конец швета, Вон дораз на початку свойого явнага дійствованя почал гледац людзох, на котрих зда, же би у мену Його и наместо Його далей провадзели діло спасеня роду людскаго.

Вар. Владика Дионізий у Риме.

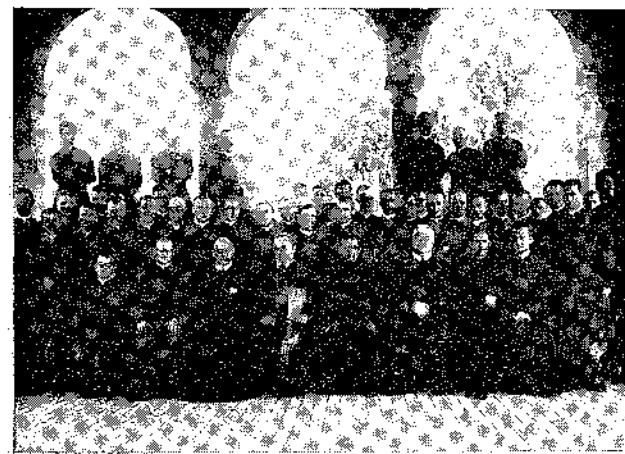
Йоан ище не знал, же вон не едини, од кога Ис. Христос гледа помоц, але же у Новим Завиту будзе окреми стан новазавитних пророкох, од котрих будзе Господь Ис. Христос непрестано гледац помоц.

Йоан ище не знал, же ше Исус Христос так звязе з людзмі, же до іх рукох прида полну чашу свой пресв. Креві и шицкі заслуги, цо іх задобие зос свойма мукамі и шмерцу на кресту и то так, же при спасованю поединіх людзох без іх помоці будзе немочни.

Йоан ище не знал, же по одредзеню Провиденія Божаго и по волі Христа Господа за спасене каждого человека непрестано буду потребни: шмерц Христова и содзістwie священікох.

Йоан не мог похопиц, як то можно, же Исус Христос цале діло спасеня зробел так овисним од людзох, та од іх добрэй або злай волі овиши цали хасен спасеня.

И баш прето вон аж теды кресци Исуса Христа, кед чул заповед: „Охаб тераз, бо так нам треба ви-

Нашо богослове у Рыму.

полніц кожду правду“. У тим часу ше душа його наполнела з непроповедзеным одушевленнем за Христа Господа. И вон иньше ніч не жадал, лем да цали вибрани народ приведзе гу Христу Господу. А яка боль наполнела його душу, кед видзел, же на його повolanе: „се агнец Божі“.. народ не приходзи гу Христу Господу.

Першее стретнуце Христово з Петром.

Дзень по першим свідчыцтву за Христа Господа стал Йоан з двома учэнікамі на истым месце, дзе віщера. Гу ньому ше по другираз врацел Исус Христос. Кед Го Йоан обачел, указуюци на Ньго з паль-

цом заш гласно прегварел: „Се Агнец Божи.. Його двоме ученіки оглядли ше на Ісуса Христа и за Нім пошли. У Ньго остали цали дзень. Андрийово шерцо було так разпалене з любовию гу Спасительюви, же в ноци пошол дому и повед свойому братови Симонови: „Нашли змея Месию“, та його привед гу Ісусу Христу. Кед Іс. Христос обачел Симона, гутори св. Писмо, же го добре попатрел и вец му повед: „До тераз ши ше волал Симон... од тераз ше будзеш волац *Петро т. е. скала*“.

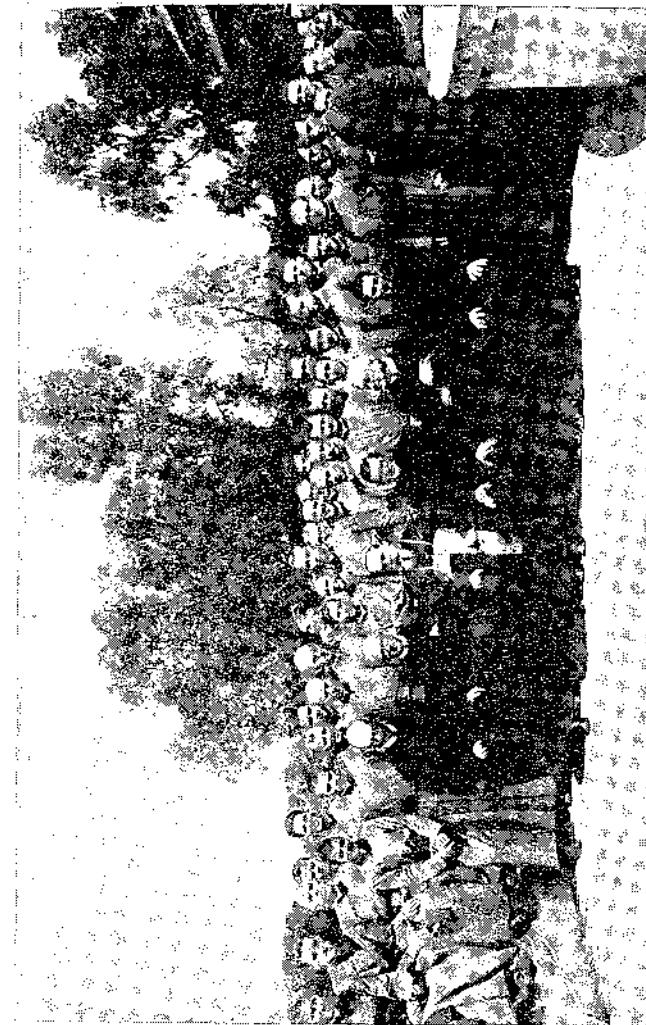
Ягод цо Бог у раю окреме попатрел на туту гарсць праху, зос котрэй одредзел зробиць цело першому чловеку, так и у тей згоды Господь Ісус Христос з окремым попатренем закукнул до души Симона, сина Йонавога, з котрого одредзел да створи *Петра, що значивичну, непреможну скалу*.

У Бога нет ніч неправдивого. Кед дакому Бог да лебо премені мено, тэди Вон и зроби тато цо мено значи. Так Бог пременял мено отцу жыдовскага народа Аврам на Авраам, цо значи „оцэп вирующих“, и Авраам наисце бул оцэп безчислених поколіньгох, котры наполнели тот швет зос світліма доказами живей святых вири.

Христос обецуе Симону-Петру верховну власць у Церкви.

Кед Бог створэл швет, робел то помали и величествено. Ёдного дня дал швету ёден свой знак, другого други, док го подполно не ушорел и украшэл. Подобнае было и при основанью царства Христовага на тым швеце. Велью часу прешло од того часу кед Господь Іс. Христос гварел Симону: „Дотэрэш ши ше волал Симон, а од тераз ше будзеш волац Петро.“ Уж ше окончавал и други рок явного научованя и дійствованя Христа Господа, а ище не було ніякіе розясненія о тей пременки мены Симона на Петра. Обставини божественага Учителя були з дня на дзень, віше чежши. Израелски народ не припознавал Його божеское посланіе; одбивал його науку, а чуда Його не припознавал як печат правды Його науки и божеского посланя. А фаризеи гуторели народу: „з помоцу князя

дябліскага виганя біси“. И народ баржай слухал свойх шлепих водьох як божескага Учителя. Та цо зробел Ісус Христос?

Вар. Владика Діонізій на виставки кат. преси у Риме.

Же би ше голем на час склонел од бурі, котра ше зберала коло Його глави и же би одпочинул и Вон и Його апостоли, — пошол з німа до пустині Кесарейской, далеко од погубеного швета, у котрим пановали пристрасци и мержні, пиха и зависць, погубеносць и надутосць. Там одпочивали апостоли у най-

векшай цихосци и вельо ше розгваряли о современых згодах и о рижних думаньох о особи їх Учителя. Бо єдни гуторели о Господу Ис. Христу, же в Илия, други же в Єремия, треци же в Йоан Креститель або даеден з пророках. Нато несподзивано запитал Господь Ис. Христос своїх апостолох: „А за кого ви мне тримаце?“ Тоти слова дошли до дна шерца Симона Петра и з його души вишол одвіт по прешвиценю св. Духа: „Ти Христос син Бога живого“. На тоти слова слідовал торжествени и ясни одвіт Христа Господа: „Щешліши ти Симоне сину Йонов, бо цело и крев не обявело тебе того, але Оцец мой, котри на небе. А я тебе гварим: Ти Петро (скала), и на тей скали збудуем свою Церкву и двери пекельни не преможжу ю. И тебе дам ключи од царства небеского. Та цогод звязаш на жеми, будзе звязане и на небе; и цогод розришиши на жеми, будзе розришене и на небе“.

Кед божески Спаситель першираз глібше закукнул до души Симонової, гварел му: „До тераз ши ше волал Симон, од тераз ше будзеш волац Петро“. При граду Кесарії Филиповей толкує значене слова „Петро“, як и циль меняння мена Симона на Петром. З тима словами Ісус Христос гутори: Я це не лем Петром назвал, але сом це и зробел Петром. цо значи моцну, непреможну скалу, камень, на котрим збудуем свою Церкву. То гутори Спаситель єдиному Петрови.

Же би ище лепше означел, на кельо у Його Церкви муши шицко стац на Петрови, божески Спаситель предлужує: „И тебе дам ключи од царства небеского“. По тих словах едини Петро ма и прима ключи небеского царства. Ніхто не може войсц до того царства лем через Петра; ніхто не може коньчиц дајку службу у нім, кед му то Петро не прида. Даклем хто не войдзе до того царства через Петра, тот остане поза нього и будзе през каждого шветла и живота, котре дава царство небеске. Ище яснейше наглашую туту науку божески Спаситель зос словами: цогод

звяжеш на жеми, будзе звязане на небе, а цогод розвяжеш на жеми, будзе розвязане на небе“.

З тима словами обецал Спаситель, же полноту власци прида Петрови. Пре легчайше зрозумене бо-

Вір. Владика Дионізій і нашо панотцове у Риму.

жески ше Учитель послужел з образами. Кажды од них видава полноту сувереней — верховней власци. У першим образу виходзи на верх единство и чверстосц, котра шицка завиши од Петра; у другей непогриши-

мосц у научованю и власц заступніка у царству Христовим, а у трецей судейска власц. Даклем у Церкви Христовей по словох самого Господа Ис. Христа Петро будзе мац неовисну, суверену власц управяня, судзеня, научованя и пошвецована.

Вира Симона Петра нігда не ослабнее.

Кед Господь Ис. Христос постановел пресв. Евхаристию и придал апостолом священическу и владическу власц, отримал и свою одпитоване, у котрим ім нагадал свой неодлуги одход, охабел апостолом свой тестамент любови и по трецираз попатрел на Симона Петра. Нє бул то попатрунок радосци и одушевленя, яки були гевти два попатрунки, але попатрунок полни сочувствия. „Симоне, Симоне! Ето сотона гледа, да вас роштує як пішеніцу“. Двараз именує Господь Исус Христос Симона, да го приготує на шицки чежкосци, котри го чекаю. И по тим надоложує: „Але я ще модлел за тебе“. Сотона гледал, же би шицких роштовал, а божески Спаситель модлї лем за Симона. А цо модлел за Симона? Чи да Симон не будзе роштовани? Нє. „Модлел сом за тебе, же би неослабла вира твоя“. Даклем не можно, же би ослабла вира Симонова, бо за нъго модлел тот, котри гварел: „Знам, Отче, же ме вше послухаш“. Кед ше питаш, прецо ше модлел божески Спаситель, да не ослабне вира Симона Петра, одвитує нам Ис. Христос зос словами: „А ти як ще наврации утврдз своїх братох.“

Шицки буду роштовани од сотони. Даклем буду роштовани апостоли и іх нашлідніки владикове зос своїма помочніками священіками. Сотона будзе роштован поєдини краї, поєдини народи, а Петро ма должност, же би вше утврдзовал своїх братох у вири, бо єдина його вира нігда не ослабне. Господь Ис. Христос напросто отрима и чувац будзе лем Петра и у нім його нашліднікох. Даклем вше будзе на тим швеце єден глас, котри не заглуша ані спреводзки, ані пристрасци: глас, котри будзе цешиц жалостних, храбриц жертві, карац виноватих, котри будзе плакац над упадшима, котри штред доптаня правди отрима вецей,

як шицки крики и лярми того швета чистоту вири, правду, цноти, чесц, праведносц, шлебоду попри приставаню честних и пошвецених душох.

Господь Ис. Христос придава Петрови верховну власц над цалу свою Церкву.

Господь Ис. Христос започал основовац свою Церкву у Галилеї, там ю и доконьчел. Вон то зробел: кед постановел и придал верховну власц на цалу Церкву апостолови Петрови и кед дал інъшим апостолом месияньске полномочие. О першай нам ствари обширно тутори св. Йон евангелист у 21. гл. своего евангелия. Стало ше то на прекрасним брегу Генезаретскаго озера вщас рано по осем дньох од Воскресения. Присутни були апостоли Симон Петро и Фтома, Яков и Йоан, и ище двоме апостоли. Вони риби лапали, але през цалу ноц ніч не уловели. Кед рано на слово божеского Спасителя руцели галови з правей страни ладі, не могли їх вицагнуц од „множества риб“. А кед вишли на брег, нашли огень и на нім поставену рибу... По єздзеню прегварел Гисподь Ис. Христос гу Петрова; „Симону Йонов, чи ме любиш баржей од тих? Одповед му: Гей, Господи, Ти знаш, же Це любим. Повед му: Паш ягнятата мойо! Повед му знова подругирац: Симону Йонов, чи ме любиш? Одповед му: Гей, Господи, Ти знаш, же Це любим. Повед му: Паш мойо овци! Повед му трецирац: Симону Йонов, чи ме любиш? Нажалел ше Петро, же му то трецирац повед: чи ме любиш, и одповед му: Господи, Ти шицко знаш, Ти знаш, же Це любим. — Повед му Христос: Паш мойо овци!“

Цо Господь Ис. Христос Симону Петру у Кесарії Филиповей торжествено обецал, то му тераз ище торжественейше придал: *верховну власц над овцами и ягнятами, цо значи над цалу Церкву свою: над настоятелями и вірніками.*

На тот способ Господь Ис. Христос поставил св. Петра, а у нім и його законитих нашліднікох, своїм правим намістніком на тим швеце — видиму главу своїй Церкви. Петро и його нашлідніки маю поучовац

и слухаюцу Церкву, же би шицких водзели до вичнога блаженства. Тото знача слова: „Паш овци моё, паш ягнята моё!“ Петро и його нашліднікі су нё лем пастире шицких вірнікох, але и шицких пастирох. У Петровых рукох, а через нього и у рукох його нашліднікох, положена шицка власц научована, судзеня и управяня з Церкву Христову.

За туту високу службу Петрови була потребна окрема любов гу Христу Господу, любов векша од любови других апостолох, любов смиренна и пожертвовна, любов найподобнейша любови Христа Господа гу роду людскому. Прето божески Спаситель трираз повторйовал вопрос: „чи ме любиш?“

Даклем св. Петру дана ё суверена власц у краљовству Христовим. Тота власц ё подполна. Але гоч тата власц верховна и суверена, и гоч ноши на себе печац божеской сили, ипак буду чежки ёй обовязи. О першим носителю тей власци гварел божески Учитель: „Наисце, наисце ци гварим: док ши бул млади, опасовал ши ўе сам, и ходзел, кадзи ши сцел. А кед остариш, розшириш руки свойо и інъши це опашу и одведу, кадзи ти не зосцеш“. Так ўе и стало. Носитель тей власци буду шицки мученікі аж по Мілански едикт. По тим од часу до часу буду лепши дні, але вше буду муки и кресть. Голгота и крест залацпели ўе тей власци баржей, як гоч хторей, але Голготу и тот крест не зламали, а водзвели гу моци, гу воскресеню. Кед людзе думали, же шицко препадло, же нестало скали пре напади герезох, одпадох, борбох, теди зашвицела тата власц у красней ясносцы як до теди. Приходзі час, кед вона ма свой світски доміній, кед ма свойо войско, кед коньчи вельки вплив над судьбю швета и у шветовых роботох, и заш приходзі час вавілоньскага рабства. Носитель тей власци може буц вязаны железніма ужамі або у Єрусалиме, або у Риме, або у Вавилоне. Вон може буц и през території, без войска и без подданих. Вон може буц заварти длуго у штирох мурох, але його суверенітет ё тирвац и вельки. Ніч го не може зламац. Вон віками видзел телі шветово катастрофи, видзел

телью пременки, але вон остал вше исти, непременльви. Шицким давал живот, а найвецей мал моц теди, кед людзе думали, же цалком препад и же го нестане. То духовне, чо людзе того швета не можу порозумиц.

То найвекша тайна через вики, сила св. Духа. Ягод до давно Господь хранел выбрані народ од нападох неприятеля, таки исти Господь страх трепет противніком того суверенитету. Шицко у единству з тим суверенитетом квітло и напредовало, а шицко, чо од нього одпадло, мало по мало вимерало, док конечно и не вімарло за навше. То доказує гістория.

Родзени дом вір. Владики Дионізия (Р. Керест.).

Інъши апостоли и ученікі Христово.

Св. Лука евангелист гутори нам у гл. 6. од 12—16. ст. слідуюче: „Тих дньох вишол на гору, да ўе Богу помодлі, и препровадzel цалу ноц у молитви. И кед бул дзень, приволал своіх ученікох и выбрал спомедзі ніх дванацох, котрих и апостоли назвал: Симона, котрого назвал Петром, и Андрия його брата, Якова и Йоана, Филипа и Вартоломея, Матея и Тому, Якова Алфейового и Симона названого Зилота, Юду Якового и Юду Іскариотского, котри Го предад.“

Кед Господь Ис. Христос одредзел основац св. Церкву, котра ма тирвац до конца швета, постановел збудовац ю нё лем на неразрушимей скали, але да ю

Кед мала Настя три роки, сцела ю мац (увойни то було) даровац ўдному Москальові, а на просбу старшай дзівкі то не зробела. Настя нігда не достала нову шмату, але ходзела у тих, цо ей шестри виношели. Мала шестри у Амерыкі, але кед вони дому писали і шыцких поздравляли, о Насті віше забували. Осетне шерцо Настьово віше то з больом чувствовало. Кед дацо даровали, Настья ніч пе доставала, так істэ кед ше дзелели з добром, цо остало за родичами. Оцец ище і на смертельней посцелі так ше спрэвовал гу Насті, як да ю ані живу не сце видзіц.

Наісце чудно, же тото шыцко Настья витримала. И сама туторела о. Костельникові: „Я була барз нещешліве дзецко“. Прето треба упознац душу Настьову.

Душа Настьова то була як драгоцені камень руцени до блата. Розліковала ше оздаль од шыцких наших дзівчатох. Ніжносці чувствох, ганьблівосці, свята любов, дзечносці то були квітки, котры як самошейка росли у Настьовай души. Малючка Настья барз любела птицы, ягніта, целята. Любела слухац як співаю шковранкі, кармелі их, а вони на крохай не сцекали од ней, не бали ше ей.

Кед даяку овоц достала чувала ю і мацери придавала. Вона і нешка любі свою мацер і шестри — як дзецко. Любела вона і свайго оца. По шмерци му гроб оквицела і древени крест положела.

До школи ходзела лем два роки. У двешатим року ше першираз причащаля. Теды ей першираз наявено же будзе стигматизвана. На уходу до ей Церкви обешени бул образ Христовага розпяца і як крев цекла з Христовых ранох. Уходзаци до церкви пред тым образом клекла, прэжегнала ше і пошла нука до штред Церкви. Пришла ей дума: „Кед би я мала такі раны на рукох!“ По св. Причастию учула глас: „Будзеш мац раны Ісуса Христа“. Теды ішце себе з того ніч не надумовала і нікому о тым ніч не гуторела.

Од ёднастога року Настья покус слуговала як пастирка. Теды ше поєднала пасці статок у сушедскім валале Адамівцы. Кед раз на поладне гонела статок дому і преходзела коло капліцы, клекла пред ню і помодлела ше. Нараз учула глас, якби зоднuka капліцы: „Приходз гу тей капліцы і модлі ше“. Настья не разумела тот глас, думала, же ю дахто страхи. А кед ше по поладню врацала заш клекла пред капліцу і модлела ше.

У часу молитви обешели ше ей пацеркі з билима зарнами. Настья ше злекла і не знала цо з тіма пацеркамі зробіц. Бала ше мацери, чи не пове, же іх вона одакаль присвоеяла. Прето на ёдним месце вишторпала з колічком долінку окружела пацеркі до плаценка, цо на вім вишивала і так их затребла і з колічком означала место. Пошла далей пасці статок.

Настья Волошин.

Але ей шерцо цошкаль немирне було. Врацела ше назад гу палічки, а пацеркі і плаценю на верх жемі стали, гоч гліна на долінкі ніч не була порушана. Зац их загребла ішце глібше і пошла гу статку. У тым ше ей указал били голуб як лета над ню, а то ю знова поцагло да опатри долінку, а пацеркі заш були вонка а гліна нedorушена. Тераз іх уж вжала Настья, одложела до пазухи і на них ше научела модліц як ше то уж

модлі на пацеркох. Познейше, кед уж стигми мала, даровала тоти пацеркви своєї пайташки Марі Сютрик.

Модліц ше знала Настя лем Отченаш, Богородице Діво и Вирую, а з катакизу лем дацо. Кед уж вирося як дзівка научела ше читац по польски, а по українськи аж у 20. року живота. Модліц ше з українскаго молитвеніка, але писац ей барз чежко приходзи, пише як неписмена. Ніяки кніжки ані новини нігда не читала. Найволела модліц ше. Молитва ей була душевна потреба и потіха.

Настя була у вшеліяких службах: у парастрох, учителя, у жида, у швінського тарговца, на салашу, у панотца, у юного гімназийского професора, и заш у параста Стефана Вачка у Млинох од 1933. р. Таке себе правило живота вжала, же по 6 годзини вечар нігда з дому не вишла. А кед вишла пред 6 годзину з дому, вона уж у тим доме и ноцювалася. При своїх газдох робела вшеліяку роботу: пекла хлеб, кармелла крави, робела з коньми, тлачела, ходзела до мліну, нощела мехи и по 100 кглр. чежки.

Модлела ше найвецей на самоти, да ю ніхто не видзі и и нігда ше зос свою побожносцу не вихвальювала. Гоч пред стигматизацію була весела, — але ведно и вше ганьбліва, ніжна, циха, лагодна, побожна, церпезліва и милосердного шерца, а до жвератка ше нігда не опатрала. У облечиву була чистотна, облекала ше як и други дзівчата. На свадзби и вешеля з музику нігда не ішла, а дружтво не любела. Нечисти бешеди и франти клали ю як ножи и сцекала од ніх. Сама од себе старава ше о чистоти у церкви, райбала церковни шмати... Спомнедала ше и причащала двараз у тижню, радо давала на молитву...

У газди Вачка як служніца почувствовала ше Настя перши раз як член фамилії и без опасносци. У р. 1935. сцела пойсц до Францускай на роботу, бо ей газда лем 15 ютра жемі мал, але кед ше ей то не удало гварела газдові: „Цо ми даце, даце, але я од вас нігде не пойдзем“. И осталася у ньго, а в ліце 1935. р. достала стигми. Попатрел Бог на худобну українську служніцу!

Початок стигматизації Насті.

Єдна верна пайташка Настіова Марія Сютрик твердзі, же на Насті нігда ніч небичне не бачела, гоч ю давно уж позна-

Мешаца юна 1935. р. у Млинох вден вдовец часто доходзівал до Вачковых, газдох Настіовых з тим, же би ю спітал. Настя теды виходзела з хижі и на самоти плакала. Кед ю нато газдиня нагваряля и обещала „зробіме ци свадзбу“, — Настя ей одповедла: „Газдиньо, газдиньо, я вам лепшу свадзбу зробім: на нашим дворе жем будзе стукац од людох и авти буду приходзіц“. Теды у молитви чувствовала Настя, же з ню цошка необычне будзе. — Збліжела ше стигматизация.

В недзелю 9. и 16. юна 1935. р. у церкви на вечурні Настя слабла, руки ей белавели и тресли ше, чувствовала як да ю бичовали по плецох а гамби ей сохли од спрагі. Виведли ю з церкви. В недзелю 16. юна (Русадля) облекла червену шмату на Службу Б., а до теды то нігда неборела, бо мишала и били шмати. Кед дому пришла, було ей смутно, чом ше так облекла. На вечерню облекла били шмати. Мала персцені ю дзецеох свойго газди. Тот персцені ей 23. юна з болью на пальцу сам зишол и вона го одруцела. Потым пришла на ню як би чежка хорота, котра ю готовела гу стигматизації.

24. VI. пондзелок була скубац пире у сущеди. Там и ноцювала. О $11\frac{1}{2}$ годзін страцела бешеду, ліцо ей було червене, а цело вицагнуте и жимне. Ляли на ню воду, бо думали, же умре, а то не помагало. Вона шицко чула, а не могла бешедовац. Кед ше ей познейше о. Костельник питал: „цо ши у души робела, кед ци однята була бешеда“, Настя одповедла: „я ше теды силио модлела и брала до себе Христово молчане пред Иродом“.

То значи же Настя с початку мала стигматизацію як да умера, борбу зос шмерцу.

Штварток 27. VI. Настя уж мала „церпеня“ т. б. Христово муки, котры стигматизовані особи на себе преношую. Того дня пайташка ей Марія Сютрик першираз видзела хору Настю и дораз ше здогадала, же Настя будзе така як Тереза з Конерсрайту, о котрой вона читала у „Місіонару“. Други людзе думали, же ше Настя од дачого злекла або з розуму зишла, леба аж „недобру хороту“ ма. Настя у церпеньях указовала Христово муки: розкладала руки, як да ма буц розпята, а вец заш складала на першох на крест, як да подноши бичоване, указовала спрагу, а по спрагі схіляла главу як мертві.

То уж була права стигматизаційна екстаза, у котрой Настя першираз видзела Матку Божу — як живу у хмарах, у белавей шмати зос ясніма пацерками у рукох. У екстазі гуторела

Настя: „Явя ше ми Матка Божа и дава ми двої пацерки до рук: до правей руки били, а до лівей чарни“, — але тоти пацерки ніхто не видзел, гоч дзень бул. Настя поволовала людзох, же би ше модліли на пацерки, же би ше поправіли, не грніхели, дзеци научовали, до церкви посылали. Того дня предрекла Настя, же на недзелю будзе падац велькі ляд, прето волала народ найшэ модлі кед увидзі хмару, и вона ше модлела. И наисце 30. VI. над Млинами прешла чарна хмара, але у Млинох не зробела чкоди, лем у сущедским валале ляд шицко побил.

Во пяток 28. юна Настя ходзела по дворе. Цошка ей слабо было, пошла до хижі и легла. Падла до екстазі, у котрой видзела Ісуса Христа. Ісус Христос мал открыту рану на першох и опітал ше Настю: „Чи примаш моё церпеня?“ Злёнкнута Настя одповедла: „Примам“. У тей минути почала кирвавиц і ей рана зос першох. То Настя барз боляцо осетела, болело ю шерцо.

По тим ше збудзела и ходзела по хижі. З нова легла на посцель и падла до екстазі. З нова ше ей зявіл Христос, але уж не сам, але з ёдну дзвівку и прегварел гу Насті: „Видзиш, тата дзвівка Неміца, ноши моё рані уж од 1926. р. Вона уж не одлуга умре — у 1936. р. Я ей позволел, же би себе выбрала нашлідніцу, а вона тебе выбрала“. Тата дзвівка Неміца и сама потвердзела, же то так. Того дня Христос ішча раз приходзел гу Насті у екстазі з тоту дзвівку Неміцу.

Настя гутори, же не ма слова, з котрима би описала швейцарца и особу Ісуса Христа и Богородиці. Вона би цали живот подношела найчежши церпеня своїх екстазох, лем да видзі Ісуса Христа и Преч. Діву.

В недзелю 30. юна Настя на Служби Б. причащала ше и дораз по св. Причасцы почула силни боль на правым плецу и ніжкай на першох, як да ю дахто з розпаленым железом упекол. Кед дому пришла обачела на тим месце рану у формі велького креста. Тот крест бул червени од креви. Так исте и у дальших дньох, а среду и пяток аж крев з нього шліжела. Настя аж теды почала роздумовац першираз, же ей рані нашлідную рані Ісуса Христа.

Тата крестна рана барз допивала Насті у роботи, особено, кед напухла, бо ю кошуля тарла о рану. На перши себе кладла хусточку, але на хрибту ніяк себе помочи не могла.

У тим часу мала Настя церпеня тайни кождай ноци з вечара, кед ишла спац. То так було у Млинох, док була служніца. В ноци, дораз з вечара мала екстазу, котра обычно длugo тримала, дарах и цалу ноц, а рано Настя ишла до роботи и чувствовала ше моцна.

У часу двух мешацох Настя ше скривала зос своїма ранами, нікому о ніх не гуторела, крем своеї найбліжшій пайтасці Марі Сютрик, але и ей не указовала їх.

Аж кед достала раны на руках була прешвеченна, же ма „Христово раны“, як дар од самого Ісуса Христа. Але людзе з валалу, крем Марі Сютрик, ішче не верели у ей раны.

У шпиталю на вопрос о. Костельника одповедла Настя, же вона сцела мац Христово раны, але вона не разумела що то, або що стигматизация, ані таке дако не мала у своїм молнітвеніку. Стигматизация була ей дана з горе — з неба, през того же би вона то жадала и разумела.

Лікар (дохтор) у львовским шпиталю, котри 40 дні препатралі Настю сцели указац, же ше Настя сце славиц зос своїма ранами и иньшака тримац од других людзох (— то їм потребне було, да докажу, же Настя истерична — душевно хора, а то ше їм не удало). А направдзе Настя покорна и смиренна, вона нічого себе не жада, лем Богови служиц.

Настя дава таки два цилії своїй стигматизациі: 1) же би людзе знали о ей ранах и наврацальні ше до Бога; 2) же би вона церпела з Христом за людски грихи и слабосци. Так віше гутори Настя.

А як ше людзе дознаю о ранах Насті? Зос приповедання або з писаня, а найбаржай ше прешвеча, кед ю саму видза або голем ей фотографию.

Верх стигматизациі.

На Вельку Матку Божу 28. VIII. 1935. р. Настя пошла гу свой пайтасці Марі Сютрик и там достала екстазу и гарвела: „Нешка на вечар достанем рану до лівей руки и гвозд“. По тим пошли обидва пайтасці до вечурні. По вечурні Маря заш приведла Настю гу себе. Настя там и ноцювала. По тим обидва пайтасці пошли спац коло 9 годзин на ёдну посцель. Настя дораз падла до екстазі. Маря лежела при муре, а кед видзела, же ше Настя сильно треше, бала ше да не спадне з посцелі та ю облапела з праву руку под шию, а Настя подложела свою

ліву руку под сій главу. У екстазі гварела Настя, же достане рану до лівей руки и гвозд. И нараз ше Маря наджобла на цошка на ліцу пред ухом, дзе була Настьова рука. Маря, котра не спала, з руку намацала цошка тварде, забите до длані Настьовай. З тим вона бара звредзела Настю, котра збокла и збудзела ше.

„Настю, кед зашицим, чи увидзим гвозд?“ питала ше Маря. Настя одповедла: „Можеш“. Маря пошла до другей хижі по лампу, врацела ше и видзела на штред лівей длані Насті забити гвозд. То и Настя видзела. Тот гвозд бул дотля, док Маря не превязала руки Насті, а вец го на очах обидвох дзивчатах нестало. Рано не стало шліду раненай скори, лем мализнак остал на длані. Тей ноци заш падла Настя до екстази и гварела, же на другі дзень вечар достане рану до правей руки и гвозд.

Штварток 29. VIII. обидва дзивчата ведно спали на шопы Настьовага газди. Маря нецерпезліво чекала, чи ше то збудзе цо Настя предрекла. Настя падла до екстази и гуторела: „Явіш мі Матка Божа и гвари, же нешкада достанем рану до правей руки и гвозд“. Маря зашицила електричну лампу и збачела на правей длані Насті забити гвозд, кус грубши од гевтого. Екстазу мала аж до рана. Гвозда о пар минути нестало, а остал лем знак як од джобнуга. Рано станула Настя до роботи.

Пяток 30. VIII. заш спала Настя у Сютриковых. У екстазі гварела, же сій Матка Божа дава пацерки до правей руки, Настя гвари: „Дзекуем“. И далей гутори: „У лівей руки мам свой пацерки, а у правей пацерки од Маткі Божай“. Маря наисце намацала двої пацерки и кед зашицила так було, але даровани дораз несталі. По тим ше питала Насті: „Кед бі ше заш зявіли пацерки, чи іх можем указац моей мацери“. Настя одповедла: „Можеш“.

Кед з нова падла до екстази, даровани пацерки ше зявіли (белаві). Маря пошла по мацер и обидва ше припатрали на даровани пацерки и до рукох их брали. О пол годзини іх нестало.

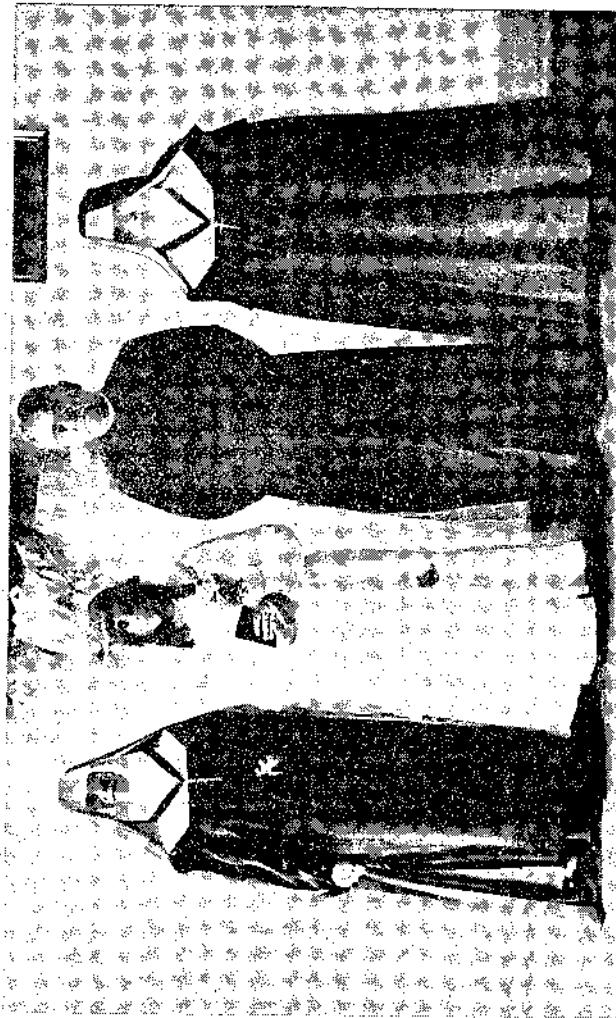
Настя доставала тоти пацерки кождай ноци и на іх ше у себе модлела.

В недзелю 1. IX. у екстазі гуторела Настя: „Доставам рану до лівей руки з верху, Исус пребыва мі руку прейга“. Рана ше наисце появела, а на длані кирвавела. Тераз ше указал и

гвозд на лівей руки. Настя модлела Марю, же бі о тим нікому не гуторела.

Рану на правей руки достала Настя понедзелок 2. IX.

Вовторок 3. IX. вечар у екстазі гварела Настя: „Явіш мі Матка Божа и гвари же нешкада достанем рани на чоле на

Наstra Волошин — пред облечнама.

знак церньового венца и кирвави слизи, до лівей руки гвозд, а до правей пацерки, по котрих будзе цечиц крев“.

Газдзіня и ёдна сушеда не верели Насті, пошли з лампу на пойд и видзели як сій цече крев з чола и кирвави слизи по

ліцу, а на лівей руки стирчел гвозд и гоч и пацерки у рукох мали, зато не верели.

Стрedu 4. IX. достала Настя гвозд до правей руки, а пацерки од Матки Божей до лівей руки.

Штварток 5. IX. обновела ше рана на правей руки з верху и на длані. У лівей руки мала златни гвозд, а у правей пацерки од Матки Божей.

Маря Сютрик шицко то записовала себе и шведочела под пришагу, же шицко искрено и при здравей памєци була шведок тих чудесних явищох. О. Костельник принял од ней пришагу 2. XII. 1935. р. и чува ю на писму.

В суботу 7. IX. Настя и Маря пошли пешо до Ярослава до церкви на одпуст. То драга 30 километри дуга, а Настя скела указац, же є цалком здрава. У драже достала церпеня и гварела: „Явя ше ми Матка Божа и гвари, же нешкa по вечурнi достанем од Матки Божей дарунок, котори ніхто не будзе видзic, лем tota особа, цо зомнu идзе“.

На конец вечурнi Настя у екстази гварела: „Доставам дарунок од Матки Божей“. У тей минути паднул ей на руки шкапулар, котори кед ше пребудзела одложела до кишенi. Маря видзела, як шкапулар падал з горе на руки Настi.

Тот вечар пре диждж осталася церква отворена, а Настя з Марю у притвору були. У екстази положела свою главу на колена Марi, которая ей главу закрила з хустку. Церква була ошвицена з електрику. Настя гварела: „Доставам од Матки Божей златни ланцушок“. Ланцушок ше пейцраз появел на рукох Настi, которая гварела Марi най повола легиня з Млінох, цо за ню стал, най і вон видзи и видзел, лем не разумел, цо ше то става.

Маря Сютрик знала, же не буду длugo ведно, та модлела Настю, да и ей вимодлі даяки дарунок на спомен. Настя дораз падла до екстази и на руки ей паднул шкапулар и гуторела: „Доставаш дарунок за свою пайташку“. Потым обидва пайташки пошли дому.

Маря знала, цо ма буц внедзелю вечер. Поведла то и газдинi Настьевей, которая кед дзивчата пошли спац и вона пошла за нiма. Настя у екстази гварела: „Явя ше ми Мац Божа и гутори: Достанеш ланцушок и кресцик; тот кресцик будзе у очах людох мали, а тебе будзе чежши, як тот боляци, цо ше скрива“. Ту ше ма розумиц крестна рана на правим плецу Настi.

О даскелью минути гварела Настя: „Доставам навше тот ланцушок и кресцик од Матки Божей. Матка Божа кладзе ми ланцушок на шию“. Дзвигла главу, а ланцушок ше сам обешел на ей шию, гоч вона анi руки не дзвигала. Кресцик бул трираменн и на нiм напис: ІНЦІ.

* * *

Вовторак 10. IX. ишла Настi у екстази на уста крев 10 минути, а Настя зос хусточку сцерала. Два хусточки були од тей креви мокри.

Од того дня уж спала вона у хижi, бо и газда и газдиня уверели, же вона ма „Христово рани“ и людзе ше схадзали ту Настi.

Штварток 12. IX. достала Настя у екстази били пацерки — дарунок од Матки Божей за ей газдиню.

Штварток 3 вечара пред екстазу Настя мала на чолу „миро“ як од мированя. У екстази гуторела Настя, же то помазане од Преч. Діви Марії.

Того вечара появел ше знова гвозд на правей руки Настi. Кед пришла до хижi дзивка Параня Чолач, Настя ше гласно модлела гу Матки Божей, же би ше гвозд ище раз указал, да го и тата дзивка видзи. И наисце по молитви указал ше злати гвозд, а раны почали з нова кирвавиц, гоч уж раз того вечара присихали.

Далей у екстази Настя гуторела, як Христа у Олiвней загради вяжу, як го бичую, гуторела о Христовей спраги на кресту, и шицко тата зос своим целом нашлідовала. Кед приходзели людзе гу ней вона о каждым гуторела, кто пришел и дзе бул того дня.

Пяток 20. IX. достала Настя рану на лівей ноги. Вечар указал ше на правей руки Настi гвозд зос засохлу креву, а познейше на лівей без креви.

В недзелю 22. IX. достала Настя рану на правей ноги. Рани на ногох були векши як на рукох.

У екстази гуторела Настя, же ше гвозд указуе на прешведене людзом.

Настя у шпитальох.

Гу Настi доходзовал срэски лікар, а и застарани ей газда волал лікарох, а на концу одвезли ю на лічене до шпиталю до Яворову. Лікарэ ю барз мучели зос вшелякими лікамі. У Яво-

рову була у шпиталю 12 дній, а вец на жадане народу пущели ю до Млинох, а народ приходзел гу ней у вельким числу. Найвежней було людзох на швете Воздвижения ч. Креста, бо аж 9.000, а Настя гоч ей очи заварти були вше знала число — кельо пришли.

У екстазі гварела: „Лікарэ ми ніч не зробя. Матка Божа гутори: Тебе чека далёка драга, твойо цело будзе скатоване, не плач, не ридай, придай ше церпеньем, котры ши прияла на себе“.

Октообра 16 скрила ше Настя од людзох, пошла до цудзога дому. Ту у екстазі гуторела: „На шерцо доставам церньови венец. Ісус Христос гутори: Слухай, дзецко, понагляй на свойо место, най браца и шестри опатраю рани“.

Настя ше врацела до дому свойого газди, дзе ю народ чекал. Отримала людзом кратку побожну бешеду, котру так законьчела: „Я за вашо гриха дала свойо цело и крев так, як церпел на кресту за нашо спасене Ісус Христос“.

Во стреду 23. X. Настя у екстазі послала шицких спац, бо „уж приходза тоти, чо ме маю вжац“. Коло 11 годзин пришли двоме полицае, збудзели Настю з екстазі. Настя нарикала: „Чом тераз приходзице, чом не воднє? Я нікому ніч не виновата!“ Одвезли Настю до Яворова, а отамаль до Львова, до держ. шпиталю.

У тым шпиталю лікарэ шицко пробовали як би вилічиц рани Насті, але даремне то змагане було. Мушела буц у шпитальских шматох и купац ше. Кед видзели, же не спреводзи, ані ё не хора у разуме, допущали ёй по загради ходзци. Лем двараз ёй допущали у тижню пойсц до капліцы. Теды ше споведала и причащала. Дежурни лікар питал ше раз Насті ёдно за другим: „Од кого маш тоти рани?“ Але Настя вше ёднак одповедала: „Од Христа — од Христа — од Христа“...

Лікарэ пробовали Настю гіпнотизовац, але ше ём не удало. Вифотографовали ёй рани.

С. Софронія Ерделі принесла ей раз образчик св. Терезы од малого Ісуса. По тим вноци у екстазі Настя видзела Терезу и ведно ше модлелі, а Тереза ю цешела.

Лікарэ кладли ёй фластри на рани а ноги до гіпсу, а то Настю барз болело.

Двараз ю водзели на схадаки польских лікарох, дзе були ведно 30 лікарэ, котры опатралі ей рани и радзели ше. Раз у шпиталю за хібних у разуме ёден лікар тримал преподаване о ней пред 80 особамі, а по тим лікарэ опатралі ей рани.

Настя плакала и не сцела указац рани на першох. Ёй лікар при котрим ше вона находзела гварел ёй теды: „Добре ши зробела, же ши ём не указала рани на першох“. Влапел ю за руку и додал: „Сцекай, Настё!“

И удало ше ёй з Боску помоцу прещерпиц тото шицко и вімкнуц отамаль.

Настя у манастире и заш у Млинох.

У тим часу дознал ше о. Г. Костельник од ёдного священіка о Насті у шпиталю. Заинтересовал ше о тим и замодлел Митрополита Андрея, же би позволел да ю отамаль вибавя. Митрополіт радо пристал на то, а по тим о. Костельник пошол у дружтве зос іще двома ученима священікамі до шпиталю.

Дежурни лікар Dr. Ерб приял ёх и виявел, же дохторски вигледованя уж готовы и то през успіху, та Настя може шпиталь охабиц. Виявел, же Настя шорова и разумна дзівка, не истерична, лем религийно барз ніжна, а ёй рани не можу лікарэ потолковац.

По тим Настю привед гу тей комисії, а Настя з довирием особено гу о. Костельнику шицку свою судьбу и церпеня разповедла и указала ём рани. Вельо ше поносовала же там не може обстац, бо вшеліяки бешеди и лаца муши слухац.

Настя уж пред тим три дні почувствovalа, же троме священікі приду гу ней, да ёй поможу, а іще у Млинох у екстазі знала, же ёден „пастир“ (так вона вола священікох) з юга завежме ше за ю.

О два дні прияли ю С.С. Василиянки до свойого манастира, дзе уж у перших тижњох задобила од шестрох потполне довирие и незвичайне почтovanе и любов. Шестри обачели, же вона як „магнет“, котры шицких прицагуе гу себе. Вона вельо-раз знала, чо ше роби у манастире. — Раз ше ёй о. Костельник запитал: Дзе я бул вщера вечар? — Одповедла: „У Ексцеленції (Митрополіта). — А цо я там робел? — „Ексцеленция модлелі, же би отец разповедли им шицко, чо о мнё знаю“. — А цо Ексцеленция на то? — „Були задовольни“. — Наисце так и було.

Попри шицкей вилагоды, котру мала у манастире Настю шерцо цагло до ёй газди и газдині у Млинох дзе ше чувствовала як дома, як член фамилиі. Прето ю о. Костельник и С. Со-

фроня Ерделі, котри ше о ней старали, — одправадзели концом дэцембра 1935. р. до Млинох, дзе остала, а по Богоявленюше заш врацела до Львова до манастира, и там на Вознесене: 1936. р. ступела за шестру.

Закончене.

Стигматизациі не творя лем сами „Христово рани“, але і „Христово церпеня“, якби церпеня разпятей особи, а у звязі з тим виступаю екстази, ясновидносц, велька сила молитви, вплив на душы других людзох, превжане на себе хороту цудзу, препознаване мощох і т. д.

Екстаза у Насті появела ше пред ранами. Екстаза то грецке слово, а значи виступане зос себе. У екстазі лежи Настя як у спаню, непрітомна, зос завартима очамі. Вона прицагує кожного гу себе, гоч випатра як разпята и умераюча особа. У Насті тоти главни екстази:

1) Екстаза в *стреду*, кед Настя церпи муки разпятого Христа и нашлідує их. У екстазі в стреду видзи Настя, як Христос приходзі гу ней и „пребыва“ ёй рани. У іншох дньох „пребыва“ ёй рани Ангел. Теди церпи: як Христа лапаю, у Олівней загради, як му судза у Каяфи, як го привязую гу слупу и бичую...

2) Екстаза Насті во *пяток*. Водне чуб боль у глави якби од церня. Екстаза ше появлюе аж вечар. Вона теди лежи як мертвец, руки нацагнути, ліцо червене, горуце, цело жимне, руки белавею, пальцы ше вицагую як у мертвого. Ту Настя нашлідзуе Христа у гробе.

3) Треца екстаза тата, кед Настя з душу *выходзі з тіла* и ходзі по швеце. Була вона уж трираз у Керестуре на парохії, у Криковіх, у Кіеву, у Рыму, у Францускай, у Немецкай и аж у Америки.

4) Штварта ява екстази то тата, кед Настя *церпи за умераючых*, або містично умера з німа.

У екстазах чуб лем українську бешеду и вона так бешедує. Док була у Млинох, поверх ей посцелі обешена була годзіна на муре, котра точно ходзела. Кед Настя падла до екстазі — годзіна віше станула и дармо ю пробовали разрушыц.

У Млинох гуторела у екстазі: „Мой пастир (о. Костельник) цаліма днями раздумуе, як би написац кніжку о мне“. Так и було. А кед була кніжка уж готова, а вона заш у Львове

була, гуторел ей Ангел: „Нешка придзе гу тебе твой пастир з радостну вісцу“...

Ето то лем з часци написані чудови появи стигматизациі нашей Насті Волошин. О тим будзе ище велько писано у новинах и кніжкох. Каждому препоручаем, да не вери гоч то, чо приповедаю нерозсудни бешеди, але лем цо доказане зос шведкамі, якто то у кніжкі о. Костельника.

Велий Господь и чудна су діла Його!

Законьчуем зос словамі Насті у екстазі: „Ангел накладзе церньов венец, пребива ноги и дава знак на правому плецу. Патрице на праве плецо, будзеце видзиц даскелью капки креви, будзеце видзиц збичоване цело — подобно, як Ісусово цело було збичоване. Кельо церпи Ісус за людски грихи! Ісус мал збичоване цело єдно при другім, чи вам не жаль Спасителя? Роздумуй, чловече, як церпи Спаситель! Шестри, браца, возбудце у своім шерцу жаль за грихи, кланяйце ше Ісусови щиро!“

Карта до раю.

Час одходу: Кажды час одходзі фришка железніца.

Час приходу: Кед будзе воля Божа.

Пашаорш: Не погребуеме, бо шицки путуеме до дому свайго Отца.

Цени:

I. класа: Невіносці святаго крещеня.

Монашеска професія зос трома обітамі: убожства, чистоты и послужносці.

II. класа: Покута и надія на Бога у побожним и чистим живоце на шаеце.

III. класа: Совершенне каяне и придане себе на волю Божю; отримане заповедаох Божіх и церковных; окончаване своих каждодених обовязвакох.

Припомена.

1. Ретур карти — карти навад — не выдаваю ше нікому.

2. Мали дзеци, котри ище не окончэли 7 рокі, путую дармо.

3. Сонітубуме путніком, да не беру зос собу даяки терхі крем свойх добрих ділох, бо ўнышак або не сцігню на желязницу, або буду мушки одкладац свойо терхі у мітарству и там ше бара длуго буду затримовац.

4. Путніци ше примаю на кждэй штадці на целей драги.

5. Кажда карта мухи мац печатку посвятнай ласки: або там ту зос святого крещеня, або нову зос Тайни Покаяння.

6. Безплатных картох нет. Ніхто ше не може вожыц зос цудзу карту.

7. Вожня сигурна за каждого, гибаль же ше дахто сам сце запрепасциц.

Путуй щешліво честни читателю!

Путуй щешліво честна читателько!

Старайме ше, же би аме ше сигурно там горе заш шицки нашли!

ПОУЧНО-ЗАБАВНЕ ЧТЕНИЕ

Д. ВИНДАС:

50 рочніця життя
Дра Габра Костельника
(15. VI. 1886—15. VI. 1936.)

Наш мали рускоукраїнськи народ у Югославії не отримал би ще у своєму національним и вирским живоце, кед би не мал у прешлосци и терашньосци своїх свидомих преднякох-водьох, котри го у вшеляких приликох народного життя знали и сцели водзиц по добреї драги гу напредованю, гу просвіти и любови гу своїому. Таки були нашо священіки и учитель у прешлосци, а таки су ище баржей шицки свидоми духовни и світски інтелектуалци нешка.

Медзи тима шицкими просвітними роботниками одликує ще и високо давига як ясна гвізда наявекши и найученіши син югославянських Русинох: *Др. Габор Костельник*, найплодніший пишемнік и основатель пишемній бешеди югославянських Русинох.

Його писані — друковані умотвори чишли ще на сто, а шицки су од тирвацей вартосци. Через нього упознал нас культурни швет и симпатично ще интересує о нас и нашей судьби.

О його богатих и учених зос каждого фаху писовні уж вецейраз було писано у Р. Календару и у Р. Новинох, та тераз не виношиме його діла и писаня на дробно.

У роботи вон неутрудими, а у прешлім року як да посциг верх своєї науковей роботи кед написал два книжки о чудово стигматизованій рускоукраїнській дзвівки *Наслі Волошин*, котру му саме Боже Провидінне придало, да єй чудни екстази толкує. Зробел вон то зос таким трудом и дзеку, же ще чловек не зна, чому ще баржей чудовац: чи його надзвичайней глібокоученіосци чи любови гу своїому народу и вири! Його бистри розум шицки вопросы легко розсудзує, а обачи и найменьши тип и звод з народного життя...

У тей нєвистатей роботи не забул з нова на нас, своїх братох „ровней Бачки“ — и написал нам фахову статю за наш Р. Календар: „*Наша бешеда*“, у котрой учено толкує походжене нашей бешеди.

Др. Габор Костельник у Караатох.
Літературно-художній альманах „Люди“ (1915), хтора

Др. Габор Костельник відомий зі статіх о. Костельника в альманахах. Костельник

Прешлого року окончел наш славу „*Нива*“ (од 1920 р.) и писатель 50 роки життя. Привитаних янських Русинох поєдино и на академік літературно критични його. И наш Р. Календар вита своїздзели при його статі о жичи му од Господа многая літа! „*Жання душа*“ (1923), хтора

Др. ФРАНЦІСК ТИХІ:

Габор Костельник як поет родзеней жемі.*)

I.

Значене Г. Костельника у славяньській і шветовій літературі.

Др. Габор Костельник є не лем з найвекших зявох народній просвіти бачвансько-русkeй, але є і з найвизначнішими людзох сучасній літератури славяньській. Барз мало є таких писательох, хтори як вон пишу не лем на мацеринській бешеді, але і на других язикох. А наш поет пише тиж латинськи (друком видал докторску дисертацию „De principiis cognitionis fundamentalibus“ во Львові 1913 р. и поєднане „Ordo logicus“) та іще як школляр у Загребу горвацки написал и видал „Romance i balade“ 1907 р. и „Žumberak. (Gorske simfonije)“ 1911 р. Кед пришол зос Загребу до Львова 1907 року, нє знал іще так добре українськи, же би могол українськи вирши писац; и так його мілосъни писнї, написані пре дзивку директора українській гімназії у Перемишлю, котру вон як першу Українку познал, а з хтору ще і позднєйше оженел, су написані іще по горвацки. Воляю ще „Trenuci“ и були видруковані у загребским чиніку „Prosvjeta“ 1917 р. Даскельо горвацки написаних нейши публіковал Г. Костельник у розных горвацких часо-сих Русинох, их трима іще у рукописах.

Його писац писал и пише Костельник по українськи. Вон ще пишкі су од тирава Українцом и віше ще змагал робиц за свой не-турни швет и сим), ще указовала зорнічка українській шлебоді,

О його богати-льник „пісні неволі й визволення“ у книжці вецираз було писане (Львов 1918.) Тота була перша книжка не виношиме його дільщо по дзешецрочній преставни. Наш поет

У роботи вон неє. В тому часі не міг я віршувати по українській науковій рой свободно українською мовою. Займався стигматизованій рускоукрїшій донечці“, стр. 38.)

му саме Боже Провидіннічне, же перша фільзофічна статя Зробел вон то зос таким у є пошвецена найвекшому генийови чому ще баржей чудовац релігійно-етичного становища“; тата носци чи любови гу свойому красну статю нашого ученого приятеля шицки вопросы легко рози Фр., професора у Праги и писателя, котру звод з народного живота.. — Ред.

праця взбудзела оглас и на польской страни. („Świat slowiański“ 1920, I, 269.) Шветова революция дала Костельникові причину гу спису з области социольогії „Границі демократізму“ (1919). Гу метафизики одноша ще його „Границі вселенної“ (1924), ту поетики „Три розарави про пізнання“ (1925), гу логики „Das Prinzip der Identitätsgrundlage aller Schließse“ (1929, з українського преложел Вл. Садовский).

Року 1925 видал Костельник „Християнську апольо-етику“. Релігійного характеру є тиж оригінальна книжка, пришвецена

Г. Костельник и М. Мудри на одпочивку у Карпатох.

„українській новій молоді“, названа „Великі люди“ (1925), хтора обсагує приповедки на біблійні теми.

Вельо фільзофічних и теольогічних статьох о. Костельника находзиме в українських часописах и альманахах. Костельник сам тиж бул редактором мешачніку „Нива“ (од 1920 р.) и „Дзвони“ (од 1931 р.).

Фільзофічне зафарбене маю тиж літературно критични статі о. Костельника; тато ми уж видзели при його статі о Шевченку. Так само є и с книжку „Ломання душ“ (1923), хтора ще оснусе баржей на фільзофично социольогічних як на есте-

тичних думох. Так на приклад у тей кніжки интересув Костельника при зявох, хторе ту аналізує — є то Винниченко, Тичина и Франко — пред шицким проблема „новей моралі“.

Фільозофичного зафарбеня є тижглавне поетичне діло Костельниково, „вічна драма чоловіка“, назване „Пісня Богові“ (1922), хтора обсягує 58 писньох у прози, глібоких обсагом и прекрасних зос свою поетичну фурму. Писня ч. 56 є написана вольним вершом, числа 4, 5 и 6 су з часци тижвершовани. О тоту маєстатну поему заинтересовала же заправо тижцудзина: „Пісня Богові“ була з часци претолкована на немецку бешеду у мешачніку „Der Graal“ в Ессену 1924 р.

Др. Костельник видав ище єдну кніжку поезийох, смуточни шпиви „Помершій донечці“ (1921). Зос 25 шпивох єден є написани бачванським діялектом; будземе о нім ище бешедовац ніжше.

II.

Габор Костельник и література бачвансько-руска.

Але за нас є на тим месце найважнійше, же Габор Костельник Гомзов є основателем бачвансько рускій літературній бешеди. Ище як 18 рочни школя 1904 р. видав в Жовкви у Галиції ідильски венец „З моего валала“. То перша друкована кніжка на бачвансько-рускім діялекту и вона значи початок новей славянській літератури, літератури бачвансько рускій. Кед ще появела, була зос симпатию привитана так од Українцах (В. Гнатюк, „Поетичний талант між бачванськими Русинами“, Лит.-наук. Вістник 26, 1904, 174—188) як и од Чехох (Фр. Пастрнек „Rusini jazyka slovenského“, Стати по славяновѣдѣнію II, 1906, 74 и д.)

Житеvi и иные препони не дали поетови покрачовац у писанию на мацеринським языку аж лем по шветовей войни, кед Югославяне з великими жертвами вивойовали себе и южнославянським Русином шлєбоду. Костельник заслужни тиж найвецей о унормованю бачвансько рускій писовні и загально о унормованю бачвансько рускій літературній бешеди тим, же написал першу „Граматику бачвансько-руской бешеди“, хтору видало Руске народне Просвітне Дружтво у Рус. Керестуре друком манастирской друкарнї у Срем. Карловцох 1923 р.

Одкеди ще почал по шветовей войни просвітни рух медзі Русинами у Бачки, почал о. Костельник заш писац бачванськи. У шицких Руских Календарох за южнославянських Русинох ест

його писні, його приповедки, його популярно наукови статі. З тих найвекше значене будзе мац його бачванська „Хроніка“, зос хторей подал у календарох уж даскельо укази.

У календару (на 1923 р., стр. 88—102) появлена ще тижкраучунова драма Костельника за дзеци театр „Гу Христови“, хтора була 1934 р. преложена на українську бешеду под називом „До Вифлеєму“. Як самостойна кніжка вишла з под пирка о. Костельника вершована трагедия на 5 акти „Ефтайова дзвівка“. (Бібліотека Р. Н. П. Д., число 1, Срем. Карловци 1924 р.)

Габор Костельник є центральна и универсальна постава сучасній бачвансько рускій літератури и не чудо, же мал моцни вплив на младу генерацію. Можеме повесці, же заложел цалу літературну школу: Янко Фейса, Ілько Крайцар, Др. Йосип Костельник, С. Саламон, Ковач и др. крачаю честно у його стопайох.

III.

Г. Костельник як поет родзеней Бачки.

Житеva судьба поставила Г. Костельника пред не кождо-дзену, незвичайну психологичну проблему, хтору вон сам формулювал у своєй „Пісні Богові“: Поет назива ще ту „засланцем, в серці котрого бораться два світи: світ рідний, а далекий, і світ чужий, а близький“ (стр. 6). Але родзени швет, родзена Бачка, остал попри тим шицким поетови вше близки. Шведчи о тим гнет перша його кніжка „З моего валала“ и перши його слова:

Прим, валалу, слова тоти,
прим, народу мой!
Гоч я одбил ще од тебе,
'ще я зато твой.

Поет сам толкує ведуцу думу своєї кніжки зос слідуючими словами: „Главна ми дума була, кед сом писал тоту писму, же бим приказал шумни и щашліви живот на валале. Зато сом ей и дал мено „идильски венец“. А „венец“ зато, бо сом повиберал шицки красни навики и тілесни и духовни, па сом их єдну и другу ягод до венца зязал зос першу строфу“. (Стр. 45).

Пейц ідилских образкох зафіксувало ту живим и щешлівим поетичним словом цале народне жите и бите бачванських Русинох: Працу дома, на полю и на виніци, живот родзини и живот духовни. Архітектура цалком проста, прости су и поетични простредки. Идилски венец Костельника є цали написаны

простим вершом коломийского ритму, з поетичних фігурах ужива ще найчастійше вшеможних способ опаковання словох, пред шицким анафори. На пр.:

Боси ноги вец белави болки прицискую,
Чуря чурком спод ніх капки, гордов наполнюю;
Чуря капки, и богатство цихе приглашуу,
Чуря слатки, незбачліву щашлівосц зношую.

Над тоту свою писму не подал о. Костельник на мацеринской бешеди дотераз ніч красшого, и ніч красшого нема дотераз цала бачваньско руска література.

Ідилски характер нєше тиж оригинальна, свойска композиция „Преаасц винїци“. Цали ідилски живот, зла хората и шмерц винїци в ту виповедзена з форму монольогу старенького газди, хтори през штераец роки з винїцу жил. Ефект елегично наладзеного конца тей идили в по страни поетичней сили единечни.

Таку исту силу поетичну визначаю и елегія за небожку дзивку нашого поета з кнїжки „Помершій донечці“. Пре ей красу нреберам ю ту цалу:

Черкотко наша, баба будзе плакац,
Кед дозна ше, же уж це нєт на швеце —
Черкотка же нам уж не черка вецей —
Ах, як жалошне баба будзе плакац —:
Як швичка капе, з жалю зосце скапац!

„Яй Боже, Боже! Чи сом подумала?
Яй Славко, Славко! чадо моё міле,
Як яке квице червене и биле!
Чи я ше кедик тому сподзвала?

Яй, дзеци мойо! У тим швеце ширим
До шмерци я ше нігда уж не змирим!
Та чом ши, сину, пошол гет до швета,
Дзе ані орел за дзень не долета!
Долета там лем дума мацерина —
Ша то за мацер мало — так барз мало!

Бо як мам дознац, цо ше у вас стало?
Чи добра у вас, чи смутна годзина?
Яй Славко, Славко! Тидзень сом думала

О тебе: Чи ши велька? Чи знаш читац?
Чи пе забуваш за бабу ше питац?
— А ти тот тидзень в гробе уж лежала!

Лем жиц було — такей, як ши була,
Лем жиц! — а ти уж до гробу спаднула!
Та чом я стара осталася на швеце.
А ти умарла — нерозквитле квеце?
Чом я не могла умрец место тебе:
Чи Бог не волел мне вжац там гу себе?

Яй Славко! — жалю ти мой превелік!
Та чом сом голем не була зос тобу,
Кед зос живота ишла ши до гробу
На вики вични — ах, на вични вики!
Там люцки людзе були — я не була!
Та чом сом таку смутну висц почула?
Уж шерцо моё не на своём месце,
Уж не мам места на широким швеце!...“

На гроби баба пойдзе: гледац драгу,
Цо там провадзи, дзе души бываю —
И так ше будзе жаліц пред шицкими,
Пред тима, цо дакеди жила з німа:
„Дзивчата моё, цо сом вас страцела!
Мамочко моя! Мой брацику мили!
Ах, уж и Славка гу вам одлецела —
А якже сце ю — як сце ю прияли
Там, дае ви здавна, уж отдавна жили?
Чи барз сце ше ей — чи бара зрадовали?

Поздравце ви ю крашне, пребарз крашне!
Най яр ей млода нігда ей не згашне!
Поздравце ю, поздравце ю одо мне:
Од ей бабочки — най там о мне спомне.
И най ме скоро гу себе завола!
Бо уж ми шерцо не на своём месце,
Бо за мне нет уж места на тим швеце!
— Най будзе така свята божа воля!“

До кругу тих писньох родзеного характеру прислухаю тиж елегій „Винїчка моего отца“, написана по отцовей шмерци, „Помарли ми отец, мац“, далей „Поздрав мацери“ и иныши.

Найвекшу групу творя медзи бачвансько-рускими поезиями Г. Костельника писні, пожертвовані родній жемі. Єдна єдина з них є написана по українськи, а то писня „Бачкей“, видрукована у Календару на 1924 рок на стр. 139 бачвансько-руску писовню. Перши раз з'являється та писня у часопису „Недѣля Русина“ (Ужгород 1923) на стр. 25. У Календару є не видрукована, як ма буць, бо то власне писні два, єдна, як є у Календару. Перша писня має осем строф, друга виглядає так:

Гей, рідна Бачко рівна,
Єдиний світе мій!
Життя мое єдине!
Цілим я серцем твій!

Лише одно бажання
В моїй жервіє груди:
Колиб ще раз, хоч раз ще
До тебе повернути.

Перша з цитованих строф в Календарі препадла.

Гу тей истей групи належить далі писня, „Бачко, моя Бачко“, „Писня Бачваня“, „Керестур“, „Двоме браца“, т. є. Коцур и Керестур, „Нови дзвони“, „Нет то красище ніч на швеце“, „О коньчини“ — о Керестурським теметове. Бачванську природу сподобую писні „Жамски вечар“, „Ярне сунко“, „Вечерні шпиви“, бачванських людзох писні „Паноцец Копчай“, „Легинъ“, „Михал Пашио“, „Добра и зла справа“, „Орачова писня“ и інші.

Визначни за Костельника характеристичні су його писні рефлексивні, наполнені фільозофичними и релігійними думами, як „Два живоши“, „Дзвони“, „Аероплан“. Гу їм треба приложить и верши „Нашому Владикові“ и „Дзешец роки“. У тей остатній писні поет спомина — писня є датована 1 липня 1929-го Львови:

Дзешец роки, одкеди зме
Воскресли зос гробу,
Одкеди нам слунко швици —
Слава, слава Богу!

Писня кончише словами надії: „Ми не препаднеме!“

О. Г. Костельник не забував ані на дзецинських писніх. Написав їх вельмо и барз шумних; вони правдиви украс Полівкової Читанки.

Наш поет прировняв ще сам прекрасним поетичним образом ту дзвону:

Ах, бачу, знову дзвоном мені бути,
Що голос шле по долах, по горбах,
І проповідь його далеко чути,
Що, мов жива, так ходить по хатах,
І з віч всім людям слези обтирає...

И так по правдзі є: Г. Костельник є святий дзвон родзеній Бачки и будзе тот на вики.

IV.

Список поетичних творох Г. Костельника, написаних на бачвансько-русской бешеды.

A.

Самостатна кнїжка:

З моего валала. Идилический венец. (Накладом автора. В печатнії ОО. Василіян в Жовкові 1904. — Стр. 45.)

Шпів IV (стр. 29—35) бул видрукованы тиж у Рус. Календару на 1921 р., стр. 28—32, под назовом „Крачун у валалье“.

B.

Єдносливи поезії:

(Скрапки: РК = Руски календар за южнославянських Русинох. — Чит. = Читанка за III. и IV. класу южно-русских основных школах. Написал и зложел Михаил А. Поливка, учитель-управитель державной основной школы у Руским Керестуре. Сремски Карловци 1924.)

Аероплан. Р. К. 1928, стр. 45.

Бачкей. „Недѣля Русина“ (Ужгород 1923), стр. 25; Р. К. 1924, стр. 139—140.

Бачко, моя Бачко! Р. К. 1922, стр. 70; Чит. 54.

Вечерні шпиви. Р. К. 1927, стр. 18—19.

Винічка моего отца. Р. К. 1930, стр. 50—51.

Годзина. Р. К. 1924, стр. 138; Чит. 45.

Два живоши. Р. К. 1926, стр. 28—30.

Двоме браца. Р. К. 1923, стр. 37—38.

Дзвони. Р. К. 1923, стр. 157.

Дзецинськи писні. Р. К. 1924, стр. 138—145.

Дзешец роки. Р. К. 1930, стр. 17—18.

- Добра и зла слава.* Р. К. 1926, стр. 106—107.
Добра порада. Р. К. 1932, стр. 30.
Дом и швейц. Р. К. 1926, стр. 66—69.
Перши писні. Р. К. 1925, стр. 103—111.
Жимски вечар. Р. К. 1923, стр. 154.
Кед ше била муха з муху. Р. К. 1923, стр. 160; Чит. 31.
Керестур. Р. К. 1922, стр. 72—74.
Ковач. Р. К. 1924, стр. 141; Чит. 121.
Ластовичка. Р. К. 1924, стр. 142; Чит. 75.
Летинь. Р. К. 1926, стр. 37—38.
Михал Пашио. Р. К. 1922, стр. 142—144.
Нашому Владикови. Р. К. 1925, стр. 1—2.
Небо. Р. К. 1924, стр. 142; Чит. 52.
Недзеля. Чит. 6.
Нет то краснее ніч на швеце. Р. К. 1926, стр. 45—46.
Новы дзвони. Р. К. 1929, стр. 99—101.
О коньчина. Р. К. 1936, стр. 37—38.
Орачова писня. Р. К. 1925, стр. 37—38.
Паноцец Коачай Янко. Р. К. 1923, стр. 83—85.
Перши писні. Р. К. 1925, стр. 103—111.
Писні з велькай воіни. Р. К. 1922, стр. 102—108.
Писні з младых роках. Р. К. 1927, стр. 56—57; Р. К. 1930, стр. 73—78.
Писня Бачваня. Р. К. 1922, стр. 71—72.
Поздрав мацери. Р. К. 1922, стр. 70.
Померли ми оцец, мац. Р. К. 1931, стр. 65—66.
Пошол сом брац квеца. Биндаш-Костельник: Народни писні, стр. 42.
Препасц виніца. Р. К. 1924, стр. 32—40.
Препилка. Р. К. 1923, стр. 132; Чит. 78.
Птицы на облаку. Чит. 87—88.
Пчола. Р. К. 1923, стр. 141.
Радосц земледілца. Чит. 77—78.
Сон. Р. К. 1923, стр. 127.
Станьце, станьце, браца мойо! Р. К. 1922, стр. 55—58.
Тота наша Ильча. Р. К. 1932, стр. 49.
Церква у валале. Р. К. 1923, стр. 16—17; Чит. 4.
Черкошко наша. „Помершій донечці“ (Львов 1922), стр. 12—15.
Шковранок. Р. К. 1923, стр. 124; Чит. 72.
Ярне слунко. Р. К. 1933, стр. 40.

Библиография.

Бачваньско-руски: *Дюора Биндаш*, Др. Габор Костельник, (Бібліотека РНПД, число 1; Г. Костельник, Єфтайова дзвівка, 1924 р., стр. 5—11.)

По українськи: *Вол. Гнатюк*, Поетичний талант між бачванськими Русинами, „Лит.-наук. Вістник“ XXVI, 1904, стр. 174—188. — *Фр. Тихий*, Др. Г. Костельник, „Русинъ“ (Ужгород 1923), дня 17. II. 1923; передрук в Рус. календари за южносл. Русинох на 1924 р., стр. 133—134. — *В. Миропільський*, Г. Костельник, „Дзвони“ I, 1931, ч. 6 и 7; тиж в сепарати. — Ред., 30-ліття літературної творчости Г. Костельника, „Дзвони“ V, 1935, ч. 5, стр. 276—278. — Гасло „Костельник Г.“ в І. т. „Українська загальна енциклопедія“ (ред. Ів. Раковський), Львів 1932.

По чешкословенськи: *Fr. Pastrnek*, Rusíni jazyka slovenského, „ітати по славяновъдѣнію“ II, 1906, стр. 74 и д. — *Fr. Tichý*, Jihoslovanskí Rusíni, „Slovanský přehled“ XX, 1928, стр. 31. — *Fr. Tichý*, Spisovný jazyk juhoslovanských Rusínov, „Náš život. (Časopis Matice slovenskej v Juhoslávii)“ III, 1935, стр. 133—137. — Гасло „Kostelnyk G.“ в „Ottův slovník naučné nové doby“ (написал Фр. Тихи).

З якими словами себе здравкаю разни народи.

У кождим народзе, кед ше єден з другим стретаю, здравкаю себе — привитую ше. Интересантна слова, з якими себе здравкаю.

Енглез здравка — як робиш? Француз — як ше ношиш? Немец — як ци ідає? Чех — як ци ше трафя? Мадяр — як ши? Жид — цо ше роби? Талиян — як стоіш? Голандян — як ідваш? Турок буда здрави! Москаль — як себе жиеш? Швед — як можеш? Китаец — чи ши поед свою рижкашу? Япанец — яки ци жалудок?

Ми Русини грекокатоліки не мame ше прецо ганьбич нашого красного здравканя: Слава Ісусу Христшу, а кед дахто дума, же не втодне вшадзи так здравкац, — най не здравка лем: Дай Боже, бо так віхто на швеце не здравка, але най дода тим словом того, що живи у тим здравканю: добре рано, добри дзень, добри вечар, добри ноц, лёбо нашо народне: щесце, Боже, дай!

Др. Г. КОСТЕЛЬНИК:

Наша бешеда.

I.

Учени слависти ше спричкаю, же дзе спада наша бешеда: чи гу словацкому, чи гу руско-українському языку? Чехословаки учени твердза, же гу словацкому языку, українськи учени твердза, же наша бешеда спада гу руско-українському языку. Видно, же ту „при роботі“ не лем наук, але и патриотизм (не „патриотизм“, як нашо пишменіці обычно пишу, бо то горватизм, але „патриотизм“). Кажди нацагує на свой. Так и остатньо Др. Франтишек Тихи написал о тим у югославянським словацким „Naš Život“ в 1935. р., же наша бачваньско-сримска бешеда спада „гу язиковей громади чехославацкей“. Дабоме зос тим ведно идзе тиж, голем яке-таке, посудзоване нашей народносци. Бо кедже наисце наша бешеда словацка, та теди зме або з походзеня Руснаци, але зос словацким языком; або зме порусначени Словаци, цо за временом (озда пре гречески обряд) страцели свою словацку швидомосц, а прияли руску, але давни свой словацки язик затримали.

Якже наисце того питане стой?

II.

Не будзем доказовац, же зме по походзеню прави Руснаци. Противне ище ніхто з учених не твердзел (гибаль даяки новинаре-политичаре). Так и наша твар руска — така иста, як твар Лемкох у терашній Польскай. Нашо людзе добре розликую типову словацку твар од рускей. А и гистория ніч о тим не зна, же би нашо дідове були дакеди Словаци. Я сам бара любим Словакох и симпатизую зос німа, бо вони од шыцких западних Славянох найбліжши гу руско-українському народу — и по языку и по нещешлівей долі.

То вони були тоти Славяне, цо пред приходом Мадярох були поширені по целей полноценно-западней познейшай Мадярской, а вец их Мадяре унічтожели. И баж од ніх Мадяре найвецей вжали (и обичай у ношні словах, особіто акцент — наглашку). Але цо правда, то правда: *тиж и наша бешеда швачи, же зме* Руснаци.

III.

Хто лем поверховно судзи нашу бешеду, тот може присц до прешвеченя, же наша бешеда словацка.

Наисце наша бешеда ше так oddалела од літературній українській, же нам легчайже розумиц Словака, кед гутори, як Українца зос України. Але кед читаме по українськи, та нам уж легчайше приходзви, бо читаме так, як зме приучени гуториц. А ище кед українська книжка писана по старей писовні, дзе место „кінь“, „віл“ написане „кінь“, „віл“, та нам такой легко шыцко розумиц.

И Др. Фр. Тихи опар свой суд о нашей бешеди лем на поверховним вій випатрунку: же Словак легко може порозумиц нашу бешеду. Ище ше Др. Тихи и помилел у важней ствари, бо написал, же почуштом акцент (наглашка) у нашей бешеди стой „у главней вешиини на першим складзе“. У словацким языку акцент вше стой на першим складзе слова, як у мадярским. Але у нашей бешеди акцента вше стой на предосненнім складзе слова — як у польским языку.

Готово шыцко тово, цо у нашей бешеди Др. Фр. Тихи трима за словацке, *наисце походзі зос польского язика*. Словацкого у нашей бешеди невельо.

Наша бешеда ше виробела на *границі трох народох*: руско-українського, польского и словацкаго. Барз добре видно, же *корень* нашей бешеди руско-українськи; барз вельки уплив на ней ше зазначел польски, а словацки уж бул вельо меньши.

IV.

Корень нашей бешеди.

1. Ми гуториме: бул, була, як ше лем по руско-українськи гутори; Словаци гуторя: бол, бола; Поляци: бил, била.

2. Ми одменяме: *його, йому*; добри — доброго, єден — єдного... Словаци: *его, ему*; доброго, єдного... Поляци: тиж так, лемже место „*г*“ вони гуторя „*т*“ (его, єдного). Тото „*його*“, „*йому*“ то типове українське — з велькай України. Цала руска Галиция гутори „*его*“, „*ему*“ (у книжкох пишу „*його*“, „*йому*“, але то по велько-українськи). Дакле одкадз же зме вжали тово „*його*“, „*йому*“? Од Словакох не, од Полякох не, ище ані од Русинох зос Галициі не. То значи, же зме туту граматичну форму затримали ище з давней рускай прешлосци.

3. Ми гуториме вон, вона, воно, вони. Так гуторя лем Українци, а шицки иньши Славяне гуторя: он, она, оно, они.

4. Старославянське ъ (ять) пременело ше у українським язику на „і“; у польским по найвекшій часці на „я“; у інших славянських язикох на „е“ лебо „є“. У нашей бешеди ъ прешло и на „и (ї)“ и на „е“ и на „я“. Нпр. бѣли, блѣди, свѣт: били, бляди, швет.

Не чудо, бо наша бешеда ше виробела на граніці трох народох. Але и ту можеме означиц, цо було у нашим народзе первесне. Дзецинськи слова вшадзи бара упарті, бо ше часто уживаю и маю свою авреолу.

Ми гуториме: „дідо“, а мали бы зме гуториц „дзедо“ (як гуториме: „дзеци“, место „діти“). Чом „дідо“? Бо так нашодзеці гуторели од давних вікох, як ше и гутори у цалим руско-українським народзе.

Место ъ запрimalo ше „и“ або „ї“ у нашей бешеди у тих словох, цо або маю свою авреолу (нпр. пре звязане зосрелігійним животом), або ше часто уживаю, або да ше розлуча од подобных иньших. Так нпр. гуториме „и“ чи „ї“, дзе давно було ъ:

вињчане, вињчац ше (гоч вше гуториме: венец), швициц ту сцеме розлучиц „швициц од „швециц“), дзивче, дзивка, гвізда, пире рика, квитнуц, квице (але гуториме тиж: квеце), шпивац, бліскац, шміх, шніг, писня, били, ліви, лік, лічиц, лікар, їж... Якже би ше могли найсц тоти „и — ї“ у нашей бешеди, кед би вона од кореня не була руска? Словаци вшадзи на тих местах гуторя „е — е“, Поляци „е — я“.

5. Українски, як и московски язик, не люби наводзиц „сам“, „ши“, „е“, „зме“, „сце“, „су“, кед баш не муши. Так исто и наша бешеда. Ми гуториме: „кед вам то мало“; а Словак и Серб поведза: „ак(о) вам е то мало“; ми гуториме: „вони добри людзе“; Словак и Серб муша ту повесц: „они су добри...“

6. Словаци гуторя: „ак“ (латинске „si“), „ако“ (лат. „sicut“), а ми гуториме „як“ — як цала Україна.

7. Словаци гуторя: „ten“, як и Поляци; а ми гуториме: „тот“, яка форма приходзи лем у українським и московским.

8. У словацким язику (як и у польским) „а“ часто люби стац место „и“, а у нашей бешеди нігда так не може буц — а так то исто у українським и московским язику.

Нпр. ми не можеме повесц: „жили себе дідо а баба“, а по словацки ше так гутори (тиж по чески и по польски).

Мож би назберац ище досц таких примирох, цо би швачели, як и тоти наведзени, же корень нашей бешеди руско-українски. Але и токо, цо далей повесем, будзе о тим истим швачиц.

V.

Польски уплів на нашу бешеду.

Наша бачвансько-руска бешеда то лем една одмена бешеди Лемкох, цо у заходній Галиції. Лемки то едно руске племе, а вола ше так прето, бо место українського „лиш“ (лише, лишень, тільки) гутори „лем“ — ми гуториме змежчено „лем“. З того видно, же и ми Лемки, заправо Лемки. Лемковска бешеда ше не да иньшак зрозумиц, як лем так, же то руско-українська бешеда пре блізкосц Полякох досц спольщена. *А наша бешеда ище баржай спольщена.*

1. Од Полякох зме превжали акценат, як сом то уж спомнул. У українським язику акцент може буц гоч на хторим складзе слова, нпр. водá, кёнї, вітерти, віпечатати.

2. Найбаржай одлучує нашу бешеду од українського язику того, же зме од Полякох прияли „дз“, „ц“ место українського „дѣ“, „шѣ“, або и место „д“, „ш“. Так шицки нашо инфинитивы конъча ше на „ц“, нпр. робиц, знац, шпивац, место українського „ти“ або „ть“ (робиши або робитъ, знаши — знать, співати — співатъ).

Крем того, дзе у польским ест „дз“ або „ц“, там вони и у нашей бешеди; нпр. дзе, вшадзи, воц, моц, оцец, ходзиз, дзеліц, шмерц, штварцина, треци итд.; по українски: дѣ, всюди, ніч, міч, ходити, ділати, смерть, четвершина, третий...

Гуториме „чо“ так, як Поляци; Українцы гуторя „що“; Словаци „чо“. Словаци вшадзи гуторя „дѣ“ — „ть“, або „д“ — „т“, як українци. Дакле словацки язик бліжши українскому, як нашему.

3. Тиж барз одлучує нашу бешеду од українськай, а прибліжує ю гу польской тово, же старославянське „e(n)“, (того „н“ ше лем на полі, глухо вигваряло, през нос), хторе ше у польским язику до нешкага затримало, у нашей бешеди прешло на „е“, баж под польским уплівом, а у українським язику воно прешло на „я“ — у словацким на „а“ — „я“.

Нпр. целе, каче, курче, вец, вецай, ше; по польски: целе(н), каче(н), курче(н), венц, венцей, сен. Особито важне ту „ше“, бо воно ше часто гутори (по словацки „са“, дакле заш бліжше ту українському „ся“). Алє треба спомнуц, же у Галициї медзи Русинами, тиж пре польски уплив, барз поширене вигваряне „се“, „теле“, место „ся“, „теля“ итд.

Вредно спомнуц, же пре авреолу затримали зме українську форму у словох „язик“, „святи“ (по польски: ензик, съвенти).

4. Іще єдна морфологична форма, до зме ю преважали од Полякох, барз одлучує нашу бешеду од українскей, але и од словацкей, а то змегчене. Тото зме затримали обще руске, же не змегчуєме несамогласни *г*, *х*, *к*, *м*, *п*, *в*. Поляци їх змегчую, нпр. по польски: пове, пяна, кеди, съмерць; по нашему: пена, кеди, шмерц.

Тиж зме не прияли змегчене польске „р“, до ше вигваря як „ж“ або „ш“ (подобне у Чехох), а за нашо ухо то барз цудзе и чудне; нпр. ржека (вигваря ше: жека) — рика, виржек — вирек, кржик (вигв. кшиж) — криж, кржик (кшик) — крик. Алє вшадзи индэй ми мame аналогичне змегчене, як у польским язику.

По українски ше гутори *твардо*, през змегченя: *не*, але, великий, смерть, свinya, зима, земля, праник, травник, начальник, гусеница, терлиця, копралик, ликнути, лик, таний... Побобне по словацки и по сербско-горватски. А ми гуториме змегчене, як и Поляци: *не*, але, вельки, шмерц, швиня, жима, жем, пранік, травнік, начальнік, гушеніца, церліца, капралік, лігац, літ, церпезліви, туні, остатні... (Пре сербско-горватски яzik нашо пишемніци часто пишу твардо: словник, бешедник, католик...) Ма буц мегко: словнік, бешеднік, католік...) Алє у нашей бешеди ше затрацели слаби змегченя *въ* — *съ* — *цъ* — *дзъ*, ко приходза у польским и українским (окрем „дзъ“), а преруцели ше на полни змегченя: „*зъ*“ на „*ж*“, „*съ*“ на „*ш*“, а „*дзъ*“ и „*цъ*“ ше врацели на чисти „*дз*“ и „*ц*“. По польски: съе(н), съмерць, зъима, зъемя, лапаць, ходзьиць, дзъецко... По нашему: ше, шмерц, жима, жем, лапац, ходзиц, дзецко...

Іще и тото коцурске змегчене „булі“, „гуторелі“ — и то зос польского.

Видзиме, же и ту словацки яzik стої бліжей гу українскому, як гу нашему.

5. Там, дзе ше у польским язику старославянське ё пременело на „е“, и у нас ше обычно пременело на „е“. Нпр. мерац, меняц, шедзиц, мешац, пец... Словаци „екавци“, Українцы „икавци“. А ми постали на поли „екавци“ иб пре словацки

M. Мудри, предс. РНПД-а у Ротат. Слатини.

уплив, але уж пре польски. А хто лем поверховно судзи с нашей бешеди, тому ше може видзіц, же ми пре Словакож постали на поли екавци — чи тоз же почуштом наша бешеда спада гу словацкей.

Справди и дагдзе там, дзе Поляци гуторя „я“ ми гуториме „е“, як нпр. шведок, швет (по польски: съядек, съят). Але то не муши буц вжате од Словакох, бо таку пременку могла зробиц и сама аналогия до тих випадкох, дзе и сами Поляци гуторя „е — е“, место „я“ (нпр. мешац, мерац, шедзиц — по польски: месъонц, мержиц, съедиць). Поляци гуторя „льуд — льоду“ (lód, lodи), Українцы: лід — леду; а ми гуториме: ляд — ляду. Як видно, тото зме не вжали од Полякох, але зме сами витворели пре аналогию до таких наших словох, як „бляди“, „цали“.

6. По українски ше гутори: морква, умер, умерлий, витертий... По польски: мархев, умар, умарти, витарти... Ми пак гуториме, як Поляци.

7. По українски: добрий, святий... По польски: добри, съенти. Уж пре польски уплив, а не пре словацки, ми стравцели тото характеристичне руске „й“ на концу придавнікох.

8. Українцы гуторя: ходить — ходяцть, робить — робляшь... Поляци: ходзьи — ходзо(н), роби — робио(н)... Пре польски, а не пре словацки, уплив ми затрачили тото „ть“, та гуториме: ходзи — ходза, роби — робя...

9. Українцы гуторя: іду, знаю, виджу, співаю... Ми гуториме: идзем, знам, видзим, шпивам... вшадзи конъчиме тоту фирму на „м“. Исто так Словаци. Але чи ми то превжали од Словакох? Не!

Фурма на „м“ незошицким цудза ані українському языкови, бо у єдним випадку вше приходзи: „дам“ (час будуци). У польским языку тиж приходзи „дам“ зос тим истим значеньем; а гу тому ище: вем (= знам), повем (= повем).

Кед нашо дідове почали гуториц: „вони иду (през „ть“), знаю, шпиваю... та мушели почац гуториц за першу особу єдинини: „я идзем, знам, шпивам“..., бо би ше не розлучовала перша особа єдинини од трецей особи множини.

А могли так почац гуториц пре аналогию до польской фирмї у часовнікох: дам, вем, йовем.

И галицкий Лемки вшадзи так гуторя, як ми, накельо затрацели конъцове „ть“ (чи саме „т“) у трецей особи множини. Сигурно пре польски уплив, а не пре словацки.

10. „Же“, цо го уживаме место українського „що“ (нпр. гварим, же пойдзем), тиж зме вжали од Полякох, а не од Словакох. Так пол рускей Галицій так исто, як ми гутори „же“, место „що“ — сигурно пре польски уплив.

11. У польским языку характеристичне, же „к“ ше люби меняц на „г“. Нпр. Поляци гуторя „сълізгаць сен“, место „шлізжац ше“, прости народ гутори „вельги“, место „вельки“. Того исте находзиме у нашей бешеди, а у словацкой того нет. Так ми вшадзи место „ку“ (к) гуториме „гу“; гуториме: лігац, ліг, варгоч, дробизгу, мозіу... По українски: ликати, лик, варкоч, мозку...

12. Од Полякох зме прияли „г“ у словох: дагдзе, нігда. Пре аналогию (уцекаюци од чежкото за нас „вд“) почали зме гуториц „гдовица“, место „вдовица“; и гуториме „узел“, место „узел“.

13. Гуториме: шидло, садло, мотовидло, мидло — так, як Поляци, и баж пре ўх, а не пре Словакох. Українцы, як и Сербо-Горвати, гуторя: шило, сало, мотовило, мило...

14. Гуториме: гудаци, Руснаци, Поляци, Словаци — не прето, же так и Словаци гуторя, але прето, же так Поляци гуторя.

15. Прияли зме од Полякох велі слова, цо ше часто уживаю, як нпр. кельо, тельо, вельо, вец, вецей, шак (вшак), нігда, кеди, теди, заш, шицко (по польски: „вшистко“, по словацки: „вшетко“), ютро, барз...

Інші слова, цо зме їх прияли од Полякох: штимац, руцац, волац, гамба (по польски: гэмба), чулка, вечурня, кравенца... У слове „кравенца“ затримало ше польске „ен“ (по польски: „кровенце“); у словох чулка“ и „вечурня“ пременело ше „о“ на „у“, як то у польским обычай (по руски було бы: „чолка“, „вечорня“).

Іще би могол вименіц койцо, цо ше у нашей бешеди нашло зос польского, але озда будзе досц и тово.

VI.

Словацки уплив на нашу бешеду.

Од Словакох зме вжали дзеяки слова, але лем за єдину едину граматичну фирмум можем ствардзіц зос цалу сигурносцу, же зме ю вжали од Словакох.

1. Слова, цо зме їх вжали од Словакох, обычно пришли гу нам през словацку писню (Словаци маю красни писні, а Поляци нё). Нпр. шугай, шумни, шварни, яраби, шашош, роваш... Але наш народ заправо ані не розуми, цо знача тоти слова. Іншы словацки слова, цо зме їх прияли: вера („вера Боже“,

по словацки „веру“), *озда* (словацке „а́зда“), *гибай*, *охабиц*, *пачиц ше*, *нащвиц*, *дудрец*, *худобни*, *зармуток*, *хир* (з мадярского „hir“), *дрични* (з мадярского „derék“), *бочкац* (словацке „бозкать“), *на рашу* (з немецкого), *жегнац* (з немецкого)...

2. Сигурно зме прияли од Словакох граматичну фурму „сом“. По польски є „сем“, по українськи „єсъм“. Український язик не люби тото „єсъм“ и уніка го, дзе лем може. А за нашу бешеду два несамогласни „см“ або „эм“ на концу слова барз неодповедни (прето нашо пишемніци и уживаю горватизм у таких славох, як „соціялізм“, „матеріалізм“, и пишу „соціалізм“, „матеріалізм“). То значи, же наша бешеда мушела „секунд“ од старого руского „есъм“. Польське „сем“ недосц виразне, бо кед нашо дідове, жилюци при Словакох, чули од ніх „сем — там“, та ше ім мушели мишац тоти два значеня слова „сем“. Прето прияли словацку фурму „сом“ як подполно виразну и за гуторене легку.

3. Словаци гуторя: *могол*, *принесол*, *ведол*... Над тим би ше мож спричкац, же чи зме туту фурму не превжали од Словакох, бо и ми так исто гуториме; але гуториме тиж и так, як ше по українськи гутори: *мог*, *принес*, *вед*...

Сигурне тово, же тата граматична фурма уж пред словацким упливом була у нашей бешеди, бо вона є у українським язiku — и то звязана зос часовніком „исц“, що ше барз часто ужива.

По українськи ше гутори: *ішов* (ішол — ту тварде „л“ прешло на „в“; у сербско-горвацким на „о“). А ми тиж так гуториме: *ишол*, *нашол*, *зашол*... У словацким баж ту нэт тей фурми, бо ше гутори: *шел*, *нашел*, *зашел*...

Дакле можеме себе думак, же ше у нашей бешеди вшадзи индей прияла фурма на „-ол“ пре аналогию до „ишол“.

4. Барз розлучує нашу бешеду од українського язика тиж тово, же по українськи ше гутори: *голова*, *корова*, *порох*, *сторона*, *беріг*, *веретено*... А ми гуториме так, як Словаци (и Сербо-Горвати): *глава*, *крава*, *прах*, *страна*, *брег*, *вреценю*...

Чи то ми превжали од Словакох? Може буц.

Але треба мац на разуме, же полногласна фурма „голова“, „беріг“ *младша* у руским язiku, а *старша* була тата, цо ю ми уживаме „глава“ — „брег“ (як то нам знане зос церковных кнїжкох). Я тей думи, же нашо дідове нігда не гуторели „голова“ — „берег“, але же зме затримали первесну фурму: „глава“ — „брег“.

5. Од Словакох зме прияли фурму „хлапец“. Словаци гуторя: *хлап*, *хлапци*; а ми гуториме: *хлоп*, *хлопи* — але хлапец, *хлапци*.

6. Од Словакох зме прияли тенденцию гуториц „гоч“, место „хоч“ (Словаци гуторя: „гоци“). Але ище дзекотри людзе у нас гуторя „хоч“.

Вецеi не знам ніч, цо би зме прияли од Словакох, бо шицко иньше, цо у нашей бешеди здаба на словацке, наисце зме прияли од Полякох.

VII.

Цо зме не прияли од Полякох и Словакох?

Наша бешеда ше так творела, да будзе легка. Вона шицко руско-українське одруцела од себе, цо особите, а тиж ніч таке не прияла зос польского и словацкаго. Прето нашу бешеду кажди цудзі чловек може легко вигваряц, а медзи славянскими язиками вона барз моцна: трима ше як репик кожуха, не подава ше ані ёдней, ані ёдна бій не чкодзи. Я уж раз гварел, же вона як „роботни шмати“, хторим ніч „не чкодзи“. Цо ше створело на граніцы трох народох, та таке мушки буц!

1. Наша бешеда одруцела од себе грубе „и“, цо приходзі у українським, польским и словацким, а затримала лем обичне „и (= i)“. Одруцела од себе тварде „л“ и його пременку на „в“ (цо приходзі у українським). Одруцела половични зменчэння: *зь*, *сь*, *ць*. Одруцела нестасмни українськи акцент. Не прияла пременку „о“ на „и“ у замкнутых складох (тота пременка у українським ше доконьчела у XIII и XIV вику).

2. Не прияла од Полякох: „рж“, „г“ место „г“, „дзв“, „у“ место „о“ (нпр. Буг — Бог, руг — рог, вул — вол); не прияла „е(н)“ — „о(н)“.

3. Од Словакох наша бешеда не прияла „р“ — „л“ як самогласни; нпр. по словацки ше гутори: *врх*, *крук* (карк), *храбат* (хрибет), *эрно* (зарно), *таргал* (таргал), *први* (перши), *длго* (длugo), *глобоки* (глїбоки)...

4. Не прияла словацке и польске (и московске) „кто“, але затримала своё українське „хто“. Не прияла словацке „лен“, але затримала своё „лем“. Не прияла словацке „сотова“, а затримала своё „ледво“. Не прияла словацке „предса“, але вжала польске „пречи“ (пржеце).

5. Може ше видзіц чудне, же наша бешеда не прияла од Словакох фурму за 2 припадок множини на „-ов“, бо то и

українська фурма, як впр. хлопов, столов, дубов... У нашій бешеді вшадзи превладала фурма на „ох“: хлопох, женох, дзециох. Тоту фурму наша бешеда *сама себе виробела* зос аналогії фурми числовицькох, як впр. двох, трох, штирох (так і по українськи і по словацки і по польськи). А чомже ще то так стало? Прето, же фурма „хлопов“, „дубов“ у нас ма значене *придавніка* (хлопов калап), кед би и genet. plur. було так исто, та теди би ще вше мишали два значеня.

6. Ми гуториме: „робиме“, „даме“, а так исто гуторя и Словаци. Алє нет ніякей причини тримац, же ми тоту фурму вжали од Словакох, бо так исто гуторя и Бойки у Галиції, а вони нігда не були под словацким упливом.

7. Могло би ще видзиц, же зме од Словакох прияли: „ніч“, „нач“, „зач“. Алє Русини у Галиції гуторя „нич“, а кед ми тото змечиме, та нам видзе нашо „ніч“. А „нач“ и „зач“ то лем аналогия до „ніч“.

Нашо „гвариц“ то тиж не од Словакох (Словаци гуторя „вравить“), але правила наша фурма, цо одповеда українськай „говорити“ (як „брана“ гу „борона“).

Нашо „нет“ тиж не словацке, бо тото слово тиж українське „ніт“, а же ми на полі „екавци“, та ту превладало у нас „нет“.

VIII.

Дух словацкій бешеди.

Словацка бешеда на мнє роби чудне вражене: на дзепоєдних местах як да в зошицким наша, а на іньшим нам є зошицким цудза. Як кед би ми ще указал дахто блізки зос другого швета. А українська бешеда вше на мнє робела таке вражене, як кед би сом ще стретол зос родзеним братом по веліх роках: барз є пременети, алє мой є. Думам, же таке вражене маю шицки нашо людзе.

Же би у нас ожило того вражене, випищем ту зос словацкій поеми „*Detvan*“ два места, а вец їх преведзем на нашу бешеду и на общу українську.

Vyzvrta si ju, zrazu ju pustí,
Schytí valašku, fujaru,
A čosi-kamsi vedie ho hustý
Chladok na Pol'anu starú;
A devy stoja ako z kamenia —

Nadeja tej, tej, tej je zmarena —
A zrak všetkých mizne v hore;
Hra sa navráti — lež srdce boli,
A niet, krem jednej, veselej vôle
Na celej trávnej priestore.

— — — — —
A vatra prašti a blkom blčí,
V žeravé sa drevo mení,
A na drevenom ražni sa točí
Baran skoro upečený:

Українськи хлатци у Львове.

Druhý sa v kyslej žinčici varí,
Bača to všetko opatrí starý.

По нашему будае:

Поокруца ю, нараз ю пущи (дзивку),
Влапи шекерку, пищалку,
А цошкаль — кадзиш ведзе ю густы
Хладок на Поляну стару:
А дзивки стоя як зос каменя —
Надія тей, тей, тей є зморена —
А зрок шицких уцека до горох;
Гране ще навраци — лемже шерцо болі,

*А неш, крем едней, веселей волї
На цалим травним просторе.*

(Як видно, у подзагнутим шорику нет ніякій розлики медзі нашу и словацку бешеду — крем акценту).

А огень пращи и бовком бовчи,
На жирячку ше древо меня,
А на древеним рожню ше круци
Баран скоро (готово) упечени:
Други ше у кислай жентици вари,
Югас то шицко допатри стари.

По українськи будає:

Пообертав собі її, тай її, пустів,
Вхопив топорέць, сопілку,
А щось-кудісь веде його густій
Холодок на Поляну стару:
А дівчата стоять як з каменя —
Надя тобі, тої, тої умбрена —
А взір усіх закрівся в гори;
Гра навернілась — та серце болить,
А нема (ніт), крім однії, веселої волі
На цілому травному просторі.

— — — — —
А вітра тріскає й огнем бухає,
В жар дерево міняється,
А на дервлянім рожні крутиться
Баран майже спечений:
Другий у кислій жентиці вариться,
Пастух все те догляне старий.

Тото „vyzvíta“, „čosi-kamsi“, „blkom blči“ таке за нас щудє и чудне, же у українській бешеді нет за нас ніч такого далекого.

IX.

Якже ше то стало, же ваша бешеда постала така барз подобна словацькій, гоч так мало прияла од ній?

Стало ше то прето, же

1. словацки язик у веліх морфологичних формах барз подобни українському язикови. О тим зме ше уж прешевели. Але мож би іще койцо таке видзвигнуц. Так напр. Поляци

туторя „остатек“, „додатек“, а Словаци гуторя так, як є вообще у шицких руских язикох: „остаток“, „додаток“ (по серб.-горв. „додатак“).

2. Словакки язик у дзеяких важких формах подобни польскому, а баж тоти граматични форми и ми вжали од Полякох („екавство“, ноц, моц, хцем, кед, ходзи...).

На таки способ спольщени староукраїнськи язик, кед ище ту ньому пришло словацке „сом“, приял вонкашині тип словацкого язика. Баж тот вонкашині випатрунок милі тих учених славистох, що тримаю нашу бешеду за словацки діялекти. Але *наїсце наша бешеда то руско-українськи язик, барз спольщени, а лем кус пословачени.*

Думам, же по тим моїм виявленню уж не може буц вецей спрички о тим.

Около Прешова єсть вельо езри Словакох, що так исто туторя, як ми (але през тих словох, що зме їх прияли од Сербох). Тоту свою бешеду вони волаю „словенська“ (словацка) и так ю одлучую од чистейшій рускій бешеди у тим краю (у дзепоедних валалох).

На основи нашого виявлення не може буц двоїби, же не нашо руски дідове од тих Словакох, але вони од наших дідох прияли їх бешеду, бо вона, як зме гварели, барз моцна.

Значене християнських менох.

Шицки мено, яки кожди мame, маю своє значене. Вони походза єдни іще зос жидовских часох, други з грецких и римских, а вельо походза в нашій власній рускоукраїнській бешеді.

Дакно давали мено вші в даяким значенью. Кажде meno означало даякіє особліве свойство человека лебо окрему ласку Божу на нім.

Навзначиме значеня даскліх менох, котри су части у нас.

Мено по походженю жидовски:

Адам — tot, що зос жеми вирос. *Ана* — невіна. *Елісавета* (Ержа) — цо слави Бога. *Йоан* — благословені. *Осциф* — цо помножує, *Марія* — горка. *Михал* — хто ровни Богови?

Мено грецки;

Агата — добра. *Агнета* — честна. *Александер* — хранитель. *Андрі* — храбри. *Христофор* — tot, що ноши Христа. *Евген* — доброго роду. *Дюра* — земледілець. *Елена* — ясна. *Ірина* мир. *Катарина* — чиста. *Микола* — побуда народу. *Петро* — камень. *Софія* — мудросц. *Штефан* — корувовані. *Теодор* — Божи дар.

Мено латинськи:

Цецилія — не зане. *Клара* — чиста. *Павло* — мали.

Крем того мame нашо народни руско українськи мено, якцо: Ярослав, Святослав, Мирослав, Владимир; па Кирил, Метод, котри мено треба да шириме у нашим народзе.

ОН. ТИМКО:

Наша народна писня.

Шилер: „Там оставай жиц, дзе шпиваю,
Зли людзє, знай, писні немаю“.

Цо народ дума, роби и чувствую тута и до свой писні уклада. Прето народна писня то дорогоціни дневнік народа. Уткана вона як златна нітка до його живота. Народна писня то жверетко нар. души. — У нашей народнай писні найкрасше записана цала наша история, нашо змаганя за слабоду, гласны протести проци неправди и неволі.

Себастиян гвари: „музики треба приписац тута моц котра душу дзвига зос земскаго праху до небесных висотах; прето кажды култ бул звязаны з музыку од самого початку“. У вяз з култом обрядами зачала ше наша народна писня у давней давніни. Уж у X стол. арапски историк Ибн-фоцлан спомина на далеко знаны нашо народны *погребны писні* и *колядки*. А у XI и XII стол. записаны уж и *гагилки*, *свадзебни*, *гайвки*, *геройски* и *любовни*.

Наша народна писня богата и рижнородна. Дзелі ше на три главни типы и то *средній и южно українські поліски* (од Полісся) и *карпатски*. До карпатскаго типу спадаю и нашо *бачваньско-сримски писні*. Тоти типы зродзели неёднаки географски и исторични обставини. Попри тей рижнородносци у шицких наших писньох виразни лем еден українски характер котры ёштаком единносци нашого народа.

Заміловал нашу народну писню кажды, хто ю знал и чул як пан так козак, як свой так цудзи. Польски и московски вельможи нароком примали у своіх палацох наших козакох — шпивакох. А царска петроградска шпивакца капела мала віше коло 70% шпивакох українских козакох (медзі піма славни Бортніянский). Ішце и окремую вокально-музычну школу подзвигла царска Росія на Русь-України недалеко од Києва у Глухову, котра мала готовиц наших шпивакох за Петроград.

Виковична недоля нашого народа сперала розвиток нашей музичнай культуры у науковим того слова значеню, прето не-маме велью високо школованих складателях. Алё баш тата недоля послужела такому розвитку нашей народнай писні, з яким ше не може похваліц ані еден народ на швеце. — По наполеонских войнах появили ше новы направлінія як у социологии так

у литературы. Народна творчосц прицягла увагу учених на себе. Зос тим пришол шор и на народну писню. Перши рушели туту акцию синове нашого народа як: Котляревский, Максимович, Бодянский, Метлинский, Куліш, Костмаров, Драгоманов и вељ други. Вони як этнографи записовали нашо народны писні рецензовали и видавали. Вони запознали швет зос нашим най-векшим народним благом.

Но, алё чудного зме обичаю!

Чом? — Бо легкодушно примаме шицко цо цудзе и гоч нічомвіну, а свойо потценюеме. Ми ище цудзим и баржей вериме, кед суд даваю о нас як свойм. Баш прето прочитайме

Дюрдьов: представа.

себе тоти даскелью далей наведзены думки самих чужинцох, да нас вони научы ценіц и любиц тото з чим зме найбогатши и найславнейши на швеце.

Москале.

Путописец Латшин видал кніжку о своім путешествию (1816 р.), а у ней медзі іншым написал и тото: „Українцы зос писню и зос красу гласа надвисціши шицких бывательох Росій“. — Павловский пише 1818 року: „Укр. писні скоро віше смутни, а крию у себе цікавы и щирі думки; а яка ніжносц и невіносц у іх! Нет им подобни! Вельке и необычне чувство у того, кто их слуха“. — Истого року пише Клебановский: „Згадка на укр. нар. писні збудзув мою душу и тераз ище. Треба буц на

их валале, послухац тоти писні, же би слухач могол осетиц силу чувства, яке вони будза и у найхладнейшого слухача". — Року 1824-го пишемнік *Кулжинский* кед бешедовал о укр. нар. писні додал: „Випатра же творци тих писньох їх не шпивали устами, але шерцом". — Княз *M. A. Цертелев* видал зборнік наших народних писньох зос козацких часох и при тим дал своё таке мнінне: „озда ані еден славянски народ нема телью рижнородни писні и таки прекрасни народни писні... Хто сце буц добрим поетом, або пишемніком, а твори да му народни колорит маю, най слуха тоти (укр.) писні". — Росийски поет *Алексий Толстой* явно признал и написал „Українски народни писні рушели мойо шерцо. Ані еден народ себе невиявел у народній писні так красно и ясно, як народ Русь-Українски. Кед тоти писні слухаш, видзиш старину (историю) красше як читаючи Гоголя".

Подобне виражели и Питин, Весловский, Галахов, Рилев, Короленко и велі други.

Поляци.

Од чужинцох перши ше Поляци заинтересовали за нашу народну писню. Уж 1817 р. видали коло два тисачи українски народни писні з нотами. При тей нагоди *Адам Чарноцкий* (Ходаковский) дал свой суд таки: „Українски народни писні стоя под поетичним оглядом гет висще од московских (велькорусских-російських)". А *Залесский* ше виражел так: „Тоти писні, то глас шерца, образ його живота у радосци и смутку, вислов почуваньох од коліски до гроба... ...у віх осетиц жаль, смуток. То писні необично красни... вше ившадзи у віх зачувана ганьблівосц, ... радосц ридше, а смуток частейши — знак самоти. Баш тот смуток дава им таки чар, же дораз запланую над людским шерцом. Тот чар мож лем зос шерцом очуствовац, а словом немож виражиц. Склад тих писньох и мелодії таки богати и силни, же писня остава у памєци, преходзи с колена на колено..."

У польской литератури ест окремна струя (школа) пишемнікох, котри писали о українскай народнай писні и под ей уплівом. Крем наведзених писали ище додатно (похвално) и тоти пишемніки о нашей народнай писні: Колберг, М. Граховский, А. Малчевский, А. Гроза, Т. Падура и т. д.

Чехи и Югославяне.

Славни *Шафарик* пише 1833 року: „Обща рецензия установела, же українски народни писні и женски и мужески найкрасши. Женски (лирски) гей, але за мужески я би на перше место положел серпско-горватски". — *И. Ковбек* (1838 р.) дума же „українски народни колядки по своей старини и оригиналносци надвисшую шицко цогод до тераз познате з народних писньох шицких Славянох". — Особено похвалну критику дал на нашу народну писню проф. музичней академії у Праги *Зденко Неедлиц*, але над тим вредно да ше ширше у давдней нагоди позабавиме. Медзи веліма писали о тим предмету особито з любовию *Вячеслав Ганка* и *Карло Зап* (1844).

Школяре дарователе на Р. друкарню (Р. Керестур).

Наш краян *Лукшич* (1874) гвари: „Бешеду українску можу шицки Славяне легко зрозумиц. Особена у ней гармония, легкосц, еластика, а до музики и шпиву є найзгоднейша од шицких ей блізких. Українска народна писня є найбогатша и найкрасниша у Европи". А професор *Ягич* виявел же „українски народни писні то найсце поезия шерца и чувства; вона порушує найніжнейши струни людского шерца. У ней нет спокойного приповеданя без живого поднешеня особних почуваньох".

Неславяне.

Немец *Боденштет* упознал нашу народну писню, даскелью преложел на немецки (1845) и видал. При тей нагоди тото при-

познал: „же українска бешеда найзвучнійша од шицких славянських и незвичайно музикальна. А нї одно народне древо не видало таки величави плоди, вігдзе ше дух народу не виявел так у свой поезії живо и правдиво як на Русь-України... Особено упада до оч стриманє и чистота чувства. Помедzi тисячи українських писньох немож найсц єдину, пре котру би ше зачервенело дзвівоче ліцо. Справди, же народ до могол таки писні зродзіц и шпивац, не стал на віским степню культурі... У тих писньох важну ролю ма жена з ей мегким почуваньмъ”.

Американка Тальви (1866) полюбела нашо писні, та о нїх твердзи, же су и з характером и красу барз розлични од московських. — Од вецеї французьких и англеских учених найвецеї писали о нашей народнї писнї Рамбо (1875) и Ралстон (1907).

* * *

Чужинци як видиме з нашу народну писню нешпоровали ей слова щирого припізнання. Но баш тоти слова припізнання обрацели увагу на ню великих швейцарських складательох. Так славни Бетовен, Бах, Гайдн, Моцарт, Вебер, Шуберт, Лист, Брамс, Шопен, Монюшко, Дворжак и Новак заграти за нашу народну писню, попробовали з ей мотивох побудовац славни архітвори. (На жаль пре технични причини не мож іх ту навесц). И удало ше їм то, же їм и наша народна писня помогла, да іх мена раз на віше останю незабути.

Але и пишемніки як и складателє чужинци обчаровані з вонкашню ей будову, полюбели и виславели, *a до духа ей анї не дошли*, бо го не зрозумели. Дзе Лях лебо Москаль, лебо Немец могол знац, цо то неволя, цо то українска гісторія... же лем двасто тисячи козакох зложело косци под Петроград... Турецка, татарска, московска, польска неволя... И баш прето, же чужинци не могли зрозумиц прецо тот смуток преважує над радосцу у тих писньох, іх (композиції) складби на теми наших народних писньох зос форму наисце класични, але духом мертві. Музичну культуру дзвигац на темелю наших народних писньох (у науковим того слова значеню) поволани лем синове нашого народу. Уж тата писня, ей дух з мацериним млеком задовна и през живот у іх першох пестована. Лем синове нашого народу з ней живого духа вигрею. И посцигнул то наш вельки Бортнянски, Лисенко, Ведель, Леонтович, Кошиц, Колесса,

Ніжанковский, Людкевич и велі други. Але писня наша богата, анї з часци ище невічерпана.

З туто писню пришли и нашо прадідове по Дунай и за Дунай. Та вона їм єдина розрода, потіха и слава була. То паметаю нашо старши ище и тेраз. А нешка? — Обставини поробили своё: иешка наша прекрасна, пребогата, преславна писня на наших шорох зацихла. На ей место пришла местами уж цалком цудза „модерна“ вічомвна — бестидна, од котрой ше чесней души не лем твар, але и уха з креву заліваю. Гет з таку „новотарию“, а дайце нам нашо писні! Врацме їх, полюбме їх,

Читальня. Р. Керестур.

познайме їх! Та вони єдини сок з нашого народного пня, котри нєдал нашому одчакнутому конарови ту на югу загинуц національно, але віше єднак єдним духом кармел.

Наша писня най нам будзе наша розрода, потіха, наша слава як була и нашим старим! Теди заш повеме, же нам писня жвератко нашей души.

Врацме нашу писню, зачувайме ю та и вона нас зачува.

¹⁾ Назву нашого народу сом лем прето крацел (место Русь-Україна) на Україна, українски, же би було руски — московски вилучене.

²⁾ Література:

Др. Ерік: Чужи про укр. нар. писню.

Др. Колесса: Народні думи.

Др. Кудрик: Укр. нар. пісня і всесвітна музика.

У. Левицкий: Нарис Історії музики.

У. Левицкий: Популярна гармонія.

Костельник-Біндас: Нар. писні.

С. САЛАМОН:

Ганьча Млінарова.

(Нарис)

Железніца станула. Чарна локомотива отпочивала. Подорожні виходзели. Велі виходзели и витали ше пред штацио з знакоміма. Дахтори ішли до біфеу, у котрим крем ошвижуючих єдлох и напиткох ест и новинох и часописох, полних бруду и зла, котри грубо друковані пліваю по цалим швеце. То культура з отровом предарла до кожного валалу на провінцію. Людзе куповали єдла и часописи, да ошвижа глад жалудка и духа и — одходзелі до вагонох. Полну ту було червоного швета, котри виходзі на штацию прейсц ше, видзиц дацо нового и украднущ красни попатрунок од подорожнога або подорожней и на одходу железніци послац кратки, сердечни поцилунок тим, цо як да до вичносци путую, одходзели. Младеж преходзела коло вагонох, розпатрала их и робела на рахунок вимучених подорожніх жарті, як — примиром —, того котри, кед локомотива уж руна, неспретно вискакує, або того, цо шмишно випатра з слухалкамі радиа на ухох.

Ганьча Млінарова зишла. Мали куферик, у котрим ношела шмати, знял ей ёден з подорожніх, з котрим ше — може — забавяла. Бо на длугей драги, звичайно так є, упознаце ше з людзьми, бешедуеце — о сучасных стварох, о живоце, о любові — и час, не знаце кеди прешал. Якошик вам жаль, же мушице зисц на своїй штаци. А вец, келі памятки приемни затримаце у шерцу.

— Даекуєм, щешліву драгу жичим, — подзековала и жимно важдала. Пущела ше на виход.

— Ах, сервус! Ты, Міхал... Хто би думал? Чи ты нарочком, чи так лев?

Міхал, легінь у плишовим калапе и білих ципелох, уж на пол попанышени паастки легінь, одгварел:

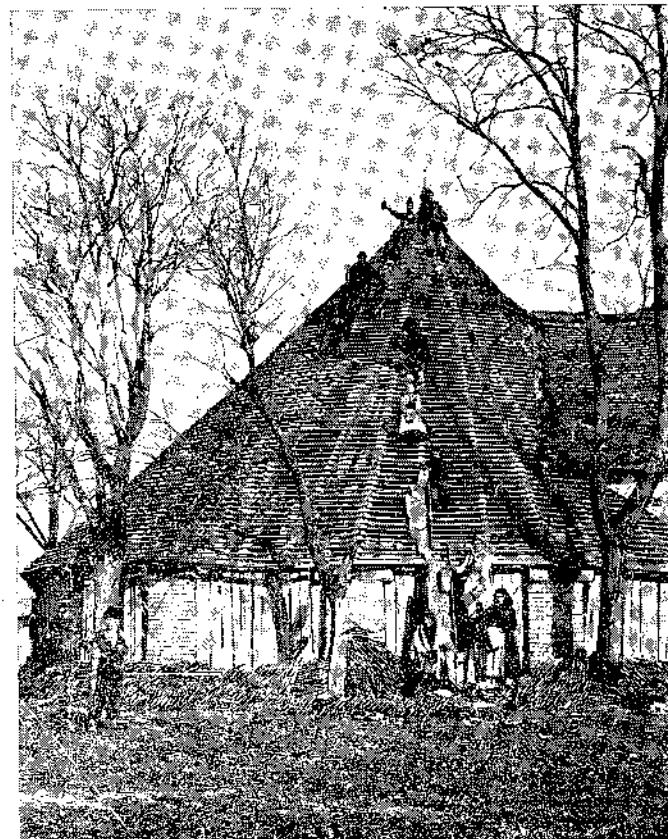
— Так, нарочком!.. Выхадзали. Вжал од ней куфер. Вона ше не процивела и подумала:

“Чи може вон ище до мве..?”

Железніца рушала. Махане з хусточками, докричоване и „дежурні“ виганя безроботни швет, векшим талом млади, котри якош оклевываюци и ображено виходзі. За хвильку будзе на шта-

циї мир, преривани писканьем локомотивох цо робя маневры або сигналами о приходу новіх железніцох.

Міхал ішол до гімназії, а вец престал, бо не одповедало то його натури, котра ше не дала привязац гу кніжкі, але була жадна широких гонох чарнай жемі. Тераз вон пааст, газда,

Стары сувач — разбераю (Р. Керестур).

що шицкого ма, полне обисце и ланци жемі, крем може любові тей — на — Ганьчи. Ёден час зацихли. Ганьча прервала мовчане:

— Цо ту нового?

— Ніч скоро. Паастови віше чежше жиц, порцию людзе не плаца и так. Вщера кед тот диждж падал забил перун єднога югаса... Млади ше женя и одаваю, уж ѿшень... А ти сама пришла?..

Ганьчи було чудно, чом прервал приповедане и запитал ше ёй так. „Цо то вон дума?“

— Як сама?

— Так, подумал сом же ши з пайташку могла присц?

Сциганел. Думал же з „нім“ приде. З своїм чловеком. Як ше вон того бал! Цо би робел да „вон“ пришол? Так не трапил надію.

— Пайташку, да ше може залюбиш?

— О, нє, я тебе любим.

Заганьбел ше. Та вона уж фрайла.

— Ти ше шаліш!...

— Цо там нове у З.

— О, так, вельо и ніч. Людзе биднейши. Вельо ше забиваю... од нужди, од любови.

— Чуеш, ти цала пані. Швечи ци паньска шматка. Ледво це познац. И красна ши.

— Цо ци на розум пада?

— „Цо ци на розум пада?“ Гварим правду.

— Шмешш ше зо мнє!

— Нє, ти знаш же...

— Немаш розуму — гварела жартуюци и ошмихла ше. Били у шоре тримани зуби блісли на слунку, котре не одлуга мало шеднуц.

Прехадзали не оглядаюци ше, же людзе на ёх патра зацікавлени. Чи то брат и шестра? Вон паастки легінь, а вона пані. Хтошка злобни гварел, же то шпивачка. Сигурно шпивачка, котра пришла на кирбай за векши заробок, до качмара Д. А тот, цо куфер ноши — слуга. Вони двойко бешедовали и не слухали, кед дахто дацо о ёх гварел.

Пришли до нашого краю, котри на другім концу валалу. Дала му на роставанки руку.

— На вечар до карчми? запитал ше.

— Може.

— Алё сигурно!

— Увидзим.

— Збогом!

— Збогом, и вошла до двора.

Побочкала ше з шицкими домашніма и поздравкала. Була то добра фамилия. Хижу, цо купели стару, обновели. Двор з щеглу вимуровали. Летну кухню направели. Хліб нови.

„Як то шицко пременєте“ здихла уходзаци до предней хижи, котру вони вшэ госцом видавали. А вона им тераз була наймилши госц. Вецеі их не мали.

Приселеві з К, кед туту хижу лицитираві. Чули вони за нагоду у тым валале; же якиш чловек спаднул до длуства, же пил, а жену и дзеци бил. И сам не знал прецо. Такі уж бул.

Було по войни. У неушорених обставінох, яки по тым краю були теды, шицко було бесне, пусте. Хто цо сцел, робел. Крадло ше во имя правди и шлебоди. Млінар, чесны газда, котры зліпел у жульох младых рукох маёток, мал фалацик жемі и красны коні. Поштовали го у валале як справедлівого чловека, котры би ані пол бразди од цудзого не одорал. Алё коні котры особено любел, одняли му. На його очах му их одняли. Не знал цо робиц. А процівиц ше не могол. И вец, од гніву на цали швет почал пиц. З дня на дзень пил, препадал, а дом бул пусты.

Вец ёдного дня пришли зос суду адвокатове, комисаре, поліцайове и предали шицко. Не могли вигнац іншак длуство. Скорей того дня Млінар, бо не сцел дочекац конец потполного нещесца, пошол на место, котре му нашлы у копальні угля у Босни. Так го примушели зробиц. Уж не пис, пременел ше и не гутори, же му не треба священікох, же ше вон сам може причащац: „вжац вино и воду и гу тому хлеба“. Там ше каял за шицко, цо зробел. И добре, же го людзе спашели, бо ше сцел руциц под желеznіцу.

Жена його виновата лем тельо, же му сперала пиц, зношела долю. Тераз служела у ёдней карчми у М. Там варі и — поносуе ше на перши, бо нечисте и задимене. Муши и вноци робиц, да заслужи на пожыву.

Старши син бул шегерт, а после калфа. Кед чул о подійох препасци дому — забул на шицких, не сцел о ёх знац. Оженел ше добре у вароши В. и отворел тарговину з платном. Добре му ше поведло и вон ше не признава своім. Ганьби ше свайго народу, бо е мали забути и непросвіщены. У доме не достал виховане, яке требал: вшэ була звада и клятва; оцец раз по-рэзывал шицкі образы — и зато його син не сце и нешка вериц Бога.

Младши син остал по розшашу ўх хижи у валале. Чувал цудзи швині. Людзе го прияли за свайго. Вон не люби, кед ше о його оцовои бешедув, бо и його бил, як и Ганьчу, котра

пошла до варошу за служніцу и охабела Михала Романовога, з котрим ше любела и велью раз пре ньго прецерпела.

* * *

Ганьча преблекла шмату. Станула пред жвератко, намесцела власи. Очі ей були мутни од вистатосци. Легла на канабей. Сцела випочинуць пред вечеру.

Задримала... Шніло ше ей:

Бул ёшеньски дзень. Слунко було за хмарами, а дул жимни вітор.

Вони, — шицки з дому, селели ше. Ніхто не знал дзе іду. Мац, браца и вона ішли калдермов. Шицки були боси. Оцец шедзел на кочу, на котрим були ствари з обисца, орманы, пирнаги и коліска була на верху. Оцец бил коні, огавял их. Як да ше понагляли дзешка. Вони, цо ішли за кочом бегали. Ганьча ше подбила, спадла и звойчала. Мац ше з вю затримала и заостала. Браца пошли напредок. А оцец вец, погнівани охабел коч и пришол помали гу нім, ніч не гварел, вжаль батог и з пориском бил мацер и Ганьчу. Бил мацер аж до креви. Ганьча бранела мацер, але дармо, — оцец и ю вдерел...

Ганьча чувствовала боль и обрацела ше на канабею на други бок.

...За тот час, док их оцец бил пришли гу кочу якишик людае. Були то збойніци. Оцец прибег гу кочу и однімал ше з німа за коні, але вони го вдерели по глави, и вон спаднул закірвавени. Браца сцекли дзешка, не було их. А вец збойніци пришли гу мацери и гварели ей, же ше муши врациц дому. Ганьчи наказали исц далей калдермов. Оцец на пола мертві лежал, мац ше врацела, а Ганьча почала сцекац... Видзело ше ей, же ю оганяю збойніци, але вони скруцели на другу страну и пошли... Ганьча ше сцела врациц, але ше не оглядала и сцекала. Сцекала, як швидше могла. Каждым часом можу ю влапіц — видзело ше ей... Уж су за ню. Бліско пришли, здогона ю. Цо вона будзе робіц? Мацери нет. Уж чуе: „Не сцекнеш! Пойдзеш з нами!“ Спадла. Вдерела ше барз. Болі. Але ніч, дзвигла ше и з остатню моцу сцела ше вирвец. Але не може. Ноги ей бегаю, а вона на єдним месце стої. Лапаю ю. Вона кричи, плаче...

Пребудзела ше.

„То уж час!“ подумала и станула. Чудни мала сон. „Цо вон може значиц?“ У глави чувствовала горучку. „То од драги!“ Не могла розумиц, цо ше ей плетло. „Радше на то не думац!“ Умила ше з пахняць воду, зачесала ше и облекла шмату за карчму.

Але тот сон? Не могла ше го отресці, бо кожде место, куцик кожди, гоч то шицко тераз цалком іншак, згадовало на ўх живот ту, на оца, мацер и так на сон. „Ах, да“, додумала ше, „гевти збойніци цо одняли наш коч — то подобне тому, кед нашу хижу лицитирави... Од теди ми розшати шветом... Я мушела исц на драгу, сцекац калдермов, пред препасцу сце-

Представа: „Мали вязні“ (Шид).

кац... Так и у моім живоце було...“ Здогадала ше на шицки муки, церпеня у живоце. Сцекала пред злом и падала...

Іпак, шицко ей неясне було, кед вишла з хижі. Була незвичайно радосна. Може ше так робела голем. Вечера чекала на ню. Поволали ю крашнє тоти людзе на кирбай, як и кождого року, цо волали дакого з тей рэвбітей фамелій, бо знали, же цагнуце за домом, гоч ё и розваляни и його вдйсносци нет веций. Бо ест, жие у чловекові прешлосці, котра гоч як горка іншак була, ма у себе цошка, за чим ше бануе, цо було міле. И спогляд на ню мили.

Ганьча вечерала, приповедала новини з варошу, о оцові, мацери. Питала ше за брата, котри остал у валале. Гварели, же ё уж легінь, же го на рано поволаю. Були прывітны и меркували на шицко, по чим ше могло повесці, же своіх попред-

нікох ненавидза. Напроців сановяли их шицких, а найвецей ю. Але вона ше може — гварели — одаць добре. Одповедла, же ше не дума, одаваць.

По вечери пошла до карчми. З ню ишло їх дзивче, котре ту ту паночку любело и почитовало.

* * *

Як ше Михал врацел, зобул ципели знял калап и намирел коні, бо уж вечар бул. Обслугующи их з нову кукурицу и пахняцьцу отаву, пригвиздовал себе и преберал думки: „красша в велью. Да зна як ю любим! Але бешедовала, же не мож було повесць, чи ме вона ище люби. Та вона уж паньска дзивка и може на мене и не патриц. Шицкоєдно, не дармо гварела, нацоци пайташака моя? Вона ше бала, же бим ю охабел... Дурни я, цо то думам. Вона ме ище люби. Муши ме любиц! Я то чувствуем... нет такого зла, да ше на добре не обраци... „Ти, Фани будзе мирна!“ Озвал ше до коня. Оцец умар и тераз може шицко буць добре...“

Весели бул. Безмежно весели. Як и теди давно, кед ишол пред трома роками гу ней. Кед ше го вона, тримаючи му руку и упераючи свойо вельки очи до ньго, питала: „Мне и вецей нікого не любиш?“ Вон теди бул щешліви и нераз повторйовал: „Так, тебе або нї єдну“. Вон и тераз бул тей думки. А чи вона?...

— Мамо, и машла спейглана? запитал ше ей по вечери.

— Гей! Але не до рана, напомла му знаюющи, же ше других вечарох з бависка вщас врацал и же би ше пре Ганьчу могол служей затримаць.

— Оздаль сом не мали, одгварел и заганьбел ше пред госцами, котри ше розшмеляли. Облек ше, завязал машлу, вжал плишови калап, поздравкал и пошол.

— Цо му знаце? обращаца ше мац, потым, як Михал пошол, гу госцом. Гварела сом му, же би вжал Марчу К., а вон лем о Ганьчи дума и не сце з другима приставаць. Дурни, але ше покас, же не слуха!

— Таки то нешка млади... Не слухаю... Шицко ше паньщело. Дзивки ше преблекаю по майсторски, хлапцы плишови калапи ноша. Руски вышивани кошулі уж заменели з фабричними. Так бешедовал сущед Романовых, котрому було жаль, же нашо млади „по руски“ преставаю бешедовац и же

барз ридко чуц на шоре нашу шпиванку. Бул тот сущед ёден од „старых“, яки вимераю уступаючи место новим, младим и на пол цудзим поколіньем. У духу бачел вон препасць наших у будучносци, и вше наглашовал, же ше претопиме до чужинцох...

* * *

У карчми танцювали млади. Але не як других рокох. Старши пили. Але не як других рокох. Качмар бул нашміхнуты; и диявол, цо викуковал з очох шицких госцох, тиж. Але не як других рокох. Помали то шицко виходзи з мовди! Млади не таки за таньцом, а старши преставаю пиц. Мудрейши то швет нешка! Пані крива дзекеди и добра, хасновита. Хто ей будзе живот описовац не шме обисць тот ей добри бок: людзе покус шпорую. Але весело іпак було.

Ганьча танцювала з пайташками, цо уж поодавані були и з Михалом. Час лєцел...

— Слухай — предложел по „колу“ — не пошли бізме ше прейсць? Не барз ми ше сце танцюваць.

— Можеме. И мне уж досць. Побешедовала сом з пайташками и познатима; але велью ше випитую. Подзме.

Приходзели помедзі шатри на пажици. При дахторіх було ище шветла. Тарговцове спали и шніли — може — красни сні; же банки опросцели длуства, же шицку робу попредали и таке.

Вишол мешачок. Електричне шветло, котре место з велькими препонами запровадзело, мишало ше з мешачним. Красна була ноць. Тим красаша, бо шицко облапяла радосць, радосць: наютре кирбай.

По капуркох заховывала младеж стари звичаї. Стари, котри буду жиць док жиє руски народ. (Ах яки то добри тот наш народ. Вон чува свойо предавя, традиції. А хто так роби не препадне! Верце слову: не препадне!) А у кождай капурки попри пари стал и по ёден диявол. Нех! Двоме були, а може и вецей их було, — хто зна; бо ноць мешачна була....

На штредку пажици стал крест, оградзени з плотом. У заградки скорей, давно, було садзене квеце. Тераз го уж не було. Може не мал хто го садзіць. И Христос бул того вечара, може, твардзейше прибивані. Гвозді ше моцнейші, може тримали, венец церньови чежші, може, прыискал. Бо, чежко не повесць, трих того вечара бул векши и красши. Бул кирбай.

Михал и Ганьча вошли до главней уліци. Вона ше пред крестом праежегнала. Вон то обачел:

— Ти и побожна?...

— Може буц. У остатні ше час вельо модлім.

— Чом? зачудовал ше.

— Потым ци будзем приповедац... То шпивацки хор?

Хор ше врацал з проби. У церкви мал на ютре шпиванку. Дзивчата зашпивали: „Лоло моя...“, а хлапцы, котри за німа ишли, вторуюючи прилапели. Остатні ишли школяре, котри ше на ферійох зиходзели у просвнти з своїма паасткима братами и помогали им у роботи.

— Так. Хор, отповед Михал. Гваря, же вецей од нього чкоди, як хасну. Сушеди ше поносую, же им дзеци не можу спац и гуски, же ше плаша. Бо кричи тата младеж як непростищена. Крича и нарабяю у хижі дзе шпиваю, и кед виду на драгу. Так будза мирни швет, цо уморени од роботи шпи. Предсідатель тот, цо ідзе з школярами и живо цошка розклада, вадзи ше з сущедми и гвари, же не може заглушыц крев. Бо млади як млади — гвари.

Михалови ше не сцело о тим бешедовац, бо сцел знац, цо Ганьча о їх будучносци дума. Але, да не буду цихо, бешедовал. Ишли помали, а шветло их ошвицовало. Вона ище красаша як водне була.

— Слухай, цо з тобу було, як ши пошла до варошу? Як ше жив?...

— Да ци шицко приповедам, сцеш?

— Так. Шицко поведз! „Лем не — подумал — же другого любиш!“ Вон ше обавал, же його думка могла бы ше зисциц. Цо вец, кед правду подумал? А вон ей вирни бул.

— Добре. Кед сом одходзела, було ми чежко. Жаль ми було охабиц тебе, пайташки. Але мушело так буц. Нашли ми место у ёднай хижі жыдовскай. Кажды дзень сом робела од рана до вечара, так лем як наша дзивка зна робиц. Газдиня ше не старала за мне ніч. Лем ми розказовала, а я ю слухала. Внедзелю пополадню могла сом пойсц по варошу... Думала сом вецейраз и на тебе. И бановала за домом. Вецейраз, кед ніхто не видзел, плакала сом. Але шицко ше помали забудзе.

„И мне, може, забула?“ подумал.

— Людзе ше меняю па и я з каждым днем сом вше меней Русначка, або як тераз гваря, українка. Забула сом на

шицких. Цалком сом привикла до щудзих и сама така постала. И кед би ше дахто запитал, цо сом, скорей би ше признала за Жыдовку або Хорватку як Русначку. Знам, же ше то не дотика тебе, але мушим шицко повесц.

— Вецейраз ме пущели на гидэнь два, але я не ишла нігдзе з З. Нашла сом пайташку и у ней през тот час була. Була за мене шлебода. Ишла сом до кина, театру и крашне ше, як и моя пайташка, облекала. Була сом як и телі други нешкі, Бога и виру и шицко, цо мала, страцела. До церкви сом не ишла... Ох, Боже, бойм ше шицко приповедац... Врацме ше до карчми!... Чом зме виходзели? Чом сом ци то приповедала. Лепшэ би було, да сом ані не приходзела!... Ти би ме забул, як и я тебе забула....

Міклошевці: прадки.

Урвала. Михал слухал. Дзешка з далёка, з глубини його души бліщел ше ішце прамінь надії, котри кожды час могол на віше загаснуц. Михал ше наздавал, же шицко ішце не препадло.

Вона плакала. Цихо, придавено.

— Ти плачеш? Чом? И ты би ше не одала? Я шицко забудзем, як да ніч не було.

Вжак ю легко за руку, як то кедишик вона його, и попатрел ей до очох. Спущела погляд и урываючи одповедла:

— Ти забудзеш, але я не можем. Пред собу саму не забудзем... Я уж и не Русначка... И дзеци бим ци не могла віховац по твойому жаданю. А дараз, кед твойо шерцо охладне

ти би ми мог шицко предруциц. Не, Михале! Будз добри и найдз себе другу за пайташку у живоце!...

Пришли на пияц. Велька лампа, до на розкерыцу вишела ошвицовала дутяни, на котрих неўтомно кричали реклами о вредносці рекламаваных стварох. У облаку аптечки стал Гипократ, стари лікар, і відавчовал з главы гада отрову, образ лікох. Але тот лік не могол вілічиц Михала од любові нещеснай і Ганьчу од прешлосці тиж нешешлівей. При општынским уряду стал „дэжурны“. Оpar ше на мур і — може — не знаў, чи тон мур потпера, чи мур його.

— Враціме ше? спітала ше.

— Як сцеш.

— Ой, так то, Михале. Мушела сом ци шицко повесц. Цошкаль ме наганяло на то. Але да докончым. Раз, не знам чом і як, вошла сом до церкви. Було ми незвичайно, кед сом ше прэжнага і клекла. По длугому часу, кед сом до школы ище ішла, заш сом ше модлела. Цо сом з Богом бешедовала — не знам. Длуго сом клечала... Уж ше змеркalo. На облакох уж ше не видзели скоро образы святых. Требало ми ше уж врацац до газдині. Але затримала сом ше. Хтошка як да прішол гу мнё. Вжал ме за руку, подзвігнул і одвед гу споведальні. Не операла сом ше... Шицко сом припознала. Паноцец мі гварел за тидзень заш прысц. Я була спокойна. Нашла сом утрацени мир. По нершай споведzi охабела сом гевто обисце. Бо у якіх сом, так повесц, страцела Бога. Вони вецейраз вишміховали побожны швет....

— У уряду за служніці нашли ми нове место. Були у тым новым доме лем стари пан і пані... З пані сом ішла кождэй недзелі до церкви. И тераз сом там. Дали ми святы кніжкі. И тераз сом ўдну охабела не дочитану; вола ше: Жывот св. Тэрэзи ад малога Ісуса. Кед пані приповедала до і я тебе, радавала ше і гуторела: „Спашена душа! Ласка божа це спашела“...

— Ох, цо то гуториш? А я зошицким думал.

— И я уж не ваша. Не Русначка. Там сом у варошে забула на свой народ. За нього сом мертвa... За нього лем будзем жыц — і показала з руку на хрест, на котрим Христос нешкa вецей церпел...

— Ты може и до манастыра думац?

— Так, думам. И то поважно думам. А ти не маш віч процы того? Ты пребачауеш, же сом це забула?

— Я цi пребачел. Твоя дзека. Але я бi волел, кед бi зме ведно могli буц до шмерци.

— Нажаль. Шицко то прешло за мне... А ти будз розумны і ожень ше. Будз щаслів і жий за свой дом, валал і народ. Але не забувай і на Ньюго, котры сама любов.

— И да мi то повеш, прішla шi? на пол боляцо и напінвано ше запітал.

— Гей! Але ти вібачауеш?.. А вец скорей як до монастыра войдзэм сцела сом опатриц дом наш. Кед ластовком людзе або якеш нещесце розваля гніздо, вони место, на котре прывікли і котре полюбели, длуго не забываю і смутно облетаю. Так і я...

Шицко то чудно было Михалові. Несподзивал ше такому іа кирбай. Шицко му было нерозумліве і тата веселосц младых у карчми і вона, Ганьча, і тарговцове, до на пажыци родзопли шатри, і тоти панове, школьнare, і други патриотове, котри поволали музыку і при погару з пісню славели руски народ, і тот мешачок, що закуковал до валалу, і цали, цали швет.

И охабел вон карчму і Ганьчу і пошол дому. Терха не любіх словох, котри од неї почул, пріціскала му нукашньюсц.

А кед ше у хліве пендрал на посцель, що вишела на повары, гуторел сам себе: „Не вредзи то буц вірни і чесни...“

Коні, що едли ранши оброк, форкали і як да повторяли: „Не, не, не“.

А Ганьча ше здогадала гевтей драги зос сну, по котрой ишла і падала. Драга ше ей видзела іще далека, длуга. А прейсцю треба, гоч є полна церня і каменя, оштрого і джобацкого.

— „Не можем“, гвари кукавица.

— „Сцел бім“, — гвари мегкі і неодлучні чловек.

— „Я сцем“, — гвари велькодушні і одважні.

— „Не сцем чуц“, — гвари Луцифер і його пайташе.

— „Цо поведза людзе?“ — питаю ше Пілат і його пайташе.

— „Цо мi даш?“ — пита ше Юда і його браца.

— „З Богом, гу Богу і за Бога“, — гуторя святы.

(Кал. Е. І. М.)

Проф. Г. НАДЬ:

Даскељо слова о locat. sing. меновнікох стреднього роду на -o.

О тим у бешеди бачваньских Руснацох уж писал проф. др. Г. Костельник. Вон у своїй граматики (Граматика бачваньско-руській бешеди. Срем. Карловци, 1923, с. 53) у парадигмі меновніка *мено* (котри є „взор одменки на -o, -e“ меновніка стреднього роду), под „єдніна“, зазначел: „VI. як III₁. „Так исто“, гвари вон дораз по тим, „одменю ще *шицки меновніки* *стред. роду на -o...*“¹⁾ То значи, по його означованню, же локатив єдинини з меновніка *мено* так исто глаши як датив, дакле — *мену*; або, з другими словами, же меновніки стреднього роду котрим ще номінатив єдинини скончують на -o маю у локативе єдинини вше -у.

Інтересантна констатация уж на перши погляд за бешеду бачваньских і сримських Руснацох, за котру ще у науки дума же є „*přechodní nařečí slovensko-maloruské*“²⁾ а котра, справди, представя мишаніну словацких, малоруських і польських язицких елементах; — бо у тих язицох *нет вше* у і loc. sing. -у з меновнікох стред. роду на -o.

Словацки язик зна у loc. sing. тих меновнікох за законьчиене -e; лем слова „*kterých kmeň je zakončený* (pred koncovkou -o) hrdeľnou spoluhláskou, v jednotnom lok. majú -u, па пр. v *uch-u*, v *bruch-u*, vo *vojsk-u*, na *strnisk-u*, v *publik-u* atd.“³⁾ А у малоруським язику loc. sing. меновнікох стред. роду на -o законьчує ще на -i, па пр. *на тілі, в бозері, в яблочі* итд.⁴⁾ лем кед основа таких меновнікох виходзи „на задненібнія согласнія“, теди ще loc. sing., як и у билоруским язику, законьчує на -u: *в ўху, яечку* итд.⁵⁾ У польським язику ще з тих меновнікох loc. sing. законьчує на -e (= ѣ); альбо тот ще припадок законьчує на -y,

¹⁾ Мой курсив.

²⁾ Dr. Jiří Polívka у книж. *Otfáv Slovník Naučný* XXIII, v Praze, 1905, с. 419.

³⁾ Ján Dambovský, *Krátka mluvnica slovenská*, v Nitre, 1927, с. 84.

⁴⁾ Оп. на пр. Dr. Stephan von Smal-Stockyj, *Ruthenische Grammatik*, Berlin und Leipzig, 1913, стр. 70.

⁵⁾ А. Шахматовъ, *Русский языкъ. Энциклопедический словарь*. Томъ XXVIII. Изд. Ф. А. Брокгаузъ и И. А. Ефронъ. С.-Петербургъ, 1899, с. 576.

кед стой „пред законьченъом -o даєден гутурал (*g, k* або *ch*)“;⁶⁾ на пр. *mleku, oku, uchu* итд.

Як ще видзи, літературни словацки, и малоруски („український) и польськи язик знаю за законьчене -u у loc. sing. з тих меновнікох лем кед им ще основа законьчує на *k, g* або *x*; у другихслучайох, углавним, тот ще припадок законьчує на рефлекс старого ѣ. Як у тих літературних язицох, вшеліяк ще меней-вецей маю хасновац таки законьченя и у їх діялектох, не виключующи спомедзи їх тоти з мишаніни котрих вишла наша бешеда.

Кед то так, вецка ще мож опитац: чи прадідове представнікох нешкайшій бачваньской рускей бешеди справди не принесли, кед ще пред вецией як сто и пейдзешат роками приселли, отамаль до Бачкей, ані кус з того употребовання loc. sing. на рефлекс старого -ѣ котре ще и нешка находзи у тих язицох? Або ще їх бешеда у тим поглядзе розвила од теди так, же мож повесц же Костельниково твердзене у Граматики одвитує результату ей розвица?

Одвит може буц таки: у бешеди Руснацох по Бачкей и Сриме находзи ще у loc. sing. даєдних меновнікох стред. роду на o и законьчене на -e. Тото потвердзує писане учених Руснацох котри маю добре розвите язицке чуде. Таки су меновніки на пр.:

Блато, чий loc. sing. глаши: по *блаце*, М. Буїла, Алм.⁷⁾ 128₁₄; у *блаце* РНП⁸⁾ 386₁₀.

Богацтво. — У *богацтве*, Г. Костельник, РК⁹⁾ 1929, 104₁₀, попри — о *богацтву*, Осиф Костельник, РК 1928, 126₁, 127₁₂.

Брадло. — Г. Костельник: на *брадлье*, ЗМВ¹⁰⁾ 16₁₀, — на *брадле*, РК 1928, 87₂₇, — при *брадле*, Алм. 27₂₁.

Гарло: — у *гарле*, А. Н., РК 1928, 114₃₄.

⁶⁾ Dr. Ricnard Mecklein, *Pnlnische Grammatik*, Berlin und Leipzig, 1926, с. 36.

⁷⁾ Алм. = *Руско-українски алманах бачваньско-сримских писательох*, 1936.

⁸⁾ РНП = *Южнославянських Русинох народни писні*. Позберали и ушорели Дюра Биндае и Осиф Костельник. Руски Керестур, 1927.

⁹⁾ РК = *Руски Календар*, чий виєатель и властитель РНПД-о, а 1929, 104₁₀ на пр. коло того знаку значи: Рус. Календар за 1929 рок, на 104 страницы у 10. шире, рахующи од верху.

¹⁰⁾ ЗМВ = Габор Костельник Гомзов: *З моего валала*, в Жовкві, 1904.

Гніздо. — Г. Костельник: в гніздзе, Алм. 33₂₉; — у гніздзе, РК 1923, 1326₂, Алм. 60₁₂.

Гумно. — Г. Костельник, ЗМВ: на гумнье, 9₁₈, 15₆, 39₂₀; — по гумнье, 40₁.

Древо: — у древе, М. Буїла, Алм. 129₁₀; — на древе, Г. Костельник, ЄД¹¹⁾ 20₅, 58₁₆; — Алм. 70₂₂; у древу, М. Мудри, РК 1925, 45₁₂.

Дружшво: — у дружшье, Д. Биндас, РК 1931, 11₁₃, 12₂₁, 6₆; — М. Винаи, Алм. 46₂₄; — Мудри, РК 1923, 29₆; РК 1931, 38₈; — у друшшве, Д. Сабадош, ст., РНКЗ¹²⁾ 1936, 76₄₁; — у дружству, Я. Фейса, ПП¹³⁾ 17₁₉.

Жито: — у жицє, М. Винай, Алм. 44₂₀; — в жицє, Г. Костельник, РК 1923, 132a₉.

Зарно: — в зарнье, Г. Костельник, ЗМВ 5₁₅.

Злато: — у злаце, Г. Костельник, РК 1929, 104₁₀.

Кридло: — на кридле, Г. Костельник, ЄД 32₂₁.

Лето. — Г. Костельник, ЗМВ: вльеце 38₁₆ — в льеце 43₁₆; — Алм.: в леце 18₂₆, влеце 27₂₀; — в леце, М. Мудри РК 1926, 64₃₄; РК 1933, 120₁₃, 16; С. Саламон, НД¹⁴⁾ 6₂₂; в'леце, Я. Фейса, ПП 12₁₁, 14₅, 18₁₃; — о лету, М. Винай, Алм. 46₃.

Место. — М. Губаш, РНКЗ 1936: у месце 20₁₀, 11; — на ... месце 27₁₀; — на месце, М. Ковач, Алм. 98₆₋₇, 101₂₂; Оленка Ковач, Алм. 193₂₂; Г. Костельник, ЗМВ 10₆, 41₂₀; — ЄД 34₁₂, 92₁₁; — Алм. 19₃₀; Осиф Костельник, Алм. 179₁₄, 184₂₀; М. Мудри, РК 1924, 50₁₄; — РК 1930, 44₄; — РК 1932, 44₁₁; — РК 1933, 117₁₇, 24, 121₁₀; — РК 1934, 137₂₉; — РК 1935, 92₉; — Д. Няради, ЖКМ¹⁵⁾; у месце 19₅₅, ПКВ¹⁶⁾: на месце 26₁₄, 104₂₉; — на месце, Н. Д. Оляров, ИРН¹⁷⁾ 21₁; Д. Сабадош, ст., РНКЗ 1936, 71₈, 75₂₀₋₂₁; С. Саламон, Алм. 195₇; — на месту, М. Мудри, РК 1923, 32₉; —

¹¹⁾ ЄД — Габор Костельник, Єфтайова дзвівка, трагедія на V акти, у Срем, Карловцима, 1924.

¹²⁾ РНКЗ — Руски народни календар Заря на преступни рок 1936. Вид. Културно-націонални союз Русинох в Югославии. Нови Сад 1936.

¹³⁾ ПП — Янко Фейса, Пупче (липине), Рус. Керестур, 1929.

¹⁴⁾ НД — Сільвестер Саламон, Нашим дзецом, Загреб, 1936.

¹⁵⁾ ЖКМ = Др. Діонісій Няради, Житіє св. Кирила и Мефодія, Нови Сад, 1927.

¹⁶⁾ ПКВ = Правди католицької віри, Віден, 1920, „од преосвящ. Владики Діонізія“ (слова Д. Биндаса, РК 1935, с. 38).

¹⁷⁾ ИРН = Історія русского народа. Приредаел: Николай Д. Оляров, Нови Сад, 1934.

РК 1934, 137₂₀; — РК 1935, 91₃₁, 92₂₅, 93₂, 37, 94₅, 14, 95₈; Н. Д. Оляров, ИРН 118₁₃; у месту, Д. Няради, ЖКМ 8₂₆.

Небо: — у небе, Д. Биндас, РК 1931, 10₂; — на небе, М. Винай, Алм. 44₂₇; Оленка Ковач, Алм. 194₅; — Г. Костельник, ЗМВ: по ньебе 7₁₄; — на небе, Алм. 30₃₉₋₃₄, 31₃, в небе 17₅; — на небе, РНП 19₂₃, 55₂₄, 94₂₅; — Д. Няради, ЖКМ: у небе 28₂₇; — ПКВ: на ньебе 16₁₄, 17₂₂, 23, 18₂₆, 26₁₈, 42₁₀, 50₁₆, 17, 97₂; — у ньебе 61₂₁; — С. Саламон, НД; в небе 6₂₁; — на небе, Я. Фейса, ПП 8₆.

Пекло: — у пекле, Д. Биндас, РК 1931, 10₂; — у пеклье, Д. Няради, ПКВ 23₂₀, 59₁₉, 86₂₇, 87₁₇.

Писмо: — у пишме, Г. Надъ, РК 1935, 116₃; — у св. Писму, Д. Биндас, РК 1931, 9₆; — у писму, Д. Няради, ЖКМ 21₁₄; — у св. Писму, М. Мудри, РК 1933, 117₁₅, 121₉; — РК 1934, 125₂₈, 133₈.

Сушедство: — у сушедстве, М. Буїла, Алм. 128₄₀, Н. Д. Оляров, ИРН 141₂.

Худобство: — у худобстве, Осиф Костельник, РК 1928, 126₂₈, и — о худобству РК 1928, 126₂, 127₁₂.

Число: — у чипле, Г. Надъ, Заря I 10, 46₁₄; — у числу, Д. Биндас, РК 1930, 22₂₁, 28₉, 30₅, 35₃₆; — по числу, Д. Няради, ПКВ 61₂₂; — Н. Д. Оляров, ИРН: по числу 115₆, у числу 67₆; — у безчислу, С. Саламон, Алм. 145₄.

Чоло: — на чоле, М. Губаш, РНКЗ 1936, 32₃; Н. Д. Оляров, ИРН 13₂₄, 85₂₂; — у чоле, М. Ковач, Алм. 118₁₄; — в чолье, Г. Костельник, ЗМВ 31₁₅; — Д. Няради, ПКВ: у чолу 69₂, на чолу 119₂₈; — на челу, Н. Д. Оляров, ИРН 97₁₀.

Шветло: — у... шветлье, Г. Костельник, ЗМВ 9₈; — у шветалу, Д. Сабадош, ст., РНКЗ 1936, 72₃₇; С. Саламон, Алм. 144₂₀.

Ярмо: — в ярме, РНП 59₁₄.

Могло би ше спомнүц и вецей таки меновніки. У моїм ище недозбераним диялектичким материялу, крем тих котри би потврдзели скоро шычки горе спомнүти приклади, находза ше — записані у Ст. Вербаше — и меновніки: масло (пор.: ... а вец ше попражи на машле; ... та кус пообрацаш на машле...), meno (пор. при шпиваню набожней писні „Злата зоря зашвицела“...: зишли зме ше твоїм мене...), мітарство (пор.: ... а вои як би у мітарстве, па...). Але будзе, думам, и то досц даше видзи:

же ше бешеда бачваньских Руснацох ище не розвила у поглядзе хаснованя loc. sing. меновнікох стред. роду на -о так як то проф. Г. Костельник дума; але вона ідзе за тим — понеже людзе, владаюци добре зос сербску бешеду, у котрой ше находзи лем законъчене -у у тим припадку neutr., уноша неосетно до своеї бешеди и сербски способ висказования думох —, да ше loc. sing. на -у хаснув вше частейше место законъчения -е (-ѣ) котре ше нешка так обилно находзи у литературных язикох зос стику чиїх диялектических габох постала наша бешеда (а котре у нашей бешеди, випатра ми, уноши до значеня даєдних меновнікох нянсу адвербиялносци).

~~~~~

М. КОВАЧ:

Мудри Яни.

Бачи Бобаль мудри чловек. Мудри прето, бо и с паноцом ведно за столом шедзел. Аж на тельо раз пришло, же му паноцец и многая літа у єдним дружтве шпивал. А и по тим мож видзиц, же мудри чловек, же зна писац. И то не так, як тоти млади учитеље уча дзеци у школи, але по церковней азбуки. Уж у школи бул мудри хлапец. Покойни Каменца го дал раз добре набиц, а вон врацал, а веџ бул выбраны од покойного Каменци як наймоцнейши да з лісковцовим прутом уліва розум през панталони до дурних главох своих вершнякох. А мудри бул и по тим же терашнього єдного учитеља бил по зацагнутых панталонох.

— Ляд побил — пише вон у своїм старим псалтиру, що то ище од оца достал — того и того року. —

Велька вода у Керестуре була, же железнє проще пред церкву на чамцох приношили.

Но та tot мудри чловек и його жена андя Маря, мали сина. Гей, що то бул за син! Кед му було три роки та уж и гвіздац знал.

Кед му було дзевец роки бул бити як вол у капусти од учитеља же пришол плачуци аж дому. Оцец як оцец, влапел за галер кошулі хлапца, та пред учитељем. „Чом же ви“, гвари — „мойого сина биеце, кед вон таки мудри?“

„Чом?“ гвари учитељ, „читац не зна, а од сушеда вайца крадне за чарни цукер“.

„Мой син крадне вайца! Хто то шме повесц?“ „Хто?“
Моле ти“ — гвари учитељ — „як ци мено? — Цапов поведзяк то було:

— Та так — гвари — и ліга шліну — ми ше бавели у сушеда, а вон — и указал просто з пальцом на „мудрого хлапца“ пошол до шопи та зогнал куру и повиберал вайца з гнізда и заложел за гачнік, так — и хлапец указал, же як ше на бруху загинаю гачи кед ше яблука а и вайца крадию. — Жени, и моя баба на драже шедзели, а вон коло ніх до жида на чарни цукер. Але баба збачела и — хлапец заш прелігнуль шліну — и нашла же Яни ношел вайца за гачніком....

„Но чули сце?“ — гвари учитељ. „Чул!“ уліпел раз добре позауха свойому „мудрому хлапцу“ и пошол дому. Погнівал ше на смаркоша Цаповага, и ані не дал руку учитељови, та вишол.

Кед школу виходзел знал куриц. Цешел ше оцец, же такого сина ма. Пришол раз дому та гвари: „Мамо, уж тераз ма буц же сом вельки, бо ми нешка пан учитељ поздравкал.

„Як?“ гвари мац. „А так! я коло нього, а вон коло мнёта ми поздравка, а я му одздравкал.“

„Так и треба, ша ти сину мой будзеш мац трицец ланци жеми, а вон цо? туту замасцену реклу, и подарти ципели.“

Преходзі раз коло оца учитељ исти Каменца, та гвари: „Сина маце мудрого!“....

„Га дабоме!“

„Лем поздравкац не зна. У вашим дому так учице?“

„Як“ гвари „поздравкац не зна?“

„А так“ гвари учитељ — „Я коло нього, а вон коло мнёта преходзі. Я палічку у рукох, вон цигар у зубох. Преходзім еден коло другого“.

„Чекам же голем поздравка, кед ше уж не ганьби куриц предомні. А вон ніч, веџ я: „Слава Ісусу Христу“, — волу. Док одрошнеш, та будзеш сцец буц бироў як ци и оцец сцел буц“.

Теди го увредзел учитељ на тельо, же и нешка ище ані єдного учитеља ненавидзі. Розишли ше теди так пшым ліцом. Но, а кед мал 17 роки так з гамбара винесц жита, по седам метери, же гоч як мерковали, та не осетели.

У валале дочул оцец. Гваря людзе: „Син ци вожи жито до жида“. — Мой син, мой син — ангел — я му давам пеннежи. — Но, але попатрел зато рано до гамбара.

Акурат! громада житка ше зменьшала. Пришол син дому, а оцец видзе та гу ньому: „Та так, ты паскудніку мой, капитал розточуюш? Га? Плювай тоти седем метери.“ А вон не плювал паскуднік, але почал ше криц за грушку. Оцец з видлами на ньго, а вон віше грушку пред себе, — вец аж за сламу па коло слами. Адяш справели коло слами. Син тадзи, оцец тамаль, оцец тадзи, син тамаль, — ніяк влапиц. Оцец як розумнейши охабел ше шаленей роботи, а и правду повесц, як гнів го прешол подпераючи ше на видли врацал ше и глібоко ше задумал. Ша то да є шалені, та би му ані на розум не спадло таке даци, муши лем буц мудри. И цо повесц, пребачел. Син зато ище тогу ноц на слами спал, але другу ноц уж бул дома. — И ніч. Оцец мудри, син ище мудрейши, та на тим ше и звершело. Но але по 17 роках пришол 18 рок. Ту вечарні походи, ту прадки, ту ощипковання. Дзивата вельо, а сущеди доходза. — Яй, якого сина маце, а красного, знаце а як дзивка таки ганьбліви. Дзивки го ощипкою.

„Кого? Мойого сина?“ гвари оцец. „Ша и можу, озда 30 ланци не таке як кед кура знеше вайцо!“ И наисце дзивки ощипковали Янка. Було так: Шедза по пацерох у капурки. Янко коло ніх а вони його до капурки — яй, яки сце барз шумни, яки маце межки ліца. — И любели го, а вон ше ганьбел. — Но та прешло и то. Дзивки ощипковали го и любели пре скорку, а дзеҳтора дакус себе подумовала, чи би ше не могла становиц як Бобальова аньдя. Ніч то по тим. Пришол час жеїнди. Док Явика дзивки розмазовали, дотля Бобаль зос анрю себе мал госцох. Баба Концшова пришла напріповедац ше. — Давно сом, гвари, небула у вас. Вше по тим валале мам роботи. Баба Концшова мушице знац, розумела ше добре до розмасцовання. Гінто, гвари баба Концшока, була сом у Иринки Фильковей. Но пойдзем там, а вона хора, прехора. — Потрице ми бабо на дрику, так ме болі у крижох, аж ме коле. — Легла на патку долуніц, а я ей гварим — ноле Ирино дайле ми лошку масци.

Идце — гвари — до коморки та вежце з ванічки.

Пойдзем я до коморки, але там, колбаси, сланіни, три ванички масци, аж ше цми пред очми, як у леще древа. Врацам ше з тулу ложку, та ей гварим: „Яй Ирино, ша кедыже ви думаце жесц того до там у коморки повиshanе. Кельо же сце забили швині? Та штири фалати, а ви ше стараце же хто поб.

Одмахла з руку, — так як я тераз та гвари: — Яй бабо, ище и мало будзе. Паце Ирина уж за одай, а то одац дзивку, як раз згориц. Та дзивку гварице? А кельо же то вона достане талу? Кельо? Ша одомне піц ланци, од оца осем, а по шмерци и хижу и ище шейсц ланци. — А цоже, мала питачох? питам ше ей я и розмасцуем хрибет. — Та мала, и неба. Шицко таки дзекояки, а я би сцела одац за такого, котри би ю чувал; я не сцем да моя дзивка ходзи на роботу. — А як же би, — гварим ей я — як би було да ю одаце за бачика Бобала сина Янка. Га? — Легінь мирни, статочни, а до швета! — А вона

Руски невесты — Р. Керестур.

гвари: — Ша могло би... Ище би зме до дачого дошли, але надишол ей чловек, а я праве готова була, та сом попила жидлічок паленки и пошла до Марі Каганцовей, дзеցку язик подрезац и ей чопн подзвигац. Та знаце така робота.

* * *

Баба Концшова роспачала чежку роботу, бо анді Филькаиовей частейше ставало до крижох, а и Бобалька вера осетала же би ю розмасцовац. На тельо почало розмасцоваш, же ше Бобаль муштровал, та и лал зос „анцихрестом“ же нєма

з чим ёсц, бо шицки пейц лошки у обисцу полни з масцу. „Але цо ше хлопи“ — знала повесц — „розумя до женьских роботох. Им лем да ше натохмаю, напию вина и паленчиски та здихац, а бригу о газдовству, як гваря — о капиталу, водзти жено.

Дзеци подорастали, а вон ані еден, з ухом да махнё. — Ноце ви бабо лем тадзи, тамаль под лопатку. Яй, яй, яй, як ме барс — яй, яй, яй, болі...

Але як чуем же вона, иста ёй дзивка — не научена робиц“.

— Яй не вер моя Марчо, не вер! То завидни языки шицко-посплюстаю. Ша вецей розуми як мац, правда иста. Та курчатко-обрац, то юшки смачней пресмачней увариц, та гуглофа та покераў повипекац, ані царски кухар озда вецей не зна. А и Ирина видно же лем не сце повесц дам свою дзивку, але вшে:

„Ша увидзиме, мушиме ше предумац“...

Но я вам гварим: „ніч ви лем питачох, та просто до Ирины. Дзеци вирошли, та най ше беру.

* * *

И цо далей приповедац. Питаче пошли и спитали Иринкову Ирину. — О три тижні була свадзба. Свадзба, але яка. Першай класи. Кури, гуски, вина, паленки, лада череги — геровци, хусточки, венцы, дзивки, друшки и Бог вас зна цо там не було. Аж и дзвонар гварел, же таку свадзбу давно не видзел. И дзияк и паноцец були поволани. Дзияк ше аж и опил, таки весели бул. А молодята красни, прекрасни шедзели у конку, та себе як пара голубох, били и чарни, — гуркотали.

— Яй Янку побочкайце ме, ище сце ме не побочкали!

— Баяко уж сом це двараз, и цморкнул як да моцно закушел до червеного яблука.

Шицко преходзі на тим швеце, та прешла и свадзба. Ирина була млада невеста, а Янко бачи.

Сущедов син бул аж и быти, бо кричал дзень по свадзби: Янку гібай ми натресц ягоды“.

— Не крич — гвари му оцец — Янку, але бачи Янку.

— А чом бачи Янку?

— Зато бо вон уж бачи!

— А чом ё бачи?

— Зато же ше оженев!

— А чом ше оженев?

— Зато да ма аньдю! —

— А нацо му аньдю? —

— Нацо? Нато — ти магарцу — и просто по просто ляпнул го позауха. — На то — гвари.

Так сущедов Мироньчо, пошол под посцель ричац у увереню, же Янко ма лем пре то аньдю, да дзеци буду пре ню бити, а сущед повторйовал уж по дзештираз у себе Мироньчово слова: „Нацо му аньдю?“

* * *

Як же Янку, слуха це аньдя? — питаю ше людзе, даскельо тижні по свадзби. Янко ше шмеял аж му зуби було видно, и кивал з главу — же гей. —

Прешли два мешаци. Хлопи шедза недзелю по поладню пред хижу. И Янко медзи німа, бо и вон бачи.

— Як же це слуха аньдя Янку? — питаю ше людзе.

Янко кивал з главу, же „гей“, але ше не шмеял, та му ані зуби не було видно.

* * *

Прешло пол рока. Вонка жима. Хлопи шедзели коло пеца и огравали хрибты, курели доган до новинскага паперу закручени, и чвиркали на штред хижи, ритку жовту шліну. И Янко бул медзи німа, бо ше и вон гу бачиком раховал.

Як же тебе Янку твоя жена слуха? Янко намесцел уста так як випатра млади мешачок пред дижджом. И не повед ніч. Тераз ше хлопи шмеяли, аж им зуби було видно (хтори мали зуби) и кивали з главами. — Значи, плано? —

Яни ище вшে тримал уста як мешачок з рошками долу.

И наисце було „плано“. Янко свою власц „глави обисца“, не мог коньчиц, гоч би як бул сцел. Ирина го не слухала. И до мацери часто ходзела, и краву не сцела доіц, и хлеб ше ёй розлег як кукурична пита. Оцец у хліве кобули „анцихреста“ лае, Янко ідзе попод грушки тиж задуманн, а грушка ніско конари спущела, та так якошик, збила му шапку. Шапка спадла на жем, а вон з ногу до ней... коп... шапка як и кажда дурна шапка подзвигла ше и заш спадла и оваляла ше.

— Цо копаце до тей шапки — кричи Ирина, бо го забачела през облак.

Сцем... и дзвига тоту шапку з якимшик жалованьем. На ліцу му видно: сануе шапку, зна же ё не виновата, але кед

тота Ирина така. И оцови у хліве кобула невиновата, але Ирина. То такой видно. — Чом ти так часто до мацери ходзиш — врача ше вон до хижі, дзе ше його жена збера, же пойдзе до валалу.

— Зато, бо мне лепше при мацери, як при вас; вы и до шапки копаце, а онец кобулу лаё.

— Я зато копам до шапки, и онец кобулу лаё, же ты мне не слухаш. — Ай не будзем слухац, та цо. И до нини пойдзем... и вшадзи, ай на вечар не придзем. Чом? — Зато бо сце глупи, та то. Шедзице при хлопох як жид на ягоды... лем с туту вельку главу махаце. Кажды ше ми пита: Цоже тот твой мудри Янко, не плаче ци? Ганьбим ше за вас, та телью! Пайташки ше ми питаю: Добре ше то одац? Тераз голем маш хто це бочка... агей? Циганім им, же так, бо сце не до швета та... И хто ме навед да ше до вас одам? Почала нарабяц. До дзверох лупла, баравччатко, цо ей на вашаре купел — розбила...

— Чом ти мне не сцеши слухац? Я тебе газда, чи не? Га?

— Не! Древени газда. Лем би сце сцели да вше робим. Я у мацери не робела телью, я можем жиць и през вас. Вам не треба жену. Идце себе гу оцови, лебо гу мацери, вони вас погласкаю по твари и побочкою, кед будзеце плакац... витла зосукнями и пошла...

Яни зложел уста як мешачок з рожками долу. На тото не было цо повесц.

* * *

Янку чуем же твоя жена и фраера трима, гвари ёдного дня сушед.

— Як гварице, фраера? Кого?

— Кого, не знам, — але чуц по валале. Ноле ти то примеркай. — Ганьба — гвари сушед — кед почню на полни уста бешедовац: Янкова жена ма фраера.

— А, а, а як би я дознал, же то наисце правда?

— Як? Крашне! У ей нини ше сходза. Вигвар ше, же идзеши спац, лебо до ци я знам, а ю пущ най идзе. Цма ноц. Пойдзеш напредок през загради, уцагні ше до приклета до хижі, а зособу веж шекеру под посцель лебо войдз до пеца, бо пец вечаром уж вихладзени, та учуеш шицко. А вец кед дознаш, увидзиш, вец нука дзвери заври, а шекеру до рук. Ти будзеш их пан вецка. Судз им. Розкаж тому нялкошови най ю набие, поведз му: „Тераз ю ти нялкошу, битанго, лебо як там сцеши,

випляскай тоту твою милу, и плювні ёй до оч, бо кед то не зробиц — поведз му — вец ци тата шекера зашпива „Со святыми“. Треба ше лем нахмуриц, закирвавиц з очми, Ух!, да моя жена так, та бим ю...

— Але цо зробиц кед ю вон пляшне и плювне? — Вец му отвор дзвери и поведз: „Най ше пачи, битанго нялкошу, лебо як уж зосцеш, ти можеш пойсц. Можеш ище кед будзе виходиц копнуц до хрипти наі паскуднік зарие з носом.

— А з ню?

— Ей поведз: клекай — як там уж сцеши покай ше за грихи...

— Забиц ю?

— Не! Слухай: Клекай... поведз, а кед клекла, вец ей одчитай. — Тераз ши видзела, ти... як ей уж там сцеши повесц, же як це тот твой фраер люби. Випляскал це, поганьбел це предомну, та пошол. Да це любел та би ше побил зомну, тебе би бранел, крев би свою виляя за це а ти такому битанги вериш?... Модлі тераз на коленох за пребачене, и пришагай, же на ньго паскудніка, ай не попатриш... А вец вона будзе уж добра, як ангел небесны будзе добра...

— Будзе?

— Будзе! Увидзиш...

* * *

Янко оштрел шекеру уж даскельо дні. Ирина ходзела и далей до мацери и до нини. Сегінь ай не знала цо ше ёй рихта. Янко пил паленку ище вше, и оштрел шекеру. Бул ище раз у сушеда опитац ше, же цо ма зробиц кед гевтот не пляшне Ирину...

— Гм! Вецка? — Вецка ше розмахні зос шекеру, та вон уж пляшне...

— Пляшне?

— Пляшне! Увидзиш!...

* * *

Ноц ше цалком спущела. Чорт го зна вре яки причини нам не видоми Ирина наисце мала фраера у особи писара з валалу, цо ношел панталони як гачи, а червени власи чесал по штредку. Вон бул учени чловек. У валалскай хижі контракти писал, пасоши на крави, коні, швині, ёдним словом на шицко цо ше вола „статок“, на шицко писане вон выдавал. Не чудо,

же го шицки у валале любели. А вон, як знал дзекеди ученый у дружтве повесц „симпатизовал“ тоту лебо гевту. Тераз му ше пачела Ирина, та ходзел гу ней, чи вона гу ньому.

А страх, як умилно знал приповедац. Не чудо, же ше ліплизаньго гдовици, дзивки, та млади невесты.

Нина им дала квартель, та ше у ней сходзели, и того вечара були ведно. Фиронги у нини були добре позацаговани. Нина предла коло пеца, а іх двойо одно коло другого шедза и за руку ше тримаю...

Вон опатра каричку на ей руки, а вона му гуркота:

— Яй яку маце красну гомбичку на рукаве... А вон гунцут не слуха о гомбички, але на друге зводзи бешеду.

— Ирино моа, як ши ше могла за того Янка одац? Да ши прি�чекала, та би це я вжал.

— Ша кед ме нагнали!

— А побочкал це вон дакеди?

— Нігда — верце ми — нігда! А цигані, бо и ми знаме, же ше раз побочкали.

— Яй, яй, яй, я би це нігда не пущел з дому, віше бим це побочкал... так... и побочкал ю пакоснік ёден, як да вона його власна жена була...

— А да знаш як я тоти дні думам на тебе. — Вона зогла главу, и спод обервох патри на н'го.

— Наисце?... и дзвига главу, а вон наставел:

— Було так же пришол ёден чловек до валалскай хижі. Я длобем з длатком.

— Пане, мам целе!...

— А я ані не дзвигам главу, та ше питам: „И цо ище?“

— Га мам и краву цо го оцелела!

— И краву?

— Краву! И ище едну краву цо ше ище не оцелела.

— Я ище віше длобем до нохца, а на тебе думам.

— А кельо роки ма целе?...

— Га, га,... загакуе ше чловек, и не зна цо одповесц, а я аж теди охабим длатко, та йому до оч:

— Цоже не одповедаце, кед ше вам питам?

— Га, целе, не ма роки, усудзяе ше чловек....

— Та вец цо, кед нема роки? гварим я йому: „с целенцом, ані одихнуц нам не даце, думаце: ми интелигенция ніч не робиме, лем вас чекаме, да слухаме о ваших кравох и це-

лецох? А тот акт ту? а формуляр?, а лицитаций, а комасаций, визитаций, инспекций, и ёден қошар ученосци, и висипем пред нього, же му нараз постало ясно як дзень: мудри и учени чловек тот наш писар.

— Ша я пане пре пасош....

И на концу зме ше дорадзели, напишем му прекрасны пасош. Пишем пасош на целе, чи там яловку а думам на тебе и випадло так же сом написал твойо меню, а чловек ютре дзень приходзи гу мне цо сом му написал пасош та гвари:

Руски дзивчата — Р. Керестур.

— Пане ви ми недобри пасош написали. Ту пише же моя яловка ма 16 роки и 8 мешаци.

— Не може буц гварим я, и берем пасош до рукох кед там наисце пише: яловка таркаста, през целеца, женске, 16 роки и 8 мешаци, а меню Ирина....

— Любим вас — гвари вона, и заш ше бочкаю, а нина спод пеца: „Не жимно вам дзеци, бо я — гвари — под пецом шедзим, а жимно ми цошка“. Вони не чувствуя жиму, — бо іх любов грее, и патра єдно на друге, а вона далей:

„Мушим дас раз вохпац до пеца бо до рана надуе до хижі, през тоти траляви облаки ище ше здревнеем... и вишла

вонка. Запалела швичку у приклече, згаматляла слами та з нім до пеца. Подпалела пред пальом и оглядла ше за кочергу. Нараз слама почала баржей бовчац.... вона з кочергу же ю дрилі нука.... а слама не ідзе. Нука на бруху лежал Янко.... и шицко чул цо ше бешедовало, и за пасош, и за бочкане чул, и кед нина виходзела до приклета, але не було кеди сцекац, остало лем єдно — не пущиц сламу до пеца. Опар ше з главу до пеца, подопар на руки, а з ногами упар до слами.

Нини пред пальом слама бовчала, та вше баржей уперала з кочергу. Мушела барс упрец, кед нараз пец попущел. Глава Янкова створела ше у хижі, огаравена як чортова. З початку гевти двойо заняти з бочканьом ані не осетели же цошка ляпло....

„Жывот за це положим“, гвари писар з валалу, и попатрел на пец. На пецу дзира, як облачок на пойдзе и у ней усадзена чарна глава.

И я вас не опущим до шмерци, голубка гуркота — Ирина, але голуб ю не слухал....

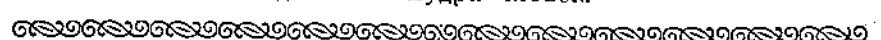
Глава у пецу ше кивала, требало цоскорей одлетнуц, бо лем нечиста сила може дац, да пецу з боку глава вирошне.... Вицагнул першэ едну руку, вец другу, а вец задком гу облаку.... и пірхнул як ше то голубові швечі. Шніг шкрапел под ногами а його цошка по хрибце заруцовоало зос шнігом. Ирина ше оглядла и зверцала.... Гевтот уж на полі бул вонка, бо ніна у приклече дрияла, же ше аж узноела. Ирина клекла и модлела ше: „Всякое дыханіе, да хваліть Господа!“.... Так ю мац научела. Ніна кед чула вреськ убегла нука. Хіжа полна диму, пец розваляни, а цошка чарне виходзело с пеца. Вибегла на драгу и волала: „Ратуйце людзе, тольвае!“ — Людзе ше збегли, одрильовали еден другого хтори перши войдзе до хижі, а кед вошли, нашли дзиру у пецу.

На тим ше и зконьчело....

Ирина найпримирнійша супруга. Писар не ідзе до хижох з руским пециом.

Гваря, же од теди од кождэй дзири сцека....

Янко остал и далей — мудри чловек.

— „Нешка час, кед чловек не може інъше буц як зраднік лебо юнак“.

(Пий XI.)

ГОРНЯК ЕВГЕН:

Под орехом.

Под старым орехом
Вечар сом раз шедзел,
А тот орех с трудом
Мой дідо посадзел.

Шедзел сом под милим,
Под орехом гевтим,
Дзе шпиваю птички,
Як били герлічки.

Слунко заходзело,
Шветло ше гашело,
А я шедзел цихо,
Ту дзе уж ніст ніхто.

Птички уж престали,
Людзе уж поспали,
Лем я остал самі,
И тот орех стари.

Бачинцы: дилегантске дружество.

Моя бабка.

Бабко моя бабко,
Красна ши як златко,
Бліщаци ци лічка
Як била ружичка.

Але ми не право,
Же як би то було,
Да ти сцеш мальовац,
И цукру пробовац.

Бабко моя мила,
Чом ши така била,
Чом ши така суха,
Слабенка як муха?

Не сцеш бешедовац
Не сцеш ніч пробовац,
Та идз ти шалена
Вше сцеш буц древена.

Вельке щесце.

Але сом щешліва,
Зоз мою дзивочку,
Але сом щешліва,
Зоз мою бабочку.

Я ю так барз любим,
През ней жиц нє можем,
Бо є вшে радостна,
Ягод ранша роса.

Але вона така,
Ягод чарна страка.
Нігда ше нє чеше,
Нігда ше не змива.

Я ше на ню гнівам,
Бо нє сце гуториц,
А мено ей Сена,
Зато є древена!

ПІСМО.

Путуй, путуй писмо майо,
Док нє найдзеш место твойо
И родичи мили майо,
Браца и шестрички майо.

Понагляй ше аж гу тому,
Гу домови гу мойому,
Гу родичом моім милим,
За миє вшё застараним.

Гей од дому сом далеко,
Але то ми дакус чежко.
Бо то лем мой родни край,
Мой премили жемски рай.

Там далеко за брегами,
Далеко за долінами,
Вшё родичи и родзина
Робя вшё так як годзина.

Любел би и я так робиц,
И до млека хлеба дробиц.
Гоч вон и нє таки били,
Але вон ми зато мили.

Понагляй ше писмо гу тим,
Гу родичом моім милим,
Цо лем на миє вшё думаю,
И за миє ше вшё стараю.

Яр.

Шніг ше уж отопел
Древа ше киваю,
А я на ніх патрел
Яг Бога волаю.

Пупки випупкую,
Квитки расквитую,
Як на древе старим,
Так на древе младим.

Вшадзи ше червені,
Трава ше желені,
Витор цихи дує,
Жем вон висушує.

Широта.

(Преложено зоз серпскохорватскаго)

Єдно дзецко мале
През матки остало,
Кед за шицко знало
Мацер жаловало.

Ой, мой оцец мили
Дзе сце мацер скрили.
„Твоя мац заспада,
Очи уж заварла.“

Кед то дзецко чуло,
На гроб подрингнуло,
С' пальчиком копало,
Мацер доволало.

Жем ше отворела,
Мац прегуторела:
„Идз ти дзецко дому,
Мацер уж маш нову.“

Правда же є нова,
Але є нє моя,
Нігда є нє мила,
Ягод до ти була.

Кед ми главу змива,
Крев ми зоз ней збива.
Кед ми ноги змие,
До корита бие.

Кед ми хлеб давала
Фалатки читала.
А кед ти ми дала
Ти ме погласкала.

Зато мамко моя,
Я уж немам дома.
Волім при це умрец,
Як зоз ню преживац.

МИКОЛА ЕРДЕЛІ:

СИМОН ПЕТЛЮРА.

(З вагоди 10 роцьни його шмерци.)

Того року навершело ше 10 роки од часу, як у Паризу 25 мая 1918 року жид-большевик на наказ Москви застрелил Главного Отамана нашей армии у роках 1918-20 Симона Петлюру. Єдна часць нашого народу, якій шлебодно (нашим братом под большевиками) не шлебодно ані згадовац мено Петлюри) одбува з тей нагоди академії у чесць Гл. Отамана, святкуючи памят того, котри водзел народ до борби за його права. Петлюра, то мено мало познате медзі нашым народом у Бачкей и Сріме. А тимчасом вон єден од найвекших синох нашого народу, бо приходзі у найчежши час за наш народ, и зос шицкими прикрасами провидніка одграва вельку ролю у гісторії змаганьох нашого народу за шлебоду. Подаме кратки прегляд подійох, яки ше одбували пред приходом С. Петлюри на чоло

держави, його живот, и ролю яку одбавел у гисторії нашого народу.

Кед у цалей Европи уж засихало штрелянє дзелох, и кед ше тот вельки пламень шветовей войни, яки грожел же зніщи швет и шицки його культурни здобуткы, почал гамиц, става наш вельки 45 милионови народ, да себе на руінох московскаго царства збудуе свою власну державу, та да по столітиях запануе на своей жемі. Народ, яки виками церпел вельки кривди и безправства московскаго цара и народу, зрозумел, же пришол тот час, цо го пророковал Тарас Шевченко, же „спадню окови и придзе шлебода а правда запануе по цалей України“. Україна варла, бо дух революциі захопел цали народ. Одбуваюше схадзки наших селянох и роботнікох, яки ше домагаю, да ше цалком зорве з вичния неприятельом України Москву, и да себе сами будую державу. Зліваю ше до Київа зос шицких странох делегациі нашого вояцтва, яке було готове кажди час присц, и зос своїм животом браніц шлебоду України. Велька любов гу своей Оцовщини горела у нашым народзе. Вишлідок шицких тих подійох було зазнавання Централней Ради, яка у початку 1917 р. видава таки универзал: „Най Україна будзе шлебодна. Не одзеляюци ше од московскаго народу и не прерываюци з нім звязи, сами будземе пановац на своей жемі.“ Бул то ище час, кед ше тедишині провидніки нашого народу, зашлепена коякима соціялистичними идеямі, не були годни, процивно жаданю цалого народу, одорвац спод московскаго впливу. И аж еден рок требало, да ше наш уряд прешвечи, же Москале у України ніч иначе не видза, як звичайну провинцию Москви, засудзену на найвекшне вицицковане и эксплоатацию ненаситнаго московскаго империялизму. А кед було ясним, же московскі уряд не дума дац нашему народу ані найужшу автономию, зрива Ц. Рада з німа звязи, и початком 1918 р. видава универзал: „Од неішка Українска Нар. Република става шлебодна ніодкого незалежна держава Україпскаго Народу“. Чежке и длугорочне московске ярмо спадло з плецох нашого народу. Подій ше швидко розвиваю. У Росії пребераю владу комунисти-большевики. Давнейши московско-царски империялизм меняше до московско-большевицкаго империялизму. И як першому була так и другому остатня найвекша циль: Україна. Розліваю ше по цалей України армій большевицкей Москви, да зніщи нашу младу державу. Ровночасно Немецка, бізовна же видзе

як побидніца у шветовей войни, руца до України цалу свою восточную армию од 400 езри воякох у наміри, да преведзе окупацию наших жемох. Кед нашли на вельки спроців народу и Ц. Ради, одбера ей немецка команда зос силу власц и на чоло держави кладзе ген. Скоропадского, человека у московским духу вихованого и цалком цудзого народови. Не мало зазнава наш народ зла у тих часок, бо ше москале, з якими ше окружел Скоропадски, киряво вимсцovalи нашему народови за

Госцина у М. Турински на св. Миколая у Барбертону.

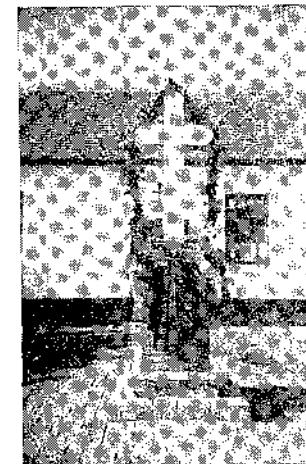
його недавни змаганя за державу. Україна, полна цудзих войскох, преживала чежки часи. Та московски впливи зростали каждим днем, и набліжовал ше час, кед ше чежке московске ярмо знова звалі на плеца нашего народу. Зос тим ровно-часно росла ненависц на ген. Скоропадского, яка грожела, же ше каждим часом цала Україна зорве и помсци ше за телі неправди. Не було лем провидніка, и його народ очековал. И у tot час, кед ше ген. Скоропадски рихтал, да Україну зедині з Москву, и на tot способ дә зніщи овоци теліх жертвоех, выбивае на верх Симон Петлюра, става на чоло велькай армії, разбива Скоропадского помаганого од Немцах, и уходзи побидо-

носно до Київа. Київ, шерцо України, привиту з велику любову и зос слизами радосци своєго Отамана и вишлебодителя. Мено Петлюра рознеса ше швидко по цалей нашей Оцовщини, и постава символ борби за шлебоду.

Родзел ше С. Петлюра 10 мая 1879 р. у Полтави од бідних родичах. Худобни оцец надумал вишколовацього сина, и дава го до духовней Семинарії. Уж у своеї младосци як школяр, свидоми несправедлівого поступовання Москви з його народом, става членом Революційнай Українскай Партиї, и прето го Москale гоня а вон вируцени зос Семинару одходзи на Кубань, дзе завжато роби коло подзвигованя свидомосци у народзе. Та и отамаль є присиловани да сцека пред московскими жандарами. Пребуваюци у Львове, роби як писменік. По першій революції у Росії 1905 р. враца ше до Київа, дзе неуморно роби у тайних організаціях. Кед вибухла українска революція у 1917 р. идзе як представнік єднай часци наших воякох до Київа на схадзку войскову дзе ще вибива як добри бешеднік. Од того ше часу цалком поинвецуете організації нашей армії. Кед ше розпочала война з большевиками, успишно воює против іх. За часах ген. Скоропадского пребува у цемніци а по виходу з неї виступа як Главни Отаман нашей армії. У роках 1918—20 бори ше за отримане нашей держави з большевиками и Денікином. Чежки обставини, у яких войовал, не дали му до конца зреализоваць свой найвекши идеал шлебодней України, и по величай офанзиви у 1920 р., кед му ше удало ище раз войсц побидоносно до Київа, мушел на концу зохабиц свою Оцовщину, и висц за граніцу на цудзину. Пребуваюци у Парижу робел велико коло пропаганди українскай державносци очекуюци час, да го Родзена Жем заш повола як своєго Отамана. Та большевицка Москва, яка ше на згадку його мена непокоєла, посила до Парижу, дзе пребувал Петлюра, свойого агента жида, и кед єдного дня Петлюра вишол на уліцу, посиали ше на ньго кульки послани з Москви. Живот Отамана С. Петлюри, якого вон цалого жертвовал за свою Оцовщину, бул законьчени з мученичу щмерцу за найвиши идеал.

„Чловек як Петлюра редзи ше раз на сто роки“ — гвалр о нім маршал Пілсудски. И с правом. Бо кед ше Україна по 6-рочнай войни находзела у великой руїни, кед ше за часах ген. Скоропадского держава набліжкова гу упадку, и кед народ по теліх неуспіхах страцел цалком надію на успишне уконь-

чене вишлебодзеня з рабства, приходзі на верх Петлюра, подзвіт-гує дух у народзе, организує моцну армию, розбива процивнікох, и враца народну владу без кояких орентаций на Москву. Змоцніц державу, осигурац добро народови, то думка, яка випольновала цали живот и шицки діла Петлюри. Да то посцигне, була у першим шоре потребна моцна армия, яка годна бранці граніци младей держави. Прето организує Петлюра моцну армию, и обнавя стару войскову традицию нашого народу, запалює у своіх воякох любов од України, и кед большевики руцели на нашу жем шицки своєю сили, С. Петлюра з велику виру, сигурни на конечни успих одбива московски банди. А кед

Криж у Дальским Риту (дар Джуня Янка и Такач Янка).

большевики обсипали цалу Україну з найкрашими обецунками, бо и єднакосц и шлебоду и рай обещали народови, С. Петлюра опоміння народ, же ше за тима обецунками скрива найгладнейши московски имперіализм, тот исти цо од найдавнейших часох ровно приношел шмерц и препасц нашему народови. На Москву Гл. Отаман патрел з очми вимсцителя за ганьби и кривди на нашени нашему народови. И кед ше векшина тедишніх народных провиднікох не була годна отресц и вирвец спод московских впливов, Петлюра зна лем єден способ розрахунку з Москву: шаблю. Як вожд революції и войни за народну шлебоду у часех найкирвавших у гісторії одношеньох нашого народу до Москви, Петлюра не узнава ніяких компромисох, ніякого миреня и до-

тваркох з Москалями. Тот тварди характер, велька енергія и железна воля з яку провадзел діло вишлебодзеня, то найкраши украси, яки украшовали Гл. Отамана.

Борби за шлебоду нашого народу у роках 1917—20 то час, кед наш народ преживал своє національне препородзене. Ідея Українства, тот щит цо го ище давно гетьман Мазепа видавигнул процив Москви, находзи у шлебодній Українській Державі свою реалізацію и преходзи за тот час законьчуцу фазу свого розвитку. Вельки заслуги ту ма Петлюра як провиднік тих революційних часох и змаганьох. Бо його мено, оквицене теліма ділами, виривало широки маси нашого народу з несвидомисци, указовало им драгу, кадзи маю исц, и народ ишол за своїм Отаманом, якого Бог обдарел, да водзи и твори вельке. И хоч приходзели незупини, яки примушели Петлюру, да зохаби Родзену Жем, вира и любов до ньго не опадали у народзе. Процивно: Народна писня розношела славу пана Отамана широм по цалей України. Витворює ше вироване у народзе, же ше вон враги, принесше шлебоду. Ані велька межня москальох-большевикох, яки завжато ніщели легенду о Петлюри, ані його трагична шмерц не зніщели того вироване, бо дух Симона Петлюри, и дух тей ідеї, за яку вон умар, остали на вики медzi нашим народом и паную над Україну.

БУЧКО ПЕТРО:

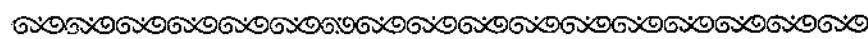
Чи паметаш...?

Чи паметаш ище гевти цихи вечари,
кед уж шицки людзе
змучени од чежкей роботи спали,
а ми двойо себе шептали
и шпивали...
шпивали писню
нашай любови.

Лем мешачок и бліщаци гвіздочки,
джмуркаюци ше на нас шмеяли,
и страшели нас,
же виволаю
тото, цо видзели.

Але не бой ше! не поведза!
бо ані вони несцу да губя
радосци тим шерцом,
цо ше любя!

А потым пришол час, да ше розидземе.
И обидвойо зме плакали.
Але гевту твою слизу,
цо ми ше затримала на ліцу
одложел сом глібоко до шерца.
И вер ми, же на вик вични остане як спомин
Твоей любови
и моего щесца!

М. БУЧКО:

Крути.

Крути. Страшне, чаровне слово. Хто не чул и хто не зна за Крути? Каждого року 30 януара шицки Українцы по цалим швеце славя памятку того велького дня у гісторії нашої Нациї. И на родзеніх жемох и на еміграції шицки крем нас у Бач-кей и Срімі, котри ніч о тим ані не знаме, споминаю з найвекшим піетизмом мено: Крути. Во тих, цо геройски умарли 30-1-1918 р. у бою под Крутами народна памят нігда не забудзе. И док лем будзе жиц народ, дотля іх шветли образ будзе слунком и у дньох слави та щесца и у ноцох ганьби та нещесца. Теди — того велького дня українска студентска молодь узаконіла зос свою горуцу креву самосталносц України. Маючи вельку дозу ідеалізма и творчей енергії українски студенти охабели родзени стрехи, готови принесц найвекшу жертву на олтар Оцовщини. Ніяки автономії, федерації, союзи не зацемньовали ім іх ясного погляду на остатню мету ошлебодзуючей боротьби.

Українске студенство дало шицки своє сили українскай національнай революції. Студента можно было вшадзи видзиц; вон поучовал, пояснювал, організовал, провадзел.

Под Крутами ше одбавела дійсно велька трагедия нашого народу. Але вона не у тим, же там у неровним бою спадли

студенти. Трагедия у тим, же за німа, як найкращими синами Нациї не було народних масох.

22 януара проглашена самостална Українська Народна Республіка. На тот факт большевики одповедли створенем влади у Харкове і наступом большевицького войска под команду Муравйова. Єдна армія под команду Єгорова ишла по залізниці Харків—Полтава—Київ, а друга под команди Ремигова у напряму Курськ—Бачмач—Крути—Київ.

Українська влада медзитим не думала організоваць войско. Ето слова учеснікох: „Требало твориць войску — основу цалей державней будови. Але за українську владу войско було не войско, але скорей сконцентрована маса людзох котри були добрым материялом до агітациі соціялізму. Факт оглашення демобілізації українського войска, цо чувало Київ, то злочин против держави, злочин против цалей Нациї. И аж у остатній моменту пред ліцом небезпеки наша українська влада руцела розпучліви клич до шицких котри мали ище у шершу надію, котрим ище не спадли безсильно руки. Видали поволанки слухачом Народного Універстету, и шицкому школному елементови, да станю з оружем у рукох на одбрану українських граніцох.“

И дійсно молодь ше дораз нашла у перших шорох. Велька часць з них не мали до теди нігда пушки у рукох.

Постат тих юнакох-геройох, то найкращи примирі безмежнай любови гу Оцовщини, бессмертни чини геройства українськай молоді.

„Куринь студентох сичових стрильцох“ коло 250 людзох добили наказ 27 януара, и у 11 годзин внощи 28-І рушели зосстациї Київ II. Бул весели шмелі настрой. По вагонах лунали писні и шміх, як да иду на свадзбу. Велько з них мали погубени пушки, а векшина не мала досць патронох.

29-І у 4 годзин рано пришли под Крути. Ту ше прилучела гарсточка хайдамакох, цо по Макошинским бою одступала пред моцнайшу силу ворога, команда одлучела да ше ту дочека ворога и цали дзень 29-І було приготоване.

Настал 30 януара — хмарни — влажни непривитни дзень. Стреда. Коло 2 годзин патрола явела же большевики наступаю. Затрубели аларм. „Штреляй по лінії!“ Команда и вірни синове Оцовщини дзвігли пушки на ворога у своїх нівештих рукох.

Але ровночасно яка ганьба. Штабни гайзибан сцекнул зосстациї. Коло пол 4 розгорел ше страшни бой. 6000 червених процив 300 українських геройох. Тоти бої и змаганє не у сили ніхто описаць. Бой тирвал позно до вечара. Змучени, без проводу каменяре шлебодней України легли на чернігівских польох. Большевики заробели 27 студентох, котрих на други дзень розістреляли, а тіла їх не допущели поховаць. Лем 7 ранетих ше спашели, бо большевики їх послали зос своїма ранеными до Харкова.

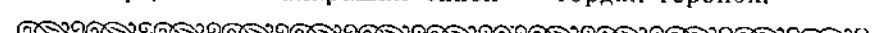
Ето того дня принесено на олтаре Самосталнай України найчистейшу и найкращу жертву!

Крути маме лем ми Українци, бо на Крути нешкашні людзе неспособни. Лем грецки Термопили мож поровнаць з нашима живими нешкашніма Крутами. Єден куринь студентох легнул гордо у неровним бою зос червенима москаліями. Легнул за шлебоду України, як доказ, же Україна муси ожиць. Крути. Ето то найкращи примир за нашу молодь!

Чежко патриц як найвекша посвята и жертви пошли на дармо. И то велько раз медзи нами бива, зато же тоти цо мали водзиць, ганебно сцекаю. Велько раз ми примаме цудзи и нашим интересом т. б. интересом нашого народу шкодліви провод. Барз часто тоти цо стоя на чоле нашого живота не почуваше з тілом и душу едно з нами, але су лем вовки у овечай скори. И вец не чудо ніяке, же ми вшадзі и віше церпели и церпіміе пораз. Зато розум до глави и учме ше од помилкох наших предкох. Мушиме зруциць зос себе тото неповолане туторство цудзіх або своїх проданцох и стануць уж раз потполніма людзіми.

По ошлебодзеню України од большевикох 1918 р. винайдзени тіла погинулих геройох и поховані у златноверховим Київе. Ховане ше одбуло на державни кошт при великой учасці народу и тирвало цали дзень. Шицких поховано у єднай братскай могілі. Обряды хованя звершени уж позно вечаром, кед червене слунко шедало за Дніпром.

То бул прекрасни ярни дзень, кед Україна ховала до свога шерца своїх найкращих синох — гордих геройох.

— Лем раз жиєме на швеце, прето треба трезвено, озбільно и честно жиць.

(Др. Р. Екерт.)

ТАРАС ШЕВЧЕНКО:

Заповіт.

Як умру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Україні милій.

Щоб лани широкополі
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути
Як реве ревучий.

Як понесе з України
У синє море
Кров ворожу, оттоді я
І лани, і гори

Все покину та полину
До самого Бога
Молитися.

Поховайте, та вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою злою кровю
Волю окропіте!

І мене в селі великій,
В семі вольній, новій
Не забудьте помянуть
Незлім, тихим словом.

II

Чия правда, чия кривда
І чиї мі діти...

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине!
От де, люди, наша слава,
Слава України!
Без золота, без камінню,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа Слово.

I день іде, і ніч іде...
І голову скопивши в руки
Дивуєшся, чому не йде
Апостол правди і науки.

Тільки ворог, що сміється!
Смійся, лютий враже
Та не дуже, бо все гине...
Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,

М а ц.

(Преложел Дудаш Габор.)

Син, єдинець у родительськох, лежал на смертельній посцелі. То уж шівтарти вечар його чечкей хороти. Воздух бул у хижі давяци, а облачки мали и узноєни. Хори хлапчик пре-кладал главку з боку на бок и здиховал. Уж три дні лем здихув и стука, а не гутори ніч. Оцец уж не могал витримац по-гляд хорого хлапчика, винул до великої заградки и удиховал швики воздух. На дворе стретнул шмерц, котра ше ледво цагала

коло хижі. „Хто ши?“ крикнул престрашени оцец, гоч добре знал хто то! „Ти знат!“ отповедла шмерц. „Ти готовя?“ „Я?“ питал ше престрашени оцец и жимни зной го по чоле обляя. „З того дому мушим однесц еден живот!“ отповедла шмерц. „Вежні мнє“ гвари оцец „але ше змилуй мойому синови! Я ще старал заньго од младосци; я бул за то да вон вельки вирошне и здрави будзе; я крипел його тіло и дух. Мерковал сом заньго, як на око у глави! Вежні мнє, шмерц!“

Шмерц нацагла руку и претварела: „Гибай!“

Тераз ше пребудзел у души оцовей жаль за животом, и подумал у себе: умрец место сино то ище вщас. Вон бул ище

Добротвор RNPD-а Дунак и його роботніци (Амер.).

у младих роках. Кед попатрел коло себе, увидзел шицки места дзе вон ище як хлапец и жил и бавел ше и бул щешліви и задовольни. Там не далеко през конари видзела ше валаска церквочка. Попод ню цекла рика, а до брегох ше одбивали габи. Шицко го тото захопело, а до тераз вон то ище ані не видзел. Шмерц и тераз ище нацаговала руку гу ньюму.

Оцец ше борел сам зос собу у души и у тей борби бул вше слабши, а жаль за животом бул вше моцнейши.

Стал вон у заградки медзі овоцами, до их сам одховал, а ту дораз лука, по котрой вон, ище як дзецко, велько раз бегал. Квице позаперало своё чишкі и спало, вшадзі мир и спокой; и баш прето приходзел му до ухох кажды шум. Не далеко чуло ше гучане железніцы. Познал вон туту железніцу добре, и келько раз ше вон уж вожел на ней. А тераз да ше вон уж

нігда вецес не вожи на ней! Но, и цо вон ма тераз зробиц? У свой нутрині и у гласох природи не находзел одвиту на тот вопрос. Птицы ше колісали на конарох и випатрало, як да и древа жию; вшадзи ше ошміховал живот, котри вон бул готовы принесц на жертву. У хліве зарегочал конь. Дзешка и пес за-брехал; и шицки тоти гласи парали му шерцо.

„Чи ши уж готови?“ запітала іще раз шмерц. „Не, не! я не можем пойсц“, одповед оцец, обрацел ше и пошол зос спущену главу дому.

До хижочки, дзе му лежал единец, не могол войсц, смутни вошол до своєй хижки, шеднул гу облаку и слухал, як барз било його шерцо.

У хижочки, дзе лежал хори хлапчик, була мац и два шестри и мерковали на хорого. Кед ше звечарело, вишла младша шестра голем дакус охладзиц ше. И вона увидзела тово створене и дознала ше, же зос шмерцу гутори.

„З того дому мушым однесц ёден живот!“ гуторела шмерц.

„Вежні мне, як ше змілуеш мойому братові“ одповедла шестра, а глас ше ей тресол. „Вон бул друге я, ми були нерозлучни, вон не забудзе на мне!“

„Гібай!“ крикла шмерц и нацагла руку.

Млада дзівка престрашела ше прикази, цо гу ней руку нацагда. Попатрела на небо ошвицене з теліма гвидами. Зос кождэй гвізди указовал ше ей нови живот. Тераз ей гвізди не випатрали таки обычни як другираз. Привідзовали ше ей крижки на теметове, як били пальци, цо ю сцу вжац. Мешацом ошвицена рика випатрала, як стріберна; як гад указовала ше била драчіка, цо ішла на брег, по котрэй вона ішла кажде рано по млеко. Жывот ей ше указал барз драги, ей шерцо охладло и заплакана вошла нука.

Нескоро вечаром вишла и старша шестра медзі овоци. Стретла и вона шмерц. „Я іще чекам!“ отповедла шмерц, страшны госц.

„Добре, я пойдзэм з тобу!“ „Я досц моцна жебим ци пребрата попатрела до очох. Ми ше ведно бавели, з едней кніжки зме ше учели, и я го шицко научела, цо лем я знала“. За-нацагла шмерц руку и сцела дзівку одвесц за собу. Але старша шестра фришко почала у себе роздумовац. Вона стое на прагу живота; ей живот уж небул ей власни, и не могла з нім по своей волі управяц. И страцела храбросц. А цо би ше трафело-

«й заручнікові? Цма гущава древох, цо стирчали коло церкви закланяла зос своім ціньом ей найсладшу тайну. Ту вон ю першираз облапел и побочекал. Ту при ней стала ружа, з котрэй вона зорвала швижи квет, дала му на дар як знак любові.

Невини хлапчик, там у горуцей хижі, не упознал вон іще ніяку радосц живота, вон немал іще за чим жаловац. Шицки запахи пильно хованей заградки били до ней и зробели ланц, котри ю звязал зос жему и ей красу.

Вщас рано вишла и мац до загради, а гевтим наказала добре чувац хорого. Така була заплакана, же дораз ані не обачела шмерц. Але кед ше пред ню створела, мац препознала шмерц. „Я знам ти пришла понъю!“ „Не його, але ёден живот з того дому“. Мац ше випросцела и спокойно прегварела: „Ту сом та ме вежні! Шмерц нацагла руку, а мяц ше опитала: „Можем пойсц іще ушориц хижу?“ „Можеш! я будзем чекац!“

Мац ше врацела до хижі, прешла праз шицки хижочхи чи шицко у shore. Свойя кніжки и ключи охабела у хижі найстаршай дзінвкі. На остатку пошла гу хороому синові и любо и длugo патрела на няньго. Ані муж, ані дзівкі не шмели ше гу ней озвец, бо знали добре, же ше мац стретла зос шмерцу и же тераз з ню пойдзе. Кед попатрела на хорого сина пришло ей на разум, кед го іще на рукох вошела и на ліцу ше ей указал ошміх, які ше одбил на його блядым ліцу. Квеціки по-отверали своёю пупча, жимни вітор подул по мацерініх власох и руцел ей их на твар. Іще раз попатрела по загради, на церквочку и по цалім валале. Подумала на мужа и на дзівкі, але знала же их будучносц добре осигурана и же вона віратуе свого сина. Але, дзе же шмерц? Та гварела же ме будзе чекац! Нет нікого! Ідзе хтошка по дражки. „Я уж готова!“ закричала мац и нацагла руку. Але и приказа нацагла руку и влапела мацер. „Моя шестра уж пошла“, озвала ше приказа. „А ти?“ уздихла мац. „Я живот!“ На фришко обрацела ше мац и пошла до хижі. На прагу ю стретнул муж. „Ціхо!“ шепнул жени: „Наш син віратовани! Вон заспал!“

(Ювілейний кал. Сирітского дому, 1936. Філадельфія).

— Чи то правда, пан дохтор, же хлопи оженети дружей жию, як неоженети?

— Гоч цо! Ім ше то лем так видзи.

Пролетарски буржуй.

(Преложел: Дудаш Габор.)

Кущик чудне, але справдиве. Раховали би зме, же советски комесаре жию смиreno, по науки яку вони оглашую. Але на жаль воно иньшак. Так звана „пролетарска класа“ ма своїх буржуйох, и то не гоч яких. На приклад, представніки „пролетарської“, конзули и посланики по цудзих державох швeta жию так, же их не можу досцигнуць ані конзули „капіталістичких державох“. Таки драги живот водза вони на рачун українскому народу, з котрого здвераю и остатню поплатану кошулю.

Не давно умар у Паризу советски амбасадор, жид Довгалевский. Бул вельки поборнік марксистичнай науки, заступал вони „пролетарску державу“ але зато жил барз по буржуйски. По шмерци нашли у його гардероби: 18 фраки, 32 шмати, 6 капути подставени зос скору драгу, 8 жимски капути, 12 легки капути, 40 палічки, куки, окованы зос златом и стриблом од слефантовей косци. Жид Довгалевски жил у Паризу як найвекши буржуй. Правел таки госцини и банкети, же го у тим ніхто не могол досцигнуць. Не треба ані споминац, же на України людзе умераю од гладу голи и боси.

Кед були советски шпорташе у Чехословацкай держави на утакмици, доноша новини барз цикави поєдиносци. Советски шпорташе були як госци ческай „Федерациі пролетарскаго шпорту“. Бивали у найкрашим ческим готелу. Управа готела добила росказ, най тим ритким госцом даю шицко, цо себе лем зажадаю. Але кед добили рахунок, лем их облял знай. Лем фришитик 12 советских шпорташох коштал кожди дзень 1.500 ч. кр.

А живот другого советскаго жида Литвинова кошта, совет. управу (українски народ) силни пенеж. На дзень пое за 700 динари, а кожди дзень му вожа аеропланом свижей икри 100 кг. Кажды дзень на госцини унъго госци с позаграніци, а госцини не драги лем 8.500—9.000 дин. Кажды дзень ма нови шмати, а гнетка двої и трої на дзень. През мешац нігда ше дварац доистих шматох не облече. Кури найдрагиши доган на швеце. Пакло цигари (20 ф.) 2500 дин. Тот дипломат ма 15 слухох.

Так жию и иньши посланики советски за граніцу, а и дома, док пролетарски роботнік умера дома од гладу.

(Ювіл. кал. Сирійского дому, 1936. — Філадельфія).

В. НОТА:

Препил шицко.

Бул себе дідо Петро. Жил у валале. Немал нікого коло себе. Жена му скоро умарла, син пошол дзешка до швета, а вон остал сам. Бул богати, бо мал шицкого досц. Жил себе добре, лем едно зло, же барз пил. Не одлуга шицко препил и уж не мал ніч. — Жид шицко вжал.

Та цо ше стало зос дідом Петром? Дідо стал жобраком. Єдного дня пришол до карчми, дзе шицок свой маёток охабел и почал свою роботу:

Почал мерац дзвери у карчми. Кед так мерал віше задумовал ше, бил себе з пальцом по чоле, одскаковал од дзверох, та зап почал мерац.

У карчми було велью людзох, бо баж була недзеля. — Припратрали ше на діда Петра, а еден зос присутних пита ше.

„Цо то робице діду Петре?“

Дідо одповед:

— Знаце добри людзе, тоти дзвери маю буц закляти. Патыце мерам уж годзину и мерам, а не можем вимерковац, як през тоти дзвери прешло моё цале газдовство, кочи, коні, жем, єдним словом шицко, цо сом мал?.... А тераз пробуем войсц — віше ме жид виганя а ище гутори: „уж не маш ніч жеми, та не ходз ту.“ Видзиде добри людзе чом я тельо мерал тоти жидово дзвери. Я препил шицко, цо сом мал, але вя ище свойо маце, та не дайце жидови, да постане паном.

Людзе видзели, же дідо Петро ма правду, заплацели и пошли зос спущенными носами дому. Жид Іцко бул гніваци, бо од того дня престали людзе до ньго так часто.

Дідо Петро пошол до другого валалу и поєдал ше служиц. Служел рок чи два, кед раз пришол му син з Америки Син ше дознал, цо ше стало зос його оцом. Пришол, купел хижу у валале, жем и почали газдовац. Син бул мудри, ходзел до школох у Америки. Заложел дружество Просвіта. Кед пришла недзеля, шицки хлопи по поладню, место до карчми, ишли до читальні. Читали там новини, кніжки и мали с того велью хасну, не як кед ходзели до карчми и препили свой маёток. Мали и бешеди (виклады) о газдовству и приповедали себе руску историю. Дідо Петро віше приповедал свойо, як вон зишол вінач. Не ганьбел ше, бо гуторел; „Бог одпуши грих

тому, хто ше показ. Тым іх захоцовал, да и вони ходзя до читальні, а не до карчми, дзе не маю ніяки хасен, лем чкоду.

Дідо Петро бул весели, кед прешол рок, чи два, як жыд Іцко мушел висц зос валалу, бо ніхто не ходзел до ніго пиц.

Цо думаце, же уж конец? Е, дзе ище конец. Дідо лем шейдзешат рочни, а випатрал, ягод да мі лем штераец. Бул моцны чловек, як духовно, так и тілесно. Сцел свойому рускому народові посцеліц, же би добре ше виспал док ище вон жие. Заложел дутян зос вшеляким товаром и сам почал тарговиц. Людзе ходзели до ніго, бо знаце як люде гуторя: „Свой до свойого“, так и зос тим було.

Пришло и нещесце. Умар му син, цо пришол з Америки. Барз му жаль було за нім, але зос шмерцу ніч чловек не порадзи. Успокоюш ше дідо кущик за сином. Бул стари, та вше му приходзели на разум, цо будзе з дутяном, зос салашом, зос жему. Не мог ше раздумац, цо з тим шицким зроби. Сцел дац худобним, але у іх валале худобных не було, а окрем Руснака другому неда. И якошик порадзел ше з паноцом, як пороби зос маєтком. Шицко раздал а то так:

Хижу зос дутяном дал Просвити, жем зос салашом предал, а пенёжи дал до церковнай каси на нову церкву. Кед попатриме чи добре раздзел, шицки повеме, же барз добре.

По тим жил ище даскелью роки, а вец преселв ше на таке место, одкаль ше уж ніхто не враца. Людзе го любели, а цо веций, и тераз го споминаю, модля ше за п'яго. Звікли гуториц: „Пошол дідо Петро од нас зос тілом, але ипак з душу ё медаи нами и водзи нас до лепшай будучносци.“ З такими словамі людзе споминаю свойого добродітеля и вожда.

Три добры поради.

(Приповедка).

Жил себе раз на швеце барз худобни легінь. Вжал вон себе за жену богату дзвінку. Але не было юму міле тога богатство, бо му жена вше вируцала на очи, же вон и тельць богатства не ма, як занохцом чарне.

Допили юму тоти вични вируцания на очи слухац. Вжал торбу на плецо и пошол до швeta, а жену и малого хлапца охабел дома.

— „Не врацім ше“ — думал себе — „дотля, док не заробім тельць пенёжи, же бім бул богатши, як моя жена.“

Путовал вон горамі — лесамі, аж раз здибал стэрого діда,

— „Дай Боже.“

— „Дай Боже“ — одповедол дідо — а кадзи Бог ведзе?

Ксена Полдруги, Барбетон — Охио.

— „Ідзем до швeta службу гледац“ — одповедол легінь.

— „Гібай до мне“ — гутори дідо — „у мене ци будзе барз добре, Пенёжи ци не дам, але ци дам три добры поради, з котрах ты будзеш мац веций хасну, як с пенёжох.“

Пошол легінь до діда служиц. Преходза мешаці за мешаці, рокі за рокамі, а вон лем служі, та служі у діда. Дідо

його любел, а вон діда. Кед прешли уж дзешец роки — пита ше го дідо:

— „Но — сину — останеш ище?“

— „Останем діду. — Чом бим Вас охабял, кед мне у Вас так бара з добра.“ И остался далей.

Кед уж и други дзешец роки, заш ше го пита дідо:

— „Но цоже? Останем?“

— „Не, далей уж не останем. Барз ме корци исц опатриц, цо моя жена роби.“

— „Но так идз з Богом“ — гвари дідо. — „Ту маш еден хлеб, але го не разрезуй, док не придзеш дому. А дам ци ище три добри поради. Запаметай себе добра. — Дзе чуеш зваду, сцекай одтамаль. Не врацай ше зос тей драги, по котрой ши ишол. — Треца моя порада: „Нешкашні гнів, охаб на ютро.“

Подзековал легинъ за добри поради и рушел ше до дому.

Раз влапела го ноц у едним валале и вон ше питал до едного человека на ноц. Там го прияли, але ледво шеднул, дораз ше почали зос жену вадзиц и уж — уж пришло до битки. Легинъви пришло на разум, цо му дідо гуторел и гвари: „Добра ноц“ и пошол. Пришол до сущеда и там преноцовал. Кед рано ше пребудзел, у валале бул велькі крик.

— „Цо то так людзе крича“ — думал себе.

Вишол на улічку, а там еден человек влапел го за руку и почал кричац на цале гарло: „Тот забил человека, тот.“

Легинъ аж незнал цо робиц, аж док му не поведли, бо стало ше таке, же того человека, дзе ше вон питал перше на ноц, в ноци забили. Тот цо легиня влапел за руку, видзел кед вон зашол до тей хижи, але не видзел кед вишол. Та думал, же то вон забил человека. Але пришол тот газда у котрого спал и вишвечел го та дораз го пущели.

„Ге“, думал себе, „добра було діда послухац.“

Путовал вон так, путовал и дошол до едного велького леса и там здогонел трох людзох. Ишли вони так якиш час ведно, а тоти троме людзе станули и гваря: „Ми знаме кратшу драгу, ми не пойдземе по тей драги.“ Врацели з драги на бок. Волаю и легиня, але йому пришло на разум, цо му дідо гуторел и пошол далей по своей старей драги.

За пар дні учул вон, же на тих трох людзох нападли збойники и ограбели іх.

На концу пошол до свайго валала. Уж ше починало змеркац. Дошол вон до двора. У хижі горела швичка. Дума сябе: „Попатрим я перше през облак, ноле, цо вона роби. Патри: а жена шедзи за столом и баж вечера. А коло неё шедзи якиш пан. Вон ше на тога барз розгнівал. Вибегнул на уліцу, да найдзе дагдзе пушку, и да іх обидвойо позабива. Але пришла му на разум треца дідува порада: „Нешкашні гнів, охаб на ютро.“ Пошол до ёней карчми навечерал ше и запітал ше карчмарови:

„Цо у вас ест нового?“

„Та“ гвари качмар, „у нашым валале бул еден человек и пошол до швета, а дома охабел жену зос едним хлапцом. Прешло 20 роки од того часу. За тот час хлапец вироснул и виучел ше за поноца. Юtre го буду пошвецовач.“

Рано кед вишли зос велькай служби, наші чловек пошол дому и дал ше познац свой жени и синови. Яка була велька радосц чежко описац. Розрезал хлеб, а там полно дукати, почали ше сипац як диждж. Од теди наш чловек щешліво жил, а може буц, же и тераз жиє, кед не умар.

Преложел: Т. Володимир Нота.

Мой валалу.

Прейга брегох и долінох,
Прейга польох, бистрих водох
Мойо думки віше летаю,
Гей, гу тебе, мой валалу.

Мойо очи ясно видза
И през молги и през хмари
И през зарі слунечково,
У це ліца родично.

За тобу ми шерцо дурка,
Очи леву горки слизи,
Бо у цудзим, ширим краю
Нас Русинох не познаю.

Мой валалу, у це бива
Люби оцец и мац мила
Зоз брациком, шестричками,
У любови з молитвами.

У далекім цудзим краю
Іншак ташки ми шпиваю,
Іншак слунко ме огрива,
Шерцо ми ше ту убива.

А у тебе, мой валалу,
Мило ташки ми шпиваю,
Очи ми ше ошміхую,
Бо Русинох попатрую.

У тебе ми щестна бива,
Шицка ми родзіна мила,
У тебе ми и міленка,
Моя баба уж старенка.

Б. К.

Хори дзеци.

Лем цо єдно главку дзвигло
До посцелі друге лёгло.
Заш неспане, слизи, смуток
Поведа, пайташ, чи то не зло.

Верим, верим, же похопиц
То не можеш, але твойо
Ліцо, глас твой одаваю,
Же сцеши дзеліц болі мойо.

А мне, пайташ, гоч дзе робим
Ту посцелі думи леца,
Дзе горучка корень суши
Наймилшого мого квеца,

Хторе, пайташ, пресадзене
З мого шерца до загратки
И хторому любов моя
Дала свойо красни шматки.

Лем цо єдно главку дзвигне
Уж ю друге, уж спущуе,
Неприятель невидими
Триумф свой, ах, триумфуе.

И так шором. Уж пол рока
Чекам слунко, ошмых дзеца,
Дармо лікі и дохторе —
Слаба, вера, помоц швецка.*)

Др. Осіф Костельник.

*) Наша млада писовня длуго будзе чувствовац празноту, хтору виполявал наш талантліви, полни идеалох и роботи за свой рускі народ; Др. Осіф Костельник, судия. Шицким нам познати його красни писаня и преподаваня. Ведно з редактором Р. К. позберал народны писні, котры РНПД-о у книжкі выдало. Вельо нам надій давал за нашу просвіту. Прешлого року в яри незилічима хорота подцала му младки живот. Похованні ё у родзеним валале Петровцох. Вични му спомен! — Редактор.

Дацо до думання.

Ту подавам даскелью кратко віповедзены думки, котры маю загальне значене. Тоти думки ше волаю у ученим швеце афоризми. Я іх позберал з рижних творох учених, але ту не будзем наводзіц твори, лем авторох, з практичных оглядох.

„Модліце ше Богові святому, модліце ше правди на жемі. А вецей нікому ше не кланяйце на жемі!“ (Шевченико).

„Розум и жице уча, же моралносц неможліва без вири; ворогом своій оцовщині тот, хто подкопуе виру, тоту моцну основу людскаго дружства.“ (Вашингтон).

„Найважнейше у живоце: найсц нову, високу думку, якуш Вельку Идею и у ёй мену исц пред живот вично и незламано младим.“ (М. Ъ.).

„Мали народ лем тот, котры ма мали думки.“ (Масарик).

„Шицко мож гуториц, лем дакеди людска бишеда без хасну, або и чкодзи.“ (Марків).

„Скромносц у тілесним живоце, зато велькосц на полюживого духа ма стануц нашым Идеалом.“ (Мудрі).

„Масток ма вредносц теди, кед служи идеалови“. (М. Ъ.).

„Хто не служи ёднай ідеї, тот става рабом целаго швэта.“ (за Фран. писательлем Довгаль).

„Себе я жадам не сну, а жица,

Хто зос сну ше збудзел, най щесце забудзе,

Йому уж до щесца нет дзвери...“ (Л. Украінка).

„Буц победзени и не спаднуц на духу, то побіда, победзіц и спочывац на лаврох — то страцена.“ (Пілсудски).

„Правда сама не надвлада, за правду треба послідовно и стало ше бориц и лем теди вона надвлада.“ (Бенеш).

„Так мало дньох рано на живот, а так вельо справи треба зробіц.“ (Катель).

„Лем тот служи часови, хто його віпераедзуе,“ (Донцов).

„Душа, котра не лята до високаго — цали час стреми до дрибнічкох“. (Гетінгер).

„Лем тоти, по умарли маю право спочывац.“

„Кажда хвилька препровадзена без діла — украднута оцовщині, як теж кажда хвилька забрана од оцовщині = страцена за поступ.“ (Пуанкарэ).

„Пановане над швэтом припада тим, котры знаю повесці: Не.“ (Гельо).

„Война то мац шицких стварох“ (Геракліт).

„Кажды идеал, кед сце буц хасновити, кед сце буц дійсна сила, мухи віходзіц лем з жица, мухи ше раховац з жицом, концову свою ціль покладац на жице. (Евшан). М. Бо.

Три жаданя.

Мудри Іцко, Мошко и Герман в суботу не дармую и находза віше себе роботу.

Раз ше позберали, пошедали, кущик подумали, главами покивали и таке почали.

Гвари Іцко:

„Ми жадайме, хто би з нас цо сцел, да ше кождому з нас добре жиє, и то без роботи.

Подумали дакус, а же Ицко найстарши, то вон почииа:
 Я би сцел — зос швета зобрац шицки паплані, шицки
 покровци и шицки шмати. А зос того полно пенежки напольніц.
 „Я би сцел — гутори Мошко — зос цалей жеми позберац
 шицки папери до громади, а тинту до єдного гордова позлівац,

Беркасово (представа).

а вецка зос тинту нумер на паперу написац. Нумер би означала, же тельо пенежки я би позберал.“

Аж ту треци наймладши Герман. Мало заджмурел очи и так до ніх гутори:

„Я би сцел, да вас дябол обидвох вежне, а тоти пенежки, да мне останю.

Прел.: Т. В. Н.

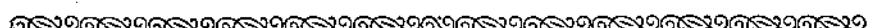
У моей загратки.

У моей загратки, заграем я
 На гушельки себе
 И у своих думох, мила,
 Подумам на тебе.

Легчайше ми на серденьку
 Гоч далеко сом од тебе
 Нашу писню премиленьку
 Заграем я себе.

Так и тераз под вишеньку
 Отпочивам цело,
 А нашу писеньку
 Заграл сом весело.

Яким Олеяр.

На памятку.

Ом. Г—ви.

Роки буду исц як и до тераз: монотоно — певно.
 А кед дакеди будзе бешніц буря, буду биц громи, а силни

Беркасово. — Представа: У ціл. кратки ноги.

вітор будзе ше хпац до твоєй хижі — заврі облак и дзвери
 и не чекай на мне, — бо я теди не приїзди...

И кед били шніг будзе приберац жем до винчаних шматох, а мраз зривац остатне лісце з древох, — не сподівай ше,
 бо мне и теди не будзе...

Я приїзди лем у яри, красни дні... Дні полни слунка,
 шпиву и запаху...

И теди отвор дзвери и облак и видз до заградки и там
 помедзи квецом побачиш ме...

Бо яр то жице... А я сцем жиц, непреможно сцем жиц!...

В. Пап.

ЯНКО ФЕИСА:

Мой смуток.

Више ми слизи цепли
Очи овлажжу,
Кед ми людзе шерцо
Чежко зармуцю.

Болі теди души
Моц ми однімаю,
А слизи ше сами
З' очох виліваю.

У смутку ми чарни
Думы леца в' рою
И я потим друго
Немам вец спокою.

Мойо шерцо таке,
Горко зармуцене,
Остава ми смутне
И не поцешене.

Ніхто його бидне;
Ніхто не санув,
Бо нешка ше шицко
Барз швидко зунуе.

Зато поцешеня
И не очекуем;
Шерцо я зос писню
Сам розвешелюем.

А очи ми влажни
И теди блукаю,
Заш лем медзи людзми
Щесца ми гледаю.

И кед найду погляд
Щири, благи, мили,
Цо шерцу уліва
Новей моци, сили.

Слизи вец надяя
На ліцу ми суши,
А боль шерца потим
Дакус ше заглуши.

Аж теди ше смуток
Зос ліца ми страци,
А спокой ше назад
До шерца навраци.

Моїм слизом.

Станьце слизи мойо, станьце;
Нач да ше лесце?
Смуток вельки ми зос шерца
Нігда не змиеце!

Ваша го цеплота мала
Потац огравала
И живот му чежки, горки
Више засладзовала.

Але шерцу недосц да го
Чиста слизи гре!
Станьце, най помалки з квицом
Ведно воно прее!

Кед не нашло потадз щесца
И радосци в' швеце.
Ані ю не найдзе, гоч ми
Шліжиц ви не престанеце.

Аляжсов стола — найвисша гора у Югославії
2863 м. — Триглав.

Станьце, слизи мойо, станьце;
Судза вам уж людзе;
И так шерцо мойо нігда
Щешлівше не будзе.

Моей бабки зоч.

Незнам цо ше моей бабки
Стало то баш вщера?
Озда до яй не вдерела
Наисце колера,
Бо ше ми барз похорела?

Очи ше ей становелі
На полі заварти.

Тресла я ю, преврацала,
Але очи як умарты,
Оставали нє заварти.

Чудовала сом ше, же ми
Нє стука, нє кричи
И старала сом ше, да ше
Цо скорей вилічи, —
Дабоме, як кажди родичи.

Знала сом, же бабки нїгда
Нє поможу лїки,
Та сом прето своей дораз
Руцела углїки; —
Як сом знала, отприлики.

И углїки нє помоглї
Мої бабки вера. —
Знаце дзе ми оздравела?
Вщера у „кламфера“; —
То сом сама нє верела.

Од теди ей уж вельо лепшє; —
Уж очи отвера,
А кед ю на руки звалім
Та их и завера.
Оздравела у „кламфера!“

Зоч ей, зоч ей було, лем кед
Ци уж оздравела; —
Пайташка ми єдна моя
Вщера гуторела, —
Але я ей — нє верела.

Привит

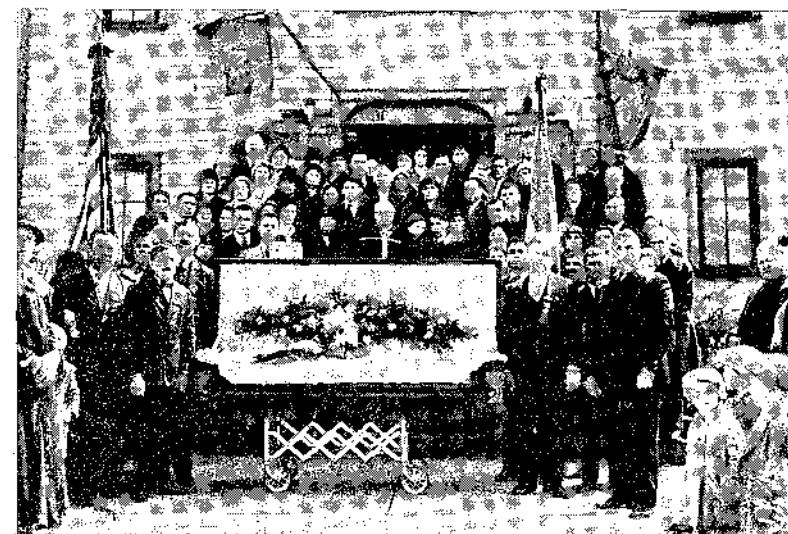
малих школярох Владиково у Коцуре 1935.

Як мали школяре
Мало знаня маме,
Але зато — баржей
Шицких любиц знаме.

Любиме родичи;
Ближнього каждого,
А и Тебе исто —
Владику свого.

Прето Ци ше шицки
Так барз радуєме;
И сердечно Тебе
Ми привитуєме.

Док будземе векши, —
А с тим и мудрейши
И наш привит будзе
Теди уж згоднейши.

Ховане † Полдруги Янка 1934. р. (Амер.).

Одала ме мац.

Одала ме мац моя далеко
Одала до цудзого краю
Як ме одала
Та заказала
Як свой дзвіочки
Неисц седем рочки

Смутна я ше од ней виберала
А дому смутнейша врацала
Смутна сом була
Бо сом учула;
Же за седем рочки
Нестало мамочки.

Преложел
з украінскаго
Фейса Я.

З бабку на виньчане.

Наша Ильча бабки
Свадзбу приредзує
И барз вельо госцох
На ню поволуе.

Миколка и Влатко
Буду ей дружбове,
А Кирил и Дюра —
Вера старостове.

Ирина и Марча, —
Найлепши пайташки,
Буду на ёй свадзби
Боме згодни свашки.

Заставнік то Яни;
Вельки лакердияш.
А пайташ Онуфры
Як перши кочияш.

Вон то ма ушориц
Дружтво за придани;
Помагац му будзе
Гаров невалаяни.

Як надумал так вон
Вера н поробел;
Веселого дружтва
Так ше вишлебодзел.

Преробел Янко Фейса.

Кед уж шицко крашнє
Поушорйовали,
До кочика шицкі
Крашнє пошедали.

Цагал гаров дружтво
Догод му ше сцело,
А о мали час то йому
Уж и досадзело.

Та себе надумал,
Да их не облаци,
До сухого ярку
Да их лем вивраци.

Писмо О. Г-овей.

Шицко коло нас ше ламе и напина, ми чувствуеме у своїх жилкох, у своїх душох якуш силну моц, але у шерцу страх спера нас и не пушца напредок.

Шицко коло нас у страху, за вельки „святині“ як: фала-ток меса, погарик пива и подобни рижніцы, руца од себе бригу за народ и виру.

Шицко коло нас, стараюци ше о скори, охабело пар идеалистах, най жию и умераю за свойо идеали, а гевти у разкошах и шміхах провадза живот през идеалох.

Кед на того шицко подумаш, не смущ ше! Ест ище на тим ширим швеце, хтори знаю и сцу жиц за народ и виру; ест ище на швеце людох идеалних и до борби за святині готовых.

Гоч наша драга уска и церньовита, души нашо полни непремераней надїї, полни твардей вири и благей любови за-

шицко, що вельке и святе и ми шицкі перепони звладаме и кед не побидзиме, пойдземе гу нашим отцом и дідом з мирней совисці, бо зме свойо доконьчели, а з надїю, же нашо нащадки діло доконча.

Евген Тимко.

|||||

Нашому „Несторові“

з нагоды 50 роковини животу послание з родзеного краю.

Милючки „Несторе“,
З далекай то, Бачкай
Віше з житом зашатай,
Витаю Це браца,
Наш „Несторе“!

Пол вика єдного,
Нас будзиш и водзиш,
Гу Матки доводзиш,
Препаднүц не даваш,
Наш „Несторе“!

Писньочки нас Твойо,
До шерца рушаю;
Гу Богу дзвигаю
Змарзнути нам шерца.
Наш „Несторе“!

И слава Вкраїни
Прейг Тебе ожила,
Широко ш' розвила
У шерцох Руснацох,
Наш „Несторе“!

И стари воскресли,
Пред нами ш' зявели
И жиц нас учели,
У словох віше Твоїх,
Наш „Несторе“!

Бачване Ци кличу:
„Многая жий літа!“ —
— То мила Це вита,
Премила Ци Бачка,
Наш „Несторе“!

Лем шпивай 'ще длugo
Руснацох лем збудзуй,
На добре віше спущуй,
Многая 'ще літа,
Наш „Несторе“!

Евген Тимко.

|||||

ЕВГЕН ТИМКО:

„Пан“-Деньчи.

„Пан“ Деньчи, то мено, хторе ище и нешка розвешелює Коцурцох. Син єдного прецептора, по ремеслу месар, кус „вдєрени, а не потрафени“ — „пан“ бул предмет рижніх веселих событийох у Коцуре.

Я кедиш учел, же ше дари духа и цела нашлідзую од роди-чох, а и наша народна писня гутори „Яки оцец, таки син“ —

то вам мушим навесц ёден момент зоз животу „пановога“ отца, та увидзице, же ту и наука и писня мали право.

Як сом гварел, „панов оцец бул прецептор и бивал у старей школи прейг драгу од церкви. У фангу пані „прецепторка“, з пребаченем, доела крави. То теди не була ганьба! Але то би ніч не було, але крава, як ше гвари, виргала и не сцела припущиц. „Панов“ оцец чул, же кед крава не припушта, вец на юю треба положиц пол меха гліни — та припуши. И учитель раховал и вишло му, же вон баш таки чежки, як пол меха гліни, та шеднул на краву, и обращел ше, як би повесц, на задок, же би не колнул до пані „прецепторки“. Але, бида ю не била, крава вибила жохтар „пані прецепторки“, а „пан прецептор“ з ногами (а на віх були чижми) краву по бруху, а крава прескочела фанг, капура, качка ю копла, була отворена, та крава з „паном прецептором“ почала вигравац по блаце вельким широм (теди ище не було калдерми), а обращела гу рускому кладбищу. Пред фару ше „шпацирал“ паноцец и тата му ше робота не пачела, та скричел на „пана прецептора“:

— „Дзеже, пан-прецептор?“

— *Бог зна и крава!* — одповед „прецептор“.

Од того настала присловка: „Бог зна и мадістра крава“ за таке що ше не зна, же що ище будзе.

„Пана прецептора“ достойни син бул „пан“ Деньчи. Мал вон буц тијк учительом, але, як би повесц, не мал за то главу. Кед оцец видзел, же му син не може буц лепшим „паном“ — вон надумал же да му син будзе „пан месар“. Так Деньчи виучел за месара и дорос до чловека. Народ го волал віше „пан-Деньчи“. Але „пан“ не любел, по правдве повем, робиц. Месар мушки робиц, а „пан“ то не любел, знаце же то панове не робя! И так „пан“ постал з месара цензар. Цензарел и цензарел, док лем жил, а заробок зашивал до уяша. Мушим Вам повесц, же „пан“ видзел, як дзепоедни панове маю округли брухи, та и вон не сцел за німа заостац. Ша вон думал, же „панство“ ше состої у тим: ніч не робиц и мац вельки брух. Так вон себе под кошулю нахпал досц ренди, так же бул скоро „найтлустейши“ у Коцуре.

Док бул ище младши ходзел вон по околних валалох Вербасу, Торжи, Кишкире куповац швині и крави за месарох. Теди ше то не куповало, як нешка, на кили, але „дютору“, а ніхто так як „пан“ Денчи, не знал „ошацовац“, та го месаре віше

волали, кед тарговали, же би ше не спреведли и не наплацели. Раз „пан“ бул так у Кишкире куповац статок. Потрафел в нездзюлю и зашол до ёдного познатого Шваба, же будзе тарговиц, але Шваб у церкви. Гоч то Шваби ридко ходзва до церкви, тот Шваб бул „ешкут“, та ходзел кожду нездзюлю до церкви. Док газда не придзе дому „пан“ ше пошол прейсц по валале. Закуцнул до церкви, видзел там пар хлопох и даскелью жени. У дзверох бул ключ. Кишкирска церква теди немала бочны дзвери, але лем конечни и „пан“ замкнул тоти ёдини дзвери, та прейг драгу до карчми. У тим, док шедзел у карчми, наш ше „пан“ очутел, же кед людзе длуго буду у церкви, вец и вон длуго не

Платно били — Р. Керестур.

будзе ёсц, бо го Швабица поволала на полудзенок. Так вон з карчми скоком гу церкви, а там лярма и йойк, бо як знаце, не могли висц вонка. Кед им „пан“ отворел, пан бироў го такой поволал до валалскай хижі, хвалел го, и сцел го наградзіц. Але, качка го копла, якиш Мадяр видзел „пана“, кед замікал церкву, та виволал. Яй „панови“! Нігда у живоце не бул таки бити як теди, и од теди так замержел „сережаньёх“, же их не мог церпиц. Мушим Вам повесц, же теди не било поліцайох, але „сережане“ чували валал, и кед не нашли крадошох мушки сами чкоду плациц. Прето тоти „сережане“ були бара способни, але яй тому, хто до іх рукох спаднул!

Док „паново“ родичи жили, дотля и „пан“ ше кус тримал у шире. Мац го райбала и ушорйовала, але по іх шмерди, наш

„пан“ ше не брітвел, не стригал, не умивал и лем так жил. Розуми ше мал, як ше гвари, домашні животині. Але то не було ніч страшне! Ша то теди кожди мал. В недзелю людзе пошедали попод облаки, кладли глави єдно другому на колена, та ше, да ми пребачице, искали. „Пан“ ше не искал, и уж кед випатрал, як праве чудовиско, вец го одвезли до валалскай хижі, та там окупали и оштригали. Кед му вжали уяш, нашли там позашивани пенежы, повинімали и купели му нови шмати,

Прадки (Р. Керестур).

а остаток врацели. Так ше то случовало зоз „паном“ кожди рок раз.

Сам ше нігда не оженіл, хоч ше сцел оженіц, але зато шицких женел и давал. У Коцуре ше радо приповеда, як „пан“ престрашел якуш гдовицу Рацаню: По поладню діда поховали, а в ноци смутна Рацаня не може спац, але себе дума о новим живоце, о покойному и подобне. Кед ю зорве лопот до облакох. Рацаня ше стреше од страху у посцелі, и пита ше: „Хто то?“ „Пан“ лем дурка, а кричи: „Рацаньо, злата Рацаньо, отворце!“ Рацаня го не препознала по гласу, та ше му заш пита: „Хто то?“ „Ша я, лем отворце! Нашол сом Вам красного діда у

желней бундички“. Рацаня го аж тераз препознала: „Та то ты „пане“? Кед поволам „сережаньох“, будзеш мац діда!“ Кед чул за „сережаньох“ наш „пан“ скапал през шліду.

Ніяк не сцел забуц, же вон месар. Кед дакеди помагал робиц у месара прейг драгу рускей капелани, вец вше вжал даскельо черева и дома их надзвівал. Знаце з чим их надзвівал? З месом не, бо го немал, але жувал чарну скорку з хлеба, та з тим надзвівал, и до сушеда Гоги ношел и давал их дзецом есц, але дзечи му ше шмеяли, бо уж знали яки то „колбаси“.

Лёхко було „панови“ гвіздац и фігляриц през лето, але в жиме „панова“ хижка була жимна, бо не було з чим натопиц. Вец „пан“ ходзел по месарох, сушедох, лем да дома не будзе. А кед пришол дому у жимушнім чаше, вец скакал по хижі, тлукол з песцами до мура, так, же би ше тот, кто го не знал, мог добре престрашиц.

Як жил так и умар. Бидно у хижі на Шандоре, дзе віше жедлярел, и поховали го, як и теліх пред нім, а и по нім. Коцурци го ище не забули. Приповетки о нім ше припаведаю по Коцуре а виселенцы коцурскі их ноша далей, як часц души свійого валалу; а я вам, родаци мойо, выбрал даскельо най-цикавейши згоди зоз животу „пана“-Деньчия, же би го и ви спознали.

* * * * *

НАДЬ Я.:

Развиток и важносц друкарні.

Можем повесц, же кожди чловек ідзе за тим да себе польгча способ свойого живота у материялним а и у моралним погляду. Тим способом пошли и Еўропейцы, кед винашли друкарню, о котрой нешка вельо овиши у швеце. Гутори ше, же друкарня вельо скорей постояла у Кіні, як цо у нас у Еўропі. У Еўропі ше почала друкарня развівац концом XIV—XV віку до XVIII віку. До того часу кніжки ше писали з руку и то на пергамени, котры ше доставал зос животиньских скорох. На тим пергамену писало ше лем того, цо було лем од велькей важносци и потреби. Як на пр. св. Писмо и закони. Меней важнейши статі ше слабо записовали а можебуц и ніяк, прето, же тот пергамен були драги, а гу тому го не знали добре ви-

робиц. Але не одлуга пренашол ше лепши материял за писане, а то бул папер, котри ше прави зос рендох и древа.

Як сом уж спомнул кніжки ше писали зос руку. И баш прето, же того преписоване ишло барз помали, а и зос вельким трудом, а гу тому людзе видзели же нет потребни кніжки, зато надумали винайсц нови способ за писане. Тоту идею перши остварел Костер т. в. вон вирезал на даски слова, котри були намасцены зос садзу и ище зос ёдну течносцу и на то приліпел папер. Тим способом друкована робота ишла не од руки а и барз не споро, ище помалши як кед ше пише зос руку. Було людзох, котри през цали свой живот надруковали лем два або три кніжки. Друкар кед сцел нову страну видруковац и да будзе тот текст другого значеня мушел и други слова поново вирезовац, котри не були ровни, та так и надруковані текст не бул ровни.

Тим способ ше так длugo друковало док немецки друкар Гутенберг не пришол на идею, да пренайдзе нову и ище лепшу друкарню од Костеровей, и на котрой ше будзе фрисше и лепше друковац. Гутенберг пренашол тот нови способ за друковане, котри постойни у тим, же вон на железней табли видлобал слова и вец до тих дзвиркох лял горуце олово, та на тот способ дастац тирвацейши слова. Вон их могол премесцац з места на место, так же не мушел за кажду нову страну вирезовац и нови букви. Але ище и по тим новым способу друкования друкарня ше ище велью усовершовала. Пренашли тинту и пресу, на котрой ше може нараз вецей примери друковац. И аж тераз кед ше почало вецей друковац, а место пергамену употребиўвал ше папер, котри ё велью пунши, розуми ше, же и цени кніжкох спадли. Тераз за мали пенеж могол себе и худобни чловек набавиц кніжку, а не як за часу Костера лем маєтни людзе.

Кед попатриме на добру страну друкарнї, видзиме, же ё од велькай важносци и хасну за просвitu. Од кеди постої друкарня просвита ше ширы медзи людзми. С помоцу ей ше ширы кніжковносц, а зос тим ведно и уметносц. Нешка друкарня може ёдну важнейшу висц рознесц за 24 годзини по цалим швеце и т. д.

Тераз кед попатриме на ей другу страну, дораз видзиме, же кельо ё зос свойого доброго погляду хасновита, тельо ё зос свойей злей страни ище раз погибельна за чловечество и кул-

туру. Друкарня може шириц и вле читане як на пр. зос зліма кніжками и новинами. Но, але ми ше мушиме браніц од таких кніжкох и новинах, бо таке зле и неморалне читане вецей губи и трохи народ як да го водзи и указуе добру драгу и прави циль гу культуры и напредованю чловечства.

ОСИФ ТОРМА:

Психолошка и соціялна интелигенция и їх розвиване (история).

Психолошка интелигенция, або з другим словом интелигенца то ё одно свойство, особина, способносц або *карактеристика* нашого духа, хтора нам дава и указуе нашу духовну моц и спретносц за даяку роботу. — З другими словами интелигенца ё способносц знаходзеня у новых приликох або ситуаций. Коло тога можем такай повесц же интелигенти су людзе, котри тоту способносц маю — толкуюци то зос психолошкаго погляду. — Тоту псих. интелигенцию ма кажды чловек, але нема кажды ёднак и не указуе ше у каждого на ёднакі способ. Интелигенция овиши о душевных способносцох. А ми знаме, же кажды нема ёднак развити душевни способносцы, бо кажды чловек не може ёднак думац, паметац, мерковац, приповедац, згадавац ше койчому, владац ше у дружтве, буц церпэлзіви итд, але кажды іншак, ёден баржей ёдно, а други баржей друге. Зато и не шицки людзе ёднак интелигентни, але ёдни баржей а други меней. — Аж кед шицки способносцы ёдней особи упомнаме, аж теди можеме судзиц и одредзиц ей интелигенцию. А як тоти шицки способносцы повязаны медзи собу и свойей активносці (роботы), то ё и интелигенция ёден скупни суд, заедничка оцена и ёдна потполнна слика чловечаго духа.

Интелигенция ше нешме заменіц зос моментальну (часовиту) присутносцу и одважносцу духа, але ше мушки одношиц на дацо трайнейше, длукшу будучносцу и на цали живот. Интелигенция ше нешме заменіц ані зос паметаньем гоч в паметане ёдна главна помоц интелигенций и ей розвитку. — Паметане (розум) служи вецей як ёден резервоар до хторога ше знане збера, да го вец други душевни способносцы (як думане, фантазия и др.) розробюю и хаснью. — Према тому интели-

тэнция ё над розумом и паметаньем. То значи же кажди, хтори ма розум и лёгко памета не муши буц и интелигентни. Але ані ніхто през розуму не може буц интелигентни, розуми ше кед вежнєме интелигенцу у ей правим *найпозишнейшим* смислу, бо велі тrimaю же и жвири (маймун, пес) и ташки маю єден ступань интелигенций. — Але кед их интелигенцию упорядзиме зос людску, вона ё така мала же ю вец ані не мож назвац интелигенция, па ю за разлику од людской волаю ин-

Дилетанти за будовню Нар. Дому. — Миклошевци.

стинкт. Но, у ствари, и при ніх постої якешик чувство и розум и думаю на свой способ. Гваря же стари маймун (чимпанза) ма тельо интелигенци, як дзецко од два роки; а ми знаме яка велька разлика медзи дзецком од два роки и медзи одрослим чловеком од триццац роки. — Зос того видзиме же паметане (розум) ё лем юдна *компонента* або юдна часц интелигенций. — Интелигенция ё нещме заменіц ані зос теніялносцу, бо гениялносц ё часто одноши лем на поедини фахи, як на музыку, поетство, кніжковносц, рахунки итд.

Опатриме тераз яка интелигенция при дзецох постої и на ю мушиме мерковац да их интелигенцию можеме точно оценіц. Першне мушиме знац же дзецко як чловек не вше юднаке, але

в ё рока на рок вше иншаке по своей душевней моци и способносцю. — Час дзецинства може ще подзеліц на штири часці: До шейсц рокох ё часц або час супстантивох. То значи же дзецко у тих рокох вшадзи спомина и запамета лем мена (супстантиви). На пр. укажеме му юдну слику, воно дораз гутори и указує: то хижак, тот пес, гевто коч, итд. — дакле сами мена. — Од шейсц до дзвешец роки ё час акцій (роботи). У тих рокох дзецко уж обачи и работи цо их дахто роби; зато гутори: конь цага коч, пес бега, ташок леци, дзеци ё бавя итд. — Од дзвешец до трінац рокох ё час релаций (односу) або овисносци.

Представа руских школярох — Коцур.

Теды му уж пада до оч, же юдна ствар овиши од другой и юдно през другого не може опстоявац. На пр. коч муши мац колеса, гаче муши цицкац, древо през лісца не може роснуц итд. — Од трінац рокох до петнац ё час квалитету. Тераз дзецко уж видзи не лем и вредносц тей ствари або живого створеня. Дзецко тераз добива чувство вредносци па и само ё ше трудзи да разликує юдну вредносц од другой. Зато и гутори: кельо тот конь кошта, цо би ё могло добиц за коч щена, цо би требало робиц да наша яблоня лепшне родзи итд. Або кед не гледа вредносц сце голем да ствар точно упозна; як ё вола, як ви-

патра, якей є фарби, од чого є направена, або чи то добре за ёсц итд. — Люби поровновац ёдно зос другим и зна ѿш питац (але іпак уж мудрейше) чом тото таке, а не таке як гевто итд. На приклад: Як то же сушедова хижка закрита зос надом а наша зос черепом, чом и вон не закрыл з черепом? — Як то же у сушеда єст черешнї а у нас нет? — Чом же ластовки кожду ѿшень одходза а ташки не? итд. — Окрем того треба знац же єст дзеци, хтори су уж и по природи вецей визуелни тип, други акустични, треци моторни а штварти ваш комбінаторни тип. То значи же єдни найлегчайше и найлèпше дацо науча и запаметаю, кед то видза (муша сами читац да науча дацо зос книж.и), други кед то чую (им досц да слухаю дацо па да науча, або кед читаю муша гласно читац да то и чую), треци кед зробя (на мапи будзе знац шицко цо дзе стої кед сам перше мапу нарише), штварти муша и видзиц и зробиц, або чуц и зробиц, або шицко тройо. Тераз видзиме цо є най-нужнейше знац скорей як це сце оценіц интелигенция дзецка: Мушиме знац хторей часци по роках притпада и по своім природним типу способносцю. Вежніме ёден приклад: цо муши знац и указац дзецко од три роки да ѿможе волац интелигентне за свой час душ. розвитку: муши знац указац очи, уста, нос. Гутори му ѿш: укаж уста, укаж нос, укаж очи. (Муши дораз указац). — Муши знац за даким повесц шейсц слоги. Гутори му ѿш бачи, аньядя, дідо. — Муши знац виповесц два виречения а кажде муши мац шейсц слоги. На пр. я ідзем до хижі; я би ёдол хлеба. (Голем ёдну реченицу муши точно повесц). — Муши знац повесц три шори числа у каждым по два числа на приклад: 1, 3; 2, 5; 4, 7. (Голем два шори муши знац точно). — Муши знац повесц своё мено и прозвиско. Гутори му ѿш: як ѿволаш? — и як ище (кед не пове дораз и прозвиско). — Муши мочи препознац особи и ствари на даєдней слики. Гутори ѿш: попатри слику и поведз цо на ней шицко видзиш? (Голем три особи або ствари муши знац найсц). — То не значи же кажде дзецко муши знац лем тото або лем тельо. То є лем ёден приклад штредней интелигенци за тоти роки. А єсть велью дзеци хтори знаю ище велью вецей, а и велью меней. — Не треба думац же психозошка интелигенция єднак роздзелна по цалим швеце. Не єднака ѿш по квалитету (яка є), ай по квантитету (як ѿш одноши) на пр. у Італії и Енглескай, або Египту и Немецкай. Ту є разлика у кли-

матских и географских приликох жеми. Юг, пре вельку горучаву, не може да ѿш тельо душевно розвива як сивер, дае хвиля велью благша. Южняци пре горучаву скорей дозреваю и тілесно и душевно. А сиверняци ѿш дружей розвиваю и познейше дозрею. А хто ѿш дружей розвива тот ѿш може баржей розвиц. — Зато и настала культура перше на югу а аж потым на сиверу. Алє іншака культура на югу, а іншака у наших крайох и на сиверу. И на далеким югу постої интелигенция як душевна моц, але у ней барз превладава фантазия. Та и цала их культура и гистория на пр. Египатска, Бабилонска, Індийска и др. полна фантазий и фантастичных (необичних) притчох, фантастичнай моц и фантастичных фурмох.

МИТРО НАДЬ:

Загучали гори.

Загучали гори, загучали леси
Сердечко премиле, в хторим краю, дзе ши?
Гори побилели, леси опусцели
Степи на ровнії, чи ши тамаль мили?
Природа заспала, груби шніг жем скрива,
А мойо памятки слунечко огрива.
Тото міле лічко и красна сподоба,
Тоти чарни очи чуда зомну робя.
Шерцо баржей дурка, кед думка полеци
Могло бы ѿш случиц, да з думку одлеци.
Думки мойо, думки, двесце полеци
Чи сце моей милай потіху однесли.
Док я в цудзим краю швет шветом вандруем
Дотля нашо щесце, премила будуем.
Знай, же шмелю крачам по тим гришним швеце
Знам же и твой ангел драшки ми замеце.
Док я в ширим швеце, ти в родзеним краю
Прекрасни ѿш думки у драже стретаю
Легчайше ѿш виду думки як цо очка
Най ѿш думка з думку место нас побочка.

За шлебоду України.

Уж бліско три столітия прешли
Як дзвигнул ѿш народ, чесни, мирни
Да самоволю Полякох зотре
Очува шлебоду України.

Над Сичом прapor шлебоди вие
Богдан Хмельницки приредзел славу
Хто може на ноги, тот най ше дзвига
Очувац козацку шлебоду праву.

Битка ше бис страшна, кирвава.

Одгук ше чуе з велькай даліні
Крев ше преліва, шмерц кридла шири,
Глас умирушчих, чесц Украйни.

Прапор шлебоди вшадзи ше розвил
Гетман, Ярему княза побил
Юнак Ярема гоч страцел славу
Краль му помогол зачувац главу.

Кирваве слунко заш нешкя швици
У премилей нашей дідовщини
Ставай, гетмане, славни Богдане
То вониющи глас у пустині
За щесце, шлебоду України.

Заграйце гудачки.

Заграйце гудачки
Нашу писню стару
Лем сциха да не чуц
Треба гледац пару.
Заграй, Креста, заграй
Мою писню стару
Док я не одведзем
Милу гу олтару
Бо кед будзе лярми
Цо поведза людзе,

Озда з тей чледэй
Дараз хасен будзе?
Гудачки заграю
Смики лем пляваю
Хлапци од вещеля
Лем ше облапяю
Ту прекрасни дзвики
Як з погара квеце
Чи ту моя пара
Чи є в ширим швеце

Заградка.

У загратки овоц квитне
Квитне и преквита
Ма свойого заградкара,
За здраве ше пита.
Ти яблонко и грушочки,
Бишалмо премила
Ити кайсо, ты брекиньо
И черешньо била
Древка здрави а и прости
Лісце ше преліва

Тот конарчок слунку скрити
Пилка му одшпива.
Так заградкар свойо древка
Чисци и милує
А по при тим хвалі Богу.
Же го так дарує.
Руци погляд до заградки
Мили и весели,
На високим його чоль
Хмарки ше зявели.

Ти шпаньолко моя смутна
Твоя стара доля
И я свойо очи скривам
То не моя воля.

Твойо древко плода нема,
То хасен ніяки

С. САЛАМОН:

И мой живот квітка нема
Нацо живот таки
Ти шекеру заслужела,
То ци плаца будзе
Я кед умрем, хто ме спомнє
Цо поведза людзе?

Дацо ци писац, люби друже?
Дацо ци повесц, добре слово?
Дні мою шиви як олово,
В молгу ше живот мой погружел.

И кед ци твойо сни препадню,
Горуца любов кед охладнє, —
Теди дай руку, да іздзeme
Под дражкох свойх смутни, неми.

З циклу „строфи“.

Кед преставам буц самим собу.

Теди, кед я преставам буц самим собу, кед гласка сончежки паучайки, — кед дзень склопюе своё очи, як ніжни квіток виростає спод ляду прешлосци — архиву образ твой давни. И, як ярне слунко цепло, приноши вон поздрав з далекай країни.

*

Я не знам, чи ище думаш о морю о широких степох. Чи амазонки дух не умар у тебе. Чи помедзи хрестами ходзиш по теметове и заліваш квеце на гробах тих, котри шнію о шлебоди.

— Так: Гайзибан... крайовиди... гори и наша циха бешеда. О чим? О тим, же на Сибіру косци наших братох. Же крев и далей чече риками. Же вшадзи теметов а слунко за горами скрите....

*

Кед преставам буц самим собу станеш часто предомне як жива.

Америцки мен — Писня по повороту.

(Ір. Бесерміньові)

И то мой дом
Не сце ше вериц,
Же тоти дзвери
И облак, мури, повала
Так міле було на цудзини.

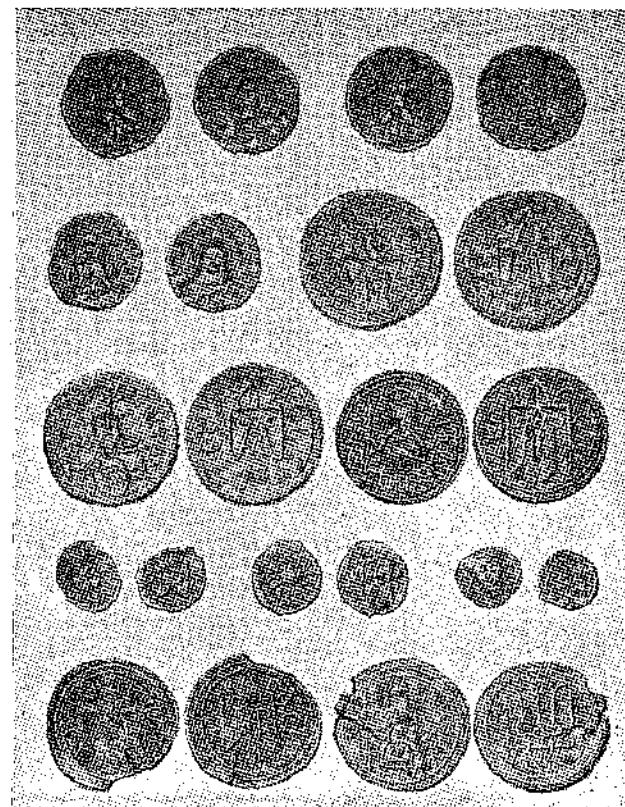
О, Вишњому най є хвала,
Же привед ме до тей крайни...
И пошол сом.
Зос думку, же в швеце найдзем щесце,
Маєток стечем, и вец ше дому врачим
Кед ше добре облечем, кед ше збогацим...
Добре тим, цо остали на месце.
У краю родним
Гоч жиц не годни
Так, як би сцели,
Голем весели
Хлеб могу свой єсц
И мирно живот весц,
Жеми бешеду слухац тасмну
И свойо писні в ноц почуц ымну.
А цудзи людзе
Цудзе и шерцо маю за тебе
В варошким брудзе
Не видно ясних гвоздох на небе.
Охабел я там свойо найкрасши роки
И руцел их до цудзих рикох глібоких
Тебе, хижо родна, валале мили,
Дзе людзе моёй гнізда себе звили
Широки гони луки желвни
Краю любени и премилени
Охабел я вас...
Як птах, цо затрацел свойо жилище.
И зос тим цепцел я ше теди ище,
Але цудзи квас
У души моей горкосц зродзел
Я назад заш з швета прибродзел.
Благословена будз родзена стрехо,
Под покров твой я ше внова уцекам!
Шлебоднейше шерцо моёй біе
Бо у тебе воно живе, живе
В цудзини тлело
И часто млєло
А тераз шмелю
Щесно, весело
Гоч и през благах
Будземе жиц
По крижних драгох
Досц було исц
Досц було исц.

С. Саламон.

Пред яр.
Ожиєме ище. Наполня ше вени з креву. И слунко горуце
роздбудзи у нас цагнуче за далекима просторами. З писню на
тамбох охабиме доми у надї за лепшим понєшу нас витри.
Прешлосц чарну престреме з плахту жаданьох нових швижих
преживаньох. Не длugo уж тирвац маю шиви задимени дні.
І болі, слизи висохню як барки води по дижьовним дні.
Зашумя леси... прегваря тополі о любові. И шерцу розквит-
ню били ружи. И врачи ше фалаток радосци. И теди на драги нашо
нови, будземе шац квеце, а плевиц бурян. С. Саламон.

Наш трозуб.

Кельораз ше уж неприятель нашого народа нємilo очухли
о наш українско-руски державни герб, о наші трозуб, але ніхто ше
до тераз не таргнул бранц чесц того поносного нашого символу

бо ясно було кождому же то роби шовинизм и интолеранция. Але у остатніх часох як ще руцела наньго зос найподлійшу злобу „руска правда“ и сце свої ище нецалком забуте своє мадяронство наньго здзац, потребно наїсце з намацальними документами виступиц и раз навше доказац. Не нашим неприятелем ані издайніком нашого народу ту доказуєме, бо їм уж ітчим немож доказац на тельо су уж зос злобу заплешени, але да ще ми сами на жриду прешвечиме и утвердзиме. Ту на нашей слики видзиме 11 (еденац) неяднаки стриберни и златни монеты (фалати пенежа) з обидвох бокох, котры наш Вельки Княз св. Владимир ище у X. столітію дал правыц у Киеву и на кождым — кед ще добре упатриме найдземе ясны державны наш герб трозуб. Тераз питайме туту смутну „рускую правду“ же кельяроки Гембеш ма. Чи то Гембешов трозуб чи Владимиров.

А Гембеш и кед бешедовал о подобним скаутским знаку на скаутским слету, то ище не значи (а швет зна), же то не його знак, бо тот знак давно скауты пред Гембешом мали, а друге, скаутски тролист німа ніяки звязи з нашим трозубом..

О. Т.

БІРКАШ МИХАЛ:

Дацо зос жывота и газдовства наших дідох.

II.*

Зос Юношства. (О легіньох и дзивкох).

Легіньом було перше ношиво: чарни ранцовани чижми и били ценки гачи, з великими гомбичкамі лайбик (чарни) и чарни калап. А тоти шмати лем на швето и на свадзбу брал, а на роботни дзень на бависко легінє ишли боси у грубых гачох и грубей кошулі и у сламяних крисатих калапох.

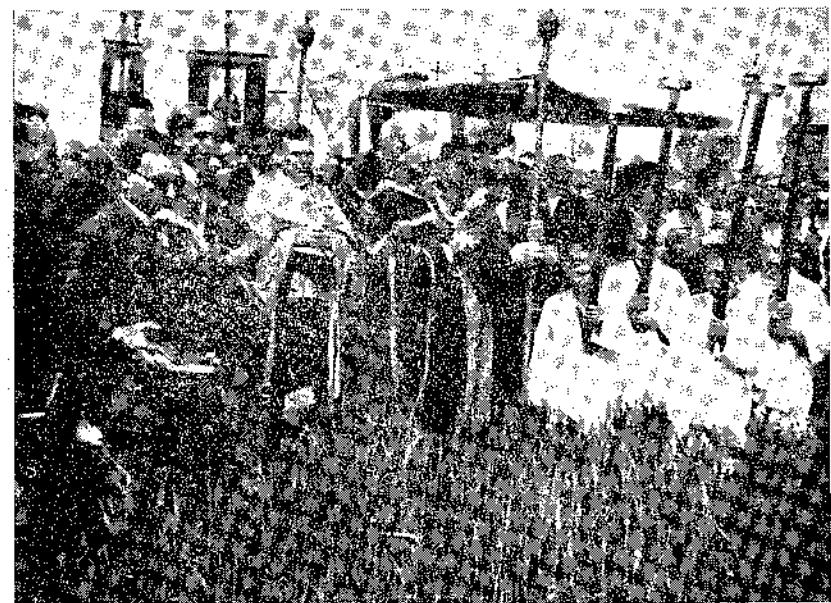
В жиме легінє брали двої, дахтори и трої гачи, у чижмох. ношили зос старых гачох онучки, вецка на роботни дзень груби, а на швето ценки кошулі, а вец лайбик, а на верху ношили кожух, або бунду, а на главу брали зос баранчэца або зос домашнього заяца шапку.

Дзивки на швето ношили червени чижми а вец мали дас два сукні, а вец мали оплечко зос лем по локци рукавами, а при локцу було велью позберани ранци (бурки), а вец мали брушлікі червени зос вшёліякима цифрами, рецами а чесали ще оден воргоч. Роботни вечари на прадки дзивки ходзели у древянкох а у хижы брали предзво чарапи.

* Першу часц той статі патри у Р. Календ. 1936. р.

Легінє тримали за найславнейше лайбик гомбичковани, а дзивки червени чижми, але так ихчували, же кед ишли до церкви або до карчмы (а кед було блато), теди небуло у Керестуре цеглово драшки крем велького шору, — та ще облекли и добре викасали а червени чизми до рукох вжали, по церкву ишли боси а при церкви у найбліжшим ярку умили ноги, вец обули чижми и уходзели у іх до церкви. Кед вихадзали зос церкви заш ще позовували.

А легінє не чували сойо чарни чижми од блада, вони ще не зобували. Еден газда (Колошний) рас ишол на свадзбу до

Швецене поля — Р. Керестур.

Коцуре, вожел свою и родзинову дзивку. Кед були там дзе „три-салаші“ а ёдна забула червени чижми, аш там обачела, же их забула и вец Колошний мушел назат до Керестура по чижми обращыц бо ще бали, же нігдзе негодни пожичиц у Коцуре, а през чижмох не знала танцовац.

О юношеских схадзкох.

Кет ще спущел цихи, цепли, пахняци ярні вечар, кет гвіз-дочки швицели а полни мешачок ще помали помедзи іх шпа-цирал, ярні витрик розношел широм пах квиткох.

Теди ше походзели велью легине и дзивки и шпивали, танцавали дзивки и легине боси у гачох а дзивки у оплечкох о ёден варгоч почесани, шпивали и танцавали, не ганьбели ше Руски шпиванки шпивац. Знали ше вони вецайраз затримац и до 11 годзин але зато доказали, же зацагнүце по конкох и капуркох ше велью ритше нашло, як що ше нешка находзи. Вецайрас их влапели сережане и цалу банду отпровацели аш довалалскай хижі и там вецка легине добили по гачох а дзивки по пэндзелю. В недзелю ше ишли бавиц на пажицу легине шетекали а дзивки лабдали, легине у чарних чижмох, билих цеплих гачох и кошульох а у чарних лайбикох и чарних калапох, а дзивки у червених чижмох и червених сукньох и билих оплечкох, у цифрованих лайбикох (брушлікох а зачесані о ёден варгоч), зос пажици ишли обашка легине и обашка дзивки шпиваюци „Заходз слунко заходз за железні явор“...

Танцы. Танцовац ходзели, ту була им славна карчма на маковским шоре од Лалитю крайня хижі, там була карчма („Прикметова“). Грали у ней гудаци Марциново и ходзел ёден пищалкош зос Вепровачу Шваб. Тата карчма була досц велька: могло ше до ней змесциц 30 хлапци и телью дзивчата. Дзивки танцавали у червених а хлапци у чарних чижмох. На яр кет уж було досц цепло, вецка им грали вонка пот поньвами, легине у ценких билих гачох и кошульох а у чарних лайбикох, а дзивки у червених чижмох и червених сукньох а у билих оплечкох (рукави були по локци а на концу було напирене). Плацели 2 грайцари през пополадню и вечер дзивки, а легине 5 грайцари.

Грали им кожду другу недзелю и на векше швето.

О женідбі.

Хлапци ше исто женеві на осемнац а дзивчата одавали на шеснац, як і нешка.

Кет ше легінъ женев, кет спітал дзивку и було утвардзене, же заньго пойдзе, дорас от того часу почал ношиц за калапом покрэйтку, ношел ю по свадзбу до карчми, вечер до газдині, на пажицу, и коло дому кет вожел зос доліни гліну. Вшадзі ю брал лем кет ишол по цали дзень зос дому кошиц и ламац, вецка ю охабял дома. Покрэйтка ше куповала у дутяну. Була вона направена зос воску, були на ней пупча а рос-

квитнути ружичкі були целові и червени зос финого плаценка а на верху мала по себе златка поцагані.

Легінъ ю ношел док не пришагнул зос дзивку; аш задні дзень прет пришагу вечер пошол зос дружбами до младей и там була „розберанка“...

„Розберанка“ и нешка пануе, особіто у Керестуре, а то одтеди остало. Лем терас ше заправо ніч нерозбера, бо терас не ноша младошне покрэйткі, па нет цо розберац. Терас лем пойду до младей (млоди и дружбове) та им там млада здзіва на главі кояки сакайтові зос курнікох и кояки стари дікіньово кошніци, а вец на концу, кет ше зос німа довольно на-

Керестур з воздуха (фото Шовш К.)

шалелі та им да их, власни калапи, хтори им зос главох побрала кет вошли до хижі и шедали за стол. А вецка ше добре понапіваю и иду дому...

Давно іншак було вечер пред вінчаньем млади ишол до, младей зос дружбами на „розберанку“.

Скорей як вишол зос дому, та му родзини дакус зос покрэйткі отаргли (мали зос чого, бо вона була така велька, же шицок калап закривала) и подзелели дзецовам свадзебним. Вецка млади пошол зос дружбами до младей и млада му зос глави вжала калап зос покрэйтку (и дружбом вжала калапи), однесьла до другой хижі, там ше зишли шицкі дружкі, пайташки и легінъ пайташе и подзелели ше и дзеци родзини, шицкі ше подзелели. А млади и дружбове кет ше наядли и напили вина,

добили свой калапи и пошли дому шицки ведно и роспитали ше зос младу и младийом. Теди була наисце права „рэзберанка“.

Млода, кет ю дахто уш заручел дорас почала ношиц „парту“ на верх глави и то ше куповало у дутяну, спрэвена була зос: першне була зачесана а вец бул ёден лубик на нім бул баршонь червени пришиты по баршоню були велько вишивані ружичкі і бліщаци пацеркі а вец були рожкі на лубіку направані і зос платном обштыти на ных були наквачані пантлікі вшёліякей фарби (було их до дзешец, вишели ёй аш до паса).

Млода ходзела у парті, скоро вшадзай до карчми на вечерніцы на пажицу лем до чежкей польскай роботи ю не брала. Дзівка ше ішце і віньчала у „парти“, а кет ше повіньчала та дружба (старши) там ішце у церкви знял ёй зос главі „парту“ і то прыпадало йому лем вон ю вецей немогол предац другей, бо бул обичай, же ше у істей лем ёдна дзівка могла повіньчац.

О свадзбох і питанкох.

Свадзби ше правели найвецей на яр. А питанкі були віше обично тідзень (осем дні) скорей, а вецка була свадзба. Питанкі ше отримовали у младей і то пошол млади зос своїма пайташамі і зос дружбамі і ішла младого мац і оцец, а млада поволала свой пайташкі і шицок свой род і у ней ше отримовали питанкі, од поладня па до другого рана (цалу ноц). Ёдла ше тоти істи варели на питанкох, хтори ше і нешка варя. Кет була богата млада, вец і гудаці грали на питанкох. Кет худобна, вец лем сами госци шпівали і вешелі ше. Кет ше довольно навешелі і напіли, росходзели ше дому.

О свадзбох: свадзби були обично ёден тідзень пасле питанкох. Свадзба ше починала вічас рано па до другого рана (як і нешка). На свадзбу млади волал шицок (і найдальши) род, і шицок род младей (і младу і своїх пайташох і младей пайташкі). Свадзебного дня рано ішол млади зос старостамі, свашкамі і дружбамі до дому младей і там бул фриштик а вецка ше млада отпитала од оца і мацери і ішла (ведлі ю шицкі) до віньчання. Кет ше повіньчала, прыведол ю млади дому. Свадзба була до рана, не була така свадзба, же би на ней не шкварчали „марциново“, або даедни другі...

Копане кукурици.

Теди не было плуга, хтори парал кукурицу, на руках ше копало. Але нашо дідове ходзели аш до Сентомашу (Сербобрану) копац кукурицу і там брали по пейц ланци на ёдну пар (а шицку на руках копали). У Керестурским хотаре было мало кукурици бо было мало і орачей жемі, бо бул велько яраш а і велько жемі ше не орало. Та теди ше ані скоро не могло на плугах копац, бо ше кукурица за плугом садзела, та були шори не прости, не ёднакі, дагдзе ше схадзали до ведна а дагдзе ше розишли на ёден метер од другого. А як видумані сецери, хтори просто садза до шорох кукурицу та даскелью роки потым і копачи плуг видумани.

У Керестуре перши „парачи плуг“ мал Чизмар... (незнам, як му було мено), вон мал жем при Філіповскаго шваба. Його син Міхал замодлел шваба, да му да плуг. Шваб му дал плуг, вон упрагнул коня, конь ше му почал у кукурици круциц, як голуб на сегицу, на концу Шваб влапел коня і ведол а Міхал тримал плуг, кет на концу (при дильзове) були, прибег стари Чизмар почал на сина Міхала: „Убил це триста дяблов“, ти мі шицку кукурицу вірежеш, забіем це, такой це забіем! — каштал мі пре тебе шицок препаднё, шаленяку стари! дорас віпрагай коня зос чуда швецкого, бо це дорас роздрем як жабу! Шваб видзел, же чорт не бере шалу, віпрагал коня, плуг влапел і сдекал. Міхал ше тресол як да шицок ше змарзал, і странел од старого, ані на поладня сланіни печеней не едол. Тот істи Чизмар другі рок, кет Шваб копал с плугом кукурицу, вон ше на нго прыпратрал і вец вон замодлел шваба, да му попаре кукурицу. Шваб му попарал, Чизмар вец надумал да себе купи парачи плуг — і купел себе зос Філіпова за 4 коруни. Коцурці ше скорей хвалілі дас 5 рокі, кет прышли на кирбай, же воні на плугу кукурицу копу.

Огаршане кукурици, і то теди не было плуги хтори огартали кукурицу, на руках ше огартала кукурица. Теди людзе велько шали овса і ярцу, ярец ше віце кошел скорей, як жито. Порвисла ше правели зос ражу і теди ше шало велько ражу, ритко дахто, да не мал ражово порвисла.

Косидба жита.

Була кеди скорей, кеди пасле. Кошело ше „на руках“ не было машини косачкі. Перши мали у Керестуре косачку Па-

пянково, цо маю па кулянскай драги Салаш. Розуми ше, нѣ терашні Михал, але його претки. Вон, Папянко, кет на свой жемі кошел на машині, людзе зос далёка ше забеговали патриц „чудо“. А вецка за вецей роки ище нѣхто, крем його немал косачку. Кощели на руках, але велью рас цали дзень о цыбереї, кет ше удесела. У Петровим посце у косидби давно ше велью баржей посцело, як то нешкя. Водни рок бул таки дарас, же ше немогло покошиц. Од Філіпова пришла велька вода, хтора заляла узрете жито. Досц го мало було, а полак ище и од води страдало, па вец не чудо, же людзе ишли до Кули по корцу и по два куповац жита. Хлопи особено легине, кет кощели любели себе за сламяни калап нахпац квеца (цо рошне у жице), та ше вецка опкошовали хтори бул найвреднейши и найшивидши, а и одберачки ше цешели, хтора мала найвреднейшого косача. Граблі за грабане не було, але ше после ходзело „класки зберац“, жени и дзеци. Кажды зос свой жемі позберал класки а худобни людзе ишли на богати салашы (жемі) „класки зберац“. Хто мал поверх б ферталі жемі, дал худоби „класки зберац“. Баба Галийова (худобна була), славна, бо назберала зос класкох 2 мирова жита.

Возідба.

Найвецей ше звожовало дому, а на полью ше лем теди зvezло, кет було барс дижджовне лѣто, же ше не могло цагац до валалу. И то ше патрело сцагац на найекши грунок, а вец ше понагляло витлачиц. Але то була права незгода, бо ше на коньох тлачело, па на полю ше велью загажело а и жито велью ше поростресало и до жемі загажело.

Звожоване до двора. Кет допущела хвиля н драга, та ше навожело до гумна, а вец ше тлачело на коньох през дзень ше натлачело, а в ноци ше овяло, бо баш теди и витерніца нова видумана. У Керестуре перши мал витерніцу Еделински Янко. Вон ю и справел (бул цимерман), а после рока ше могла и на вашаре купиц. А до того времена ше лем на витре вяло.

Тлачидба. Рано вѣчас єден пошол на яраш або на Медеш по коні, а гевти домашні направели „адяш“ до хторого ше змесцело 40 крижи жита, и вец рано ше почало, па до поладня ше витлачело єден „адяш“ а пополадню други зос 40 крижох. А дзе було велью жита и вецей коні там ше справел „Адяш“ од 60 крижох, два таки. Вец по єдним штири коні по-

бегали надосц, а вец стари дідо або хто бул найслапши пошол на други „адяш“ зос коньми, а дружтво тот перши преврацело за годзину, а вец коні пришли заш на перши а дружтво пошлого другому и так на дзен витлачели 120 крижи. Вец вечар єден ше навечерал и пошол „за коньми“, а гевтим була дружносц до полноци шицко зовяц. У тот час кажду ноц до полноци по цалим валале лем сами витерніцы керепкали, а вец обычно од полноци ишли спац и до трох годзин рано спали, а вец становили и други „адяш“ рихтали. Кет слунко вишло „гевтот“ пришол с коньми и лапали далей исту роботу.

Так ше теди тлачело. После того даскелью роки були відумани „коньски машини“. Коні ходзели у доронгох, а вец бул направеви „медвец“, хтори ше круцел, а гонел машину. Тота машина була отприлики велька як витерніца вона лем обивала зос класкох жито а не вяла (вяло ше на витерніци), а сламу ношели на дручкох на брадло. На тей уш було дакус споршэ тлачиц, як на „адяшу“, бо ше машина могла пренесц до шопи кет ишол диждж. Але док ше адяшовало велью рас влапел цали „адяш“ вельки диждж та вецка требало велью чекац, док осохло а велью и попрепадало жита. Та вец людзе (сушеди) бежали помагац тому, хто мал разложени „адяш“. Кет ше дэвигала хмара, позбеговали ше и барс далеки сушеди и родзини да можу спашиц жито од препасци. Вецейрас и по 5 пари коні вигнали на „адяш“ а по 20 души робели, да скорей спорая. За „Коньскими машинами“ вишли „парни машини“ (локомобили), але сами не могли исц, цагали их коні, воли. Перша парна машина тлачела у Керестуре „на новым Салашу“ (од Билей) на Державки. То була швапска зос Червинки прыцагли ю б воли тата була пец и трешка, елеватор небул, сламаше на дручкох пошли. Кет тлачела на „новым салашу“ та велью хлапцы (терашні стари дідове) пошли патриц „машину“. То була за цали валал велька новосц и — чудо. Хлапцы стали на ярку. Кет машина запискала, вони шицки сцекали йойчаци дому. Дорас потым купел машину цо тлачи Ерделі Янко, на Вельким шоре бивал.

Вон бул перши у валале цо мал тлачацу машину. А вец после ше намножели велью.

Нашо дідове велью ходзели до Сріму до Шокцох тлачиц, там тлачели и вец на витре вяли, а после кет Еделински Янко (цимерман) справел витерніцу, та пошол зос ню до Сріму и

там ше Шокци барс чудовали и хвалели го. До теди ище у Сриме не видаели витерніцу.

Овса кельо ше шало, шицок ше и вон тлачел на конъюх. Ярцу ше и теди вельо шало а шицок на конъюх тлачели. Пасулі ше садзело лем за обисце а за предай не садзели. Конопи шали мало (лем за жени), мочели ше исто у долінох, як и нешка.

Я би за терас мою бешеду скончел. То би була описана яр и лето а на слідующи рок кет ме Бог наградзи зос животом и здравльем та опишем вшень и жиму.

Д. БИНДАС:

Рациональне виробяне конопи.*

Не потребно описовац чежкосци днешній економскай кризи у швеце и у нас. Мудри водьове шицких культурных державох стараю ше, як би ожиц и обновиц земледліство и тарговину. Пробују вони то посцигнуц з помоцу девальвації (знижню вредносци пенежа) валutoх, царинох и інъших єднанкох медzi державами. Але до тераз слаби успихи тих змаганьох, бо кожда держава шицок свой пенеж лем на оружане и войско уклада, же би ше так шветови мир отримал (!)...

Попри шицким тим випатра, же тоти шицки конференцы и лити нароах слаби ліки буду за вилічене шветовых кризох, — кед ше сами народи не обновя и почню новим животом жиц, а то посцигню з вредну *робашу и ѿщадносцу*.

Бачиме, же ше культурни народи на то уж и змагаю, та починаю з нова напредовац, а то особено у продуктох земледліства, котрим цени барз візко спадли.

И нашо бачко-сримски Русини у тим напряму не заоста-
ваю. У остатніх роках особено ше розвило у нас виробяне конопи, тей крем хлеба (жита) найважнейшай рошліни.

Прето на кратко опишеме напредоване тей хасновитеj работи у земледліству и тарговини у нас,

I.

Не дармо гуторя нашо стари, же по тим мож познац яке моцне газдовске обисце: кельо ма ушорени мехи, поньви,

* О тим обширнейше писано у Р. Кал. 1923, р.

кровци а газдиня у ормане платна. У днешніх часох драготні то такой мож и вериц, бо дзе вредни руки газдині напреду, наткаю довольно мехи, поньви, крухи платна, — там шицкого у обисцу ест, не осети ше драготня, а найдзе ше и на предай даю вое платна и докупи ше цо треба до обисца. Але скорей як до того дойдзе муши газда до на то приготовеней жеми пошац шеменец, да знього вирошнє конопа, муши ю витаргац або вижак, вимочиц, витрец, — же би газдиня могла влакно-як гадваб вичесац, спресц и виткац.

Нашо Руснаци од давна були на гласу пре вирабяне конопи. На пияцох, вашарох и нешка тарговци и приватни людзе радо гледаю и добре плаца руске платно, мехи, покровци и др. У тей газдовской (економскай) просвити, Богу хвала, уж зме на тельо дошли, же дагдзе и своё конопово фабрики и модерни мочидла маме. Яки хасен с того, могли бы повесц тоти вредни худобни браца нашо, котри с конопу робя почамши од августа мешаца, а вец по ламачки и през цалу жиму и шумни себе грайцар заробя. Работа з конопу ё бара важни вопрос у нашей економии. Нешка кед други славянє дзеля себе вельки спайлукі, яраши па рити, — ми Руснаци того шицкого не маме, принуждены зме ше опрец на свойо власни руки, на нашу вредну роботу, котра нас едина не спреведзе. Нестало вельки добра — спайлукі, дзе наша худоба могла себе шумни грайцар зарабяц; фабрики ше не будую, та як да худоба вижив и себе отрима у тей превелікей драготні?! Мушиме себе сами помочи, а ёдно-од найлепших средствах за спомагане — то виробяне конопи.

Нешка уж ані польска робота не трае длugo, с помоцу машинох фришко ше пошее, покоши, витлачи, окопе, олупа, так же и меньши газдове не маю лем ёдну часц у року роботи зос своим польом, а худобни ше не ма дзе подзец а жиц ше лем муши даяк.

Доказане в, же обрабяне конопи приноши хасен не лем самому газдови, але и худобному роботнікови допоможе, да не жив лем даяк — гочяк, але добре да жив, так як спада каждому чесному роботнікови и да му у обисцу ніч не хиби.

II.

Нашо ше людзе давно лем од других сушедских нацийах учили модерне-практичне обрабяне жеми и шицко, цо скапчане зос животом газдовским, бо нато не мали ані школи, ані книж-

ки-новинки, котри би їх на то поучовали. Усиловни и вредни наш земледілец зато у шицким здоганял своїх сушедох (нем-цих) так, же бул у першим степену газдовскаго напредованя у наших крайох.

Ипак у єднай культурней паасткей роботи не бул ровни своїм сушедом, а то є обрабяне конопи. Нашо людзе до недавно, правда, шали конопу, але найвецей лем за свой домашні потребы. Шваби з Філіпова и Годжаку куповали од ніх найвецей сирову конопу, прерабляли ю и тарговели з ню.

Так було длагши часи, док ше нашо людзе и сами не ушмелеви на туту важну индустрію и почали сами у велько прерабац конопу и з ню тарговиц. Таки бул ёден од первых у Керестуре Гафіч Янко, котри шумни успіхи до тераз указал. Вон ма власни модерни мочидла за конопу и вирабя ю и таргую на велько.

У остатніх роках указала ше віше векша неможлівосц за заробок худобных людзох, а особено ше то бачело у Керестуре, дзе худобных роботнікох найвецей маме. Газдове тиж у своїх кризах — почали у вікшій часці конопу шац, бо ше вона баржей уплацала, як гоч хторе зарно.

У тих чежких часох за заробок худобных роботнікох нашол ше там мудри приятель роботнікох Рац Осіф, котри на-вед вредних роботнікох, да ше за прерабяне конопи удружа до союзах. Тоти организациі до тераз барз ше удали и доказали, же худобни а вредни роботнік у союзу и сам себе може помочи.

Так основана перша земледільска конопова Задруга и перша сушара р. 1933. за бегльом, котру Рац Осіф основал зос 16 членами, а тераз уж у ней робя 44 роботніци.

1934. р. основани два сушари, котри и вецеј як 10 мет. виробеней конопи продуцираю на дзень.

1935. р. основана од Кули нова сушара зос 70 членами, котра їх своїна, и у котрой роботніци маю осигурані заробок 20—30 Дин. дньово.

1934. р. основал Рац Осіф гребенарство-чешане конопи, котра є робота барз важна, а нашо людзе у тим не були виучени (у Філіпове 700 виучених чесарох ест). У його чесарні робя и виучели ше 16 людзе. Учел їх стручняк Малацко Дюра.

Таким способом створели себе вредни роботніци сигурне жридло заробку и у жимушні час, а и моцни капитал задружни.

Тим су очувани и од койяких комунистицких наукох, бо себе з роботу сами осигурали живот.

Розвиване коноповей индустрії медзи нашима Русинами з тим ище не законьчене.

Поєдини нашо людзе и сами почали будовац меньши-векии конопово фабрики, так же на пр. коло Керестура наоколо сами конопарні ше находза. Важнейши су там ище тоти:

Будински Дюра, збудовал з машинами фабрику за прерабяне конопи 1934. р. У ней маю роботу и през жиму 30—40 роботніци дньово.

Гайдук Яким, тиж з машинами основал фабрику 1935. р., у котрой тиж коло 40 роботніци стаемни заробок маю (и до 50 Дин. на дзень).

Таки меньши фабрики за вирабане конопи уж постоя и по других наших валалох на пр. у Петровцах (Бесермині Мих.), у Миклошевцах (Костельник Яким), Шиду (Ерделі Яков), у Дюрдьове (Ерделі Янко)...

Як видзиме вирабяне конопи є бара от велькай важносци у газдовским живоце и тарговини. Ту вельо милиони оставаю у руках народа. У самим Керестуре р. 1935. вивежено вецеј як 60 вагони виробеней конопи, а павдзера було 100 вагони. Р. 1935. зашато було $\frac{1}{5}$ хотара з конопу. Шицок чисти хасен и заробок остава у народу.

Качки.

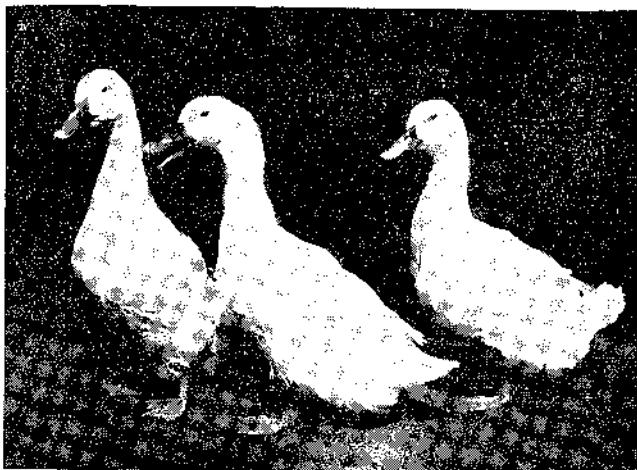
Мало ше у нас дзба за качки, а ище ше меней хова, а то лем прето, же нашо газдині не знаю, же яки би од качкох хасен мали. Гоч у даедним обисцу и видно качки, то аш жалосно патриц на ніх, даяки мали, брудни, слабо розвити и т. д. Газдині нашо найменей дзбаю о качки гоч ше вона од шицкей домашній живини найлегчайше хова, найскорей дорошне, да найлепше и найвецей меса.

Прето сцем ту написац даскељо слова о качкох, одкадз походза, як ше їх хова и яки файти треба да тримаме.

I.

Домашня качка походзи од дзивей качки, хтора живе по Европи, Азії, Сівернай Америки, и Сівернай Африки. Стари римски писатель Колумела пише о збераню вайцох од дзивих

качкох и насадзованю под квоки (100 р. пред Христом), по є знак, же ишче теди не було домашніх качкох. Перши качки близовно же примирели у Кинейской, а потым качки примирйовали и у крайох нешкайшой Белгії. Голандії, сиверней Францускей, и сиверней Немецкей. Примирийовали дзви качки близовно так, же насадзывали вайца од дзвиных качкох и качата веџ так примирйовали, але то не ишло так легко, бо то на тото требало вельо труду и вельо роки утрациц. Тераз ше найвецей качки ховаю у Кини дзе ше єй месо и вайца особито цені, док в пире особена роба за вивоз. И ми качки ховаме пре месо, вайца, и

Пекински качки.

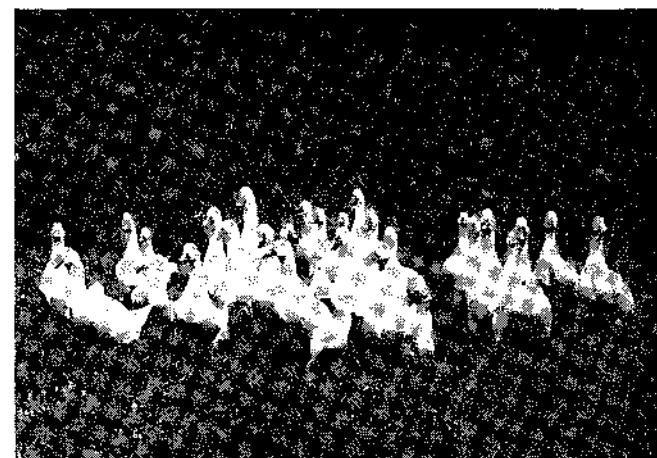
пире, па зато я ту лем тоти и спомнем файти, хтори су баш зато и способни.

1. *Домашня качка.* — Позната є скоро каждому, ест єй фарбох вшеліяких, неше добре вайца и досц ше легко хова, знеше 80 до 100 вайца, але є досц мала, просечну чежину дорошне до 2 кили, пире ма малей вредносци.

2. *Пекинска качка.* — Од познатших качкох тата найрозширенша, и у нас ю мож часто видзиц, а може ше ураховац медзи найлепши. Домовина єй Кина. Тата качка трима цело баржей усправно, фарба пиря єй сумпорно-жолкаста-била. Глава баржей округла, чоло широке, очи лежа глібше. Клюн єй кратки, широки, ровни, и поморанджасто-червени зос билу джопку на концу, карк хтори при верху випатра грубши пре то же є полни

зос пирјом трима горе, цело єй глібоке. Перши моцни, напредок вистирчени, широки, и полни. Тата качка у каждим погляду добра. Од чежких файтох знеше найвецей вайца, карми ше барз фришко, и дава барз красне и драге пире, отпорна є и привикує ше легко вшадзи. Несц почне вщас и знеше 100 до 120 вайца. Качка чежка 4 до 5 кили, качур 5 до 6 кили. Пекингских качкох ест немецкой, англицей и американской фели.

3. *Орпинктона качка.* — Тоту качку одховал познати одхователь орпинктона курох (Витам Кook), па цигурно, же при крижаню употребел так волану качку „индийску тркачицу“ од

Пекински качки.

хторей достала усправнейше цело, длогши карк, и длогши ноги, фарба пиря тих качкох жолкаста лебо белависта, у новши час Английци тоту качку одховали у фарби чоколадовей. Тата качка досц добра, чежину досцигне 3 до 4 кили, знеше до 100 вайца фарба шкарупини желенкаста.

Вельо би ту ище могол файти нараховац, але веџай не будзем прето, же су меней нам познати а и за нашо прилики и краї меней хасновити.

II.

Кармене качкох. — Тото не нужно описовац бо то озда кажда газдиня зна. Качка обычно поє шицко ѹ ше єй да, у еду є не виберна, а кед качки маю води, та себе и сами у

води найду вельо таке цо поедза. Але при малих качатах стой дакус иншак, іх требао цо баржей кармиц, а особито док су мали, обично до 8 тижњох треба їм дац най єдза кельо сцу, и то треба їм давац обычно цо маме при руки, напримир даралов кукурични помишани зос ярчаним и дакус желеняви, то би було по моїм скромним знаню найлепше єдзене за качата.

Млади качата „пекінгской“ файти, кед су добре кармени, то уш на 8 тижні су зос пирійом ороснути, и уж ше іх може резац, теди су чежки З кли фалат. Зато кед тримаме качки, то треба да знаме, же яку файту треба тримац, бо як нам тримац, кармиц, и старац ше гоч зос якима, зос истим трудом и трошком можеме тримац и добри племенити файти, бо од добрей и велькай файти, маме и вельо вецей хасну, бо кед є за двараз чежша цигурно, же и кед іх винешеме на пияц, та и два раз вецей кошта, бо там идзе на кили. Од обычних качкох пире не барз ше цені, док од пекінгских пире ровне зос гушим.

Кед охабяме качки на файту, мушиме мерковац да вибереце цалком здрави, моцни, и добре розвити, як качки так и качури. Качура треба да ше стараме набавиц зос другей креви, бо нігда не добре дозволіц да ше парую зедней креви, бо таке потомство фришко назадує у каждом попатрунку, буду вшеменши, вшем слабши, а гу хороти вшем баржей склони.

Качки ше найрадше парую на води, па кед не маме у того време природней води, треба да їм направиме дагдзе таке место, дзе ше годни окупац, а особито за мали качата барз добре кед маю дакус води, да ше маю дзе купац, але у наших валалох ми то маме надосц, бо доліни коло валалу скоро су кожду яр полни зос воду, а так исто и ярки.

Качки ше трима до трох роках, але ше трима обычно лем 2 роки, бо треци рок уш меней вайца нешу, а так и качата найлепши и найздравши будземе мац од два рочних качкох и од рочного качура.

III

Паре. — Векши качки можеме скубац як и гуски, и вони даваю досц вельо и доброго пиря, док од обычних качкох мало пиря и малей вредносци.

Вельо доброго пиря вивожує Кина, як сом уж то скорей спомнул.

Кед видзиме, же ест краї дзе ше вецей качки хова а не така клима зато баш добра як у нас, та вец треба да ше сами

себе питаме, чом да ми не ховаме вецей качки кед маме за то таки добри прилики? Лем прето бизовно цо сом уш на початку спомнул, же не знаме яки би зме од ніх хасен мали.

Але баш прето, же качки єдза скоро шицко, у єдлу су не виберни, легко и туньо іх мож виховац, даю добре месо и пире, препоручам ховац цо вецей качки, а особено там, дзе єст за то дакус води.

Але як сом скорей спомнул не треба тримац файти даяки мали, але запатиц племенити вельки файти а особено препоручам тримац „Пекінгскую“ файту бо по моїй скромней думи за нашо прилики од Пекінгской качки лепша не постої.

Скубан Самуил

Мудри виречения.

Позберал: Биркаш Михал.

— Хто рано бешедує, вечар най завре уста, най роствори уха а най го добре вислуха.

— Лем там жию гади, дзе жию и жаби.

— Зос щесца ше родзи мудросц, а зос нещесца глупосц.

— Чловек, хтори ше родзел у леше, и нэвходзи з леса, на нім єст наліпено найвецей меса.

— Хтори ше поберу у цмоти, тих вельо рас горки животи.

— Кед би сущед сущедовія так жичел гною як му жичи цеглу, череп на жем, и так допатрал медю с гнойом, як ю допатра с плугом, вецка би на медью тараска шицка мушела помрец от ёфтики.

— Найдличнейши є математик (рахункош) тот, хтори зна и може зос себе рачун зраховац.

— Кет ше старе древо вирубе с кореньом, вец и його велі подложни страца живот.

— Велі людзе маю надосц свойого билого хлеба, а ипак щудзі хлеб им випатра вельо смачнейши.

— Дахтори людзе баш теди останю спрavedаени, кед думаю же вони дакого спрavedли.

— Од добрей волі нет ніч лепше, ані одличнейше.

— Дахто таку борбу водзі за живот туземни, же ані жиц не ма кеди.

— Найвекши владаре, и найвекши бидаки на посцелі ше родза, але велі зос ніх без свойого дому и без своєй посцелі умераю.

— Кет приятелю приятель тайну открива за камене вяже, а после ю за воздушни мехир уяже, и пушча з рукох.

— Хората гу нам на коню приходзі, а на раку од нас отходзі.

— Хто не почитуе просвіту, тога вона гажі.

— Хто сануе тот даруе, хто завідзі осудауе.

— Чистота то мац, здравле то дзівка, краса то унуче.

— Облаки за хижу, то уста за чловека.

— Уста прес зубох, то млін през вальцох.

— Длужина вика, велью рас завіши от самога чловека.

— Не кожного чловека бию хтори йойчи, па зато того треба біц най задармо не йойчи.

— Хто у хороти скорей легне, скорей и стане.

— Найпростейшее ёкажде дрэво, док на себе ище плод не приноши.

— Хто дакого забие най себе подума, же и вон сам ше забие а то велью страшнейше, як кед вон дакого забил.

— Врани шедзаци на конаре кет коло іх дахто прейдзе буду кракак ровно, док коло іх дахто други не прейдзе.

— Кет нам мозок прейдзе по прешлосци по дахторим щешлівым часу, теды глібоко здыхуеме и на час шерцо зос радосцу пойніме.

— Пенсж тrimame зоднuka а грэб нас зоднuka, да го дріліме вонка.

— Предосторожносц барс точни чувар здравля чловеческого

— Культура и ёкажде знане уходзі чловеку першэ до шерца а зос шерца до главы.

— Хто сце виберац, най не оклева.

— Лем теды зме годни буц длуго верни, мой пайташу, кет будземе еднак дзеліц и папригу и кашу.

Велью людзе благого шерца осудзены як неполноумни, але лем од людох зос жвирскими шерцами и празніма главамі.

~~~~~

Писня лебуда.

(Превод).

Уж сом скошел желсии гай.

Нігдзе нѣт на нім квеце;

Досадзел мне уж мой живот,

И шицко на тим швеце.

Таки сом як кед вешені,

Жывотнёс лісток дрэвка;

Лем же уж мой смутны живот,

Вецеі яри не чека.

II.

Жарти — Франти.

Людождэр и мисионар

„Мамо, питал ше несташни Петъко, агейце, мисионар сигурно просто до неба пойдзе?“

„Гей, Петъку.“

„Але людождэр до пекла пойдзе?“

„Дабоме.“

„Але, кед ёден людождэр пое мисионара, дзе пойдзе?“

Непорозумене.

— Млекарка: То наисце чудно, кед до чистого млека чисту воду досипем та гуторя, же гамишаем млеко!

Мудри хлапец.

— Чи ши, мали хлапче?

— Но, та оцов, дабоме.

— А як ше твой оцец вола?

— Баш так, як и я.

— А якже це волаю ёсц, мено лем мушиш мац?

— Ёсц ме не треба волац, пойдзем и сам.

У школы.

— Хтора животиня найблізша чловеку?

— Блиха.

Особны опис.

Жандар гледа пасоши подорожних. Подорожни, котры мал лем опис ёдлох гостилніцы, дзе ёдол, придал го жандару. Тот гласно чита: „целяча глава, овчи перша, швіньски ноги, волов язик“... Добре, дзекуем, пане, можаце далей путовац, гварел жандар и далей пошол.

У школы.

Паноцец: Кеди Адам утрацел рай?

Яни: Кед му Бог привед Еву.

Добра служніца.

Газдиня випитуе нову служніцу. И ёй дзвеци присутни и слухаю бешеду.

— Прэцо сце охабели свойо остатнє место?

— Не сцела сом умивац дзезі.

— Дзезі весело: Мамо, поеднайце ю!

Чудновате.

— Чудновате, же у тим варошу нетаві ёдного споменика..
Чи ше ту оні ёден вельки чловек не родзел?

— Не, дотераз вше лем мали дзеци!

Ручна робота.

— Цо ши таки на ліцу подрапани?
— То ручна робота моей жени.

Катализ.

Катализ: Кельо св. Тайни Нового Завита?

Яков: Було седем, а тераз лем шейсць.

Катализ: Но, як то?

Яков: Оцец гуторел, же тайна покаяния и тайна малженства — то ёдна тайна!

Вистати.

Янко: Е, мой пайташ, вщера зме телью робели, же змешинки падали од вистатосцы.

Яков: А цо сце то робели?

Янко: Преточовали зме вино.

Чудне доказоване.

Вадзели ше двоме страни людзе и на концу гвари ёден, другому:

Слухайце, я не мам часу ані волі, да ше з вами ту нацагусем, але вам лем телью гварим: кед ви думаце, же сце токо исте цо и я, тэди сце наисце вельки магарец.

*

Мижко: Мой оцец ходзі в лёце вше през калапа.

Юлан: То віч! Мой ходзі и през власох.

У школі.

Учитель: Прецо ше обычно гутори за язик на котрим бешедуваме дома, же то мацерински язик?

Ученік: Бо отцове дома обычно язик заварти тримаю.

Вон зна.

Мац: Чи знаш ты, Владко, до будзе з дзецми, котры не гуторя правду?

Владко: Знам, вожа ше на железніци на пол карти.

Акуратно.

A: Нешка чежко жиць од свойх доходкох.

B: Так ё. Але ище чежже през доходкох.

Приятели животинъю.

A: Чи любице животині?

B: Аж одвише! Особено курчата, качата, пульки, гуски, бараньчата...

Судия.

A: Цо вам син по званию?

B: Судия.

A: Но, то барз крашнє, а дає?

B: На футбалу.

Шацьки перши.

Дідо: Но, дзеци, як з вами у школі?

Дюри: Я найлепш читам.

Міжко: А я перши у раходавю.

Марча: Я перша у писаню.

Петько: А я перши на уліци, кед ше школа сконьчи.

Не знаю.

— Чловече Божи, кед телью пиеце, чи можеце вец други дзень робиц?

Не знам, то сом ище не пробовал.

У кризи.

Богач (ту свойі худобней родзини): Шицким вам тераз лепшіе у тих чежких часох, як мне. Я у ёднай годзіні трацім вецей, як ви шицки заробице на тидзень.

Оправдал ше.

Судия: Гварице, же сце окрадли дутян лем прето, бо сце гладні були. А прецо сце вец крем едла вжали и пенеж?

Оштужени: Да мам з чим плаціц адвоката.

Раз іпак знал.

Яни: Мамо, нешка нас п. учитель питал цошка и лем троме знали одповесць.

Мац: Наисце? То барз крашнє. А чи и ты бул медзи тима трома?

Яни: Га, дабоме!

Мац: Но, а до вас п. учитель питал?

Яни: Питал ше: хто розбил школски облак?

Дзецинська любопытлівосць.

Ганьча: Од чого жили молі у раю?

Мац: Яки то вопрос?

Ганьча: Ша гей, як могли жиць, кед Адам и Єва не мали ані постово, ані скоряни шмати?

*

Монолог скупара: Пенёж зашпороваць, то исте як и заробиць. Даклем, я зарабям на жобрацох, бо нікому ніч не давам.

*

Вон: И примне будзеш жиць як у раю.

Вона: — Знам то уж: нігда не будзем мац до чого ше облечиць.

*

Стаемны гост: Келнер, нешка бым сцел ёсць, цо сом ище нігда не мал.

Келнер: Одлично, пане, нешка барз добри пражени мозок.

Загатки.

— Кеды починаю гуски пліваць?

[Кэм не жорнало жэм]

— Дзе нет у морю води?

[Нітніе, бо котра твары, а не вода]

— Дзе коша шено?

[На мані]

— Цо ідзе на глави до церкви?

[Лебодя]

— Відзем на мост, поцагнем за хвост, — а воно закричи.

[Убоях]

— Чарне, як врана, — биле, як шніг, просте, як стрела,

— криве як коса.

— През облакох, през дзверох, полна хижка людзох.

[Спекакса]

— Цо през очах плаче?

[Оғінак]

— Железни вовк, конопов хвост.

[Нітка з лепехой]

— Одкалъ гуска пліва?

[Зывн]

— Били щенята з под пеца брешу.

[Олі пера]

III. ДІЙСТВОВАНЕ РНПД-а

Записник

XV главного собрания Русского Народного Просвітнога
Дружтва отриманого дня 23 мая 1935 у Р. Керестуре

Присутні: Одбор и коло 500 души.

1) Прывіт предсідателя. — Отвараюци сходзку предсідатель дружтва о. Мих. Мудры на самім початку споміна, ше

Остатні тижні бла. предсідателя † М. Мудрого.

шмерци Благо-покойного Краля Александра, виноши його вельки заслуги за зединену Югославию и за утвердзене мира у Европи. Виявюе благодарносць руского народа Велькому Кралю, бо под його владу почали ше Русини будзіць на нові народны живот. Най му будзе медзі намі вічна слава — шыцьки ставаю и кличу: „Слава му“!

За тим предсідатель тримал кратку бешеду о будущай роботі „Просвіти“ наглашуюць, же ше шыцьке просвітнє дійствоване ма розвиваць у юношы и злоги и же треба да маме пред очми у своеі роботы, же лем збираюци ше коло свойі Цэнтрали годни зме напредоўаць у нашым просвітнім змаганю. Шыцьки інституції цо их запровадзело Р. Н. П. Д. — о треба

да буду у найужнейшай звязи зос свою централу и да ю подпераю. Ёдна од найважнейших акций наших треба да будзе зберане новых членох, уписанаве за членох младых людох, котри ишче до тэрэз не уписаны, бо то нам найвекша гарантія за нашо напредоване; поволуе дружнікох просвити да подмиря свойо длуство, же би ше могло ушориц длуство за Народны Дом, котри виноши 40.000 дин.

Подпредседатель о. Дюра Биндас виповед одушевлену бешеду о новому нашему Кральови Й. В. Петру II, котру цала схадзка прывітала зос одушевлением: „Живио наш Краль!”

† Dr. Осиіф Костельник, судия.

2) Читане телеграмах котри ше маю одпослац: Його В. Кралю Петру II, Преосвященому Владикови Dr. Dion. Nyradi, п. Министру просвіти и п. Васовичові бану Дунайскай бановіни. — Телеграми ше примаю зос бурними овациями Й. Вел. Кралю и державней управи.

3) О. канонік Димітрый Надь чита прывіт покровителя Просвіти преосв. владики Дионізія.

Прывіт нашого Владики и велького добротвора просвіти и руского народа прияла схадзка зос громким: „Живио наш Владика!”

Преч. о. Биндас спомнул 60-рочніцу председателя просвіти о. Мих. Мудрого и його 15 рочну роботу у Просвіти.

З тей нагоды Одбор одлучел даровац своіому заслужному председательові почесну диплому, котру такой указує присутним и придава председательові. Тото одликоване председателя Рускай Просвіти, прияла схадзка зос одушевленим кляпканьем. Диплома красно вімальована (робота о. М. Буили) у народных барвох, а наоколо віписани щицки нашо руски валали, до-

Гроб † Дорокгазі Дионізія-Дади, велького добротвора руского народу, Коцур.

котрих зашвицело шветло рускай Просвіти под водством нे- утрудимого председателя о. Мудрого.

За оверовітельох записнику выбрані: Жилник Данил и Михаіло Мудры.

4) Звіт тайника. Тайник о. Дюра Міклош дава звіт о діяльносци Просвіти. Напоміна щицко цо просвіта до тэрэз

зробела, яки моцни темелії положела за наш развой и напредоване. Народни Дом то коруна дотерашній роботи нашей Просвіти. Видава Руски Календар, помага морално-матеріяльно ие годна — Руски Новини, збера руских писательох, дава школом нашим руски книжки. Тераз перши циль Просвіти, да назбера тельо нового капіталу, же би могла каждого року видацац вецеії книжкі и брошюри. — Звит тайника прияти.

5) Звит касира. Звит касира пречитал други касир уч. Осиф Фа.

Приятку мала Просвіта у прешлім року у готовим пе-нежу 101.322 дин. у облігацийох 91.908 дин. Видатку у готовим 94.674 дин; у облігацийох 26.914 дин. — На концу 1934 року мала Просвіта у готовим пенсію 66.647 дин. у облігацийох 64.994 дин. Інвентар Просвіти ма у вредносци од 236.458 дин. Гу тому Просвіта ма Народни Дом котри вредзи коло 250.000 дин.

6) Нови одбор. — Понеже старому одбору уж вишол час, приступело ше гу виберанки нового. До нового одбору вибрата едногласно: Предсідатель: о. Мудри Михайло, парох керестурски; подпредсідатель о. Дюра Біндас, парох старовербаски; — подпредсідатель II п. Яким Костельник, учитель з Миклошевцох; касир п. Надь Михайло з Керестура; касир II Осиф Фа, учитель з Керестура; тайник Др. Матей Винай, адвокат; ревизор: Жилник Данил з Керестура, Емейди Шимко з Дюрдьова и Рац Ферко з Петровцох.

7) Нови тайник у своєї бешеди гварел, же ше будзе ста-рац, да ше живот и робота Просвіти оживи и розшири да може у шицким задоволіц національно просвітни потреби и жаданя руского народа у Югославії.

8) Преч. канонік Надь бешедує о потреби рускей друкарнї, през котрой нешкіа не мож ані подумац успішну про-світну работу у єдним народзе. То и горуце жадане преосв. Владики. У мене одбора предсідатель виявюю, же одбор будзе мац вше пред очми потребу рускей друкарнї и будзе на тим робиц, да ю цо скорей достанеме. — Присутни прияли тоту вмяву зос радосним кляпканом.

П. Няради Штефан жада же би ше одбор просвіти розширил на 12 особи, же би так вецеії людзе могли брац непо-средну учасц у роботи Просвіти.

Зос шпіваньом державного и руского народного гімну схадка закончена.

У Руским Керестуре 23 мая 1935 року.

Предсідатель
Михайл Мудри с. р.

Пірководитель
Др. Матей Винай с. р.

Именник членох

Руского Народного Просвітного Дружтва у Р. Керестуре.
(Составел II. касир дружтва Фа Осиф).

Якто и до тераз каждого року ше видала мала статистика членох Р. Н. П. Дружтва, так и того року соопшчаеме шицких нових членох.

Того року як ше видзи Р. Н. П. Дружтво дакус напредо-вало зос новима членами, але то ище не досц бо би требало, да шицки Руснаци, зос цалого краю, як стари так и млади, буду члены Р. Н. П. Дружтва, як цо то и видзиме у других народох.

На концу именника мame составену статистику, хтора нам точно указує, як ше ширі и у якій кільчини од початку до тераз Дружтво.

Утемелітельни члены II. класи:

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	735	Малацко Дюра 419	Руски Керестур	100	—
2	739	Павлович Мирон качмар	"	100	—
3	737	Павлович Сілвестер сал. 118	"	100	—
4	738	Чизмар Янко 33	"	100	—

Рочни члены:

„Союза українських Школярох“

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	451	Гірйовати Игор	Бачинци	10	—
2	452	Гірйовати Ксена	"	10	—
3	453	Гірйовати Мирон	"	10	—
4	454	Ерделі Янко	Дюрдьов	10	—
5	455	Винаї Осиф	Кула	10	—
6	456	Горняк Євген	Коцур	10	—
7	457	Тимко Євген	"	10	—
8	458	Зубко Любомир	"	10	—
9	459	Бучко Микола	Миклошевци	10	—
10	460	Бучко Петро	"	10	—

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
11	461	Банчик Иван	Миклошевци	10	-
12	462	Мудри Кирил	"	10	-
13	463	Костелник Янко	"	10	-
14	464	Пап Володимир	"	10	-
15	465	Чордаш Володимир	"	10	-
16	466	Чордаш Ириней	"	10	-
17	467	Олеар Яким	Н. Сад	10	-
18	468	Бесермині Володимир	Петровци	10	-
19	469	Бесермині Кирил	"	10	-
20	470	Бесермині Звонко	"	10	-
21	471	Барна Звонко	"	10	-
22	472	Югас Петро	"	10	-
23	473	Берон Александар	Руски Керестур	10	-
24	474	Венчельовски Леона	"	10	-
25	475	Виславски Янко	"	10	-
26	476	Гарді Люба	"	10	-
27	477	Джуна Евген	"	10	-
28	478	Колесар Владимир	"	10	-
29	479	Корпаш Мелана	"	10	-
30	480	Миклош Надія	"	10	-
31	481	Надь Янко	"	10	-
32	482	Няради Янко	"	10	-
33	483	Пап Дюра	"	10	-
34	484	Пап Люба	"	10	-
35	485	Сегеди Звонко	"	10	-
36	486	Сегеди Юрій	"	10	-
37	487	Шандор Ержика	"	10	-
38	488	Биндас Гафка	Ст. Вербас	10	-
39	489	Биндас Михаїл	"	10	-
40	490	Биндас Федуш	"	10	-
41	491	Бесермині Ириней	Шид	10	-
42	492	Бесермині Лела	"	10	-
43	493	Ерделі Маруся	"	10	-
44	494	Ерделі Микола	"	10	-
45	495	Ерделі Леонка	"	10	-
46	496	Сабов Евген	"	10	-
47	497	Ерделі Иван	Загреб	10	-
48	498	Ерделі Іруся	"	10	-
49	499	Барна Йовген 1075	Руски Керестур	10	-
50	500	Барна Михал	"	10	-
51	501	Балінт Йовген	"	10	-
52	502	Берег Яким 536	"	10	-

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
53	503	Бодваї Михал сал. 25	Руски Керестур	10	-
54	504	Винаї Йовген 1139	"	10	-
55	505	Гарди Владо 381	"	10	-
56	506	Гайдук Дюра 44	"	10	-
57	507	Гербут Михал 978	"	10	-
58	508	Гудак Мирон 328	"	10	-
59	509	Гарди Яким 517	"	10	-
60	510	Дудаш Владо 801	"	10	-
61	511	Дудаш Владо 964	"	10	-
62	512	Дудаш Владо Петр. Копчая 6	"	10	-
63	513	Єрделі Микола 947	"	10	-
64	514	Джуджар Владо Цар. Душ. 37	"	10	-
65	515	Джуна Яким 96	"	10	-
66	516	Джуджар Штефан 814	"	10	-
67	517	Жилник Лаци 444	"	10	-
68	518	Киш Йовген 637	"	10	-
69	519	Киш Яким 248	"	10	-
70	520	Ковач Микола 842	"	10	-
71	521	Ковач Яким 323	"	10	-
72	522	Колошняї Михал 51	"	10	-
73	523	Колошняї Михал 2	"	10	-
74	524	Колошняї Яким	"	10	-
75	525	Монар Михал 607	"	10	-
76	526	Надь Дюра 351	"	10	-
77	527	Надь Янко Кр. Ал. 9	"	10	-
78	528	Новак Данил	Коцуру	10	-
79	529	Новта Михал 369	Руски Керестур	10	-
80	530	Новта Яким 43	"	10	-
81	531	Орос Микола 954	"	10	-
82	532	Папуга Дюра 220	"	10	-
83	533	Павуга Яким 66	"	10	-
84	534	Павуга Янко 22	"	10	-
85	535	Пашо Яким 111	"	10	-
86	536	Планчак Янко 483	"	10	-
87	537	Павлович Михал 955	"	10	-
88	538	Сабадош Янко 446	"	10	-
89	539	Сопка Силво 1102	"	10	-
90	540	Сабадош Йовген 511	"	10	-
91	541	Рац Кирил 1079	"	10	-
92	542	Роман Мирон 493	"	10	-
93	543	Шимко Янко 468	"	10	-
94	544	Чакан Михал 330	"	10	-

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
95	545	Хома Михал 1073	Руски Керестур	10	
96	546	Будински Янко сал. 105	"	10	
97	547	Иван Яким 65	"	10	
98	548	Майхер Микола	"	10	
99	549	Мудри Яким електричар	"	10	

Даровали на Р. Н. П. Дружство у 1936 року.

			Дин. п.	
			Дин.	п.
1		О. Иванчо Данил, Америка	500	
2		Н. Н., Руски Керестур	100	
3		Тарговске Удружене Руски Керестур	50	
4		Рамач Михал, Руски Керестур	50	
5		О. Дудаш Габор Драге	18	
6		Школски дзеци од забави Руски Керестур	50	

Даровали на Руску Друкарню и за Дом Друкарнї:

			Дин. п.	
			Дин.	п.
1		Преосв. Др. Д. Няради владика Крижевци Руски слова		
2		Преч. монс. Мудри Михайл парох и предс. Р. Н. П. Д. Руски Керестур	35000	
3		Преч. Надь Димитриј, каноник Крижевци	6000	
4		Гр. кат. церквена општина Руски Керестур	5000	
5		Гр. кат. церквена општина Коцур	3000	
6		Преч. О. Гирйовати Михайл, декан Бачинци	1000	
7		Сабадош Янко 503 Руски Керестур	1000	
8		Сабадош Васил, 503 Руски Керестур	1000	
9		Папгаргај Пепа, Руски Керестур	1000	
10		Надьордь Янко, 573 Руски Керестур	1000	
11		Джуния Михал, мл. 508 Руски Керестур	1000	
12		Сабадош Мафтей, 813 Руски Керестур	500	
13		Олеар Михал, 508 Руски Керестур	500	
14		Будински Ђюра, Руски Керестур	500	
15		Ружанцово Дружество Руски Керестур	500	
16		Шимко Михал, Руски Керестур	500	
17		Гр. кат. Церквена општина Н. Сад	500	
18		Чизмар Митро, економ Миклошевци	500	
19		Назб. у Бачинцох Руска Читальня	431	
20		Папуга Штефан, Руски Керестур	300	

По 200 дин: О. Будински Янко, парох Београд, Павлович Мирон, качмар Р. К., Джуня Владо Р. К., Солонар Јелена аптикарка Р. К.

По 150 дин. Сабадош Михал, 458 Р. К.; Виславски Янко, 101 Р. К.; Роман Ђюра 105 Р. К.

По 140 дин. Од забави Руска читальня Шид.

По 101 дин. Од забави Руска читальня Бачинци.

По 132 дин. На храм церкви назберано у Руским Керестуре.

По 100 дин. Грч. кат. церк. општина Ст. Вербас. Фа Осиф уч. Р. К. Папуга Михал Бачинци, Чизмар Я. музикалне друштво Р. К., Джуня Ђюра, ст. Р. К., Роман Митро, Р. К., Пастовићи Шимко, Веруна Р. К., Гарди Јовген, Р. К., Рац Јовген, Р. К., Паплацко, Михал ст. Р. К., Јежденци Яким, Р. К., Шимко Ђюро, Р. К., Новта Михал, Р. К., Коришаш Микола, Р. К., Павлович Янко, Р. К., Макај Јовген, Р. К., Мученски Кишрацик Јула, Р. К., Паплацко Ђюра, ст. Р. К., Рамач Михал, мл. Р. К., Др. Винај Мато, Р. К., Планчак Митро, Р. К., Рамач Јевген, Р. К., Папуга Ђюра, Р. К., Рамач Михал, 518 Р. К., О. Дудаш Габор, Драге, Арт Лудевит, пекар Р. К., Будински Денчи, Р. К., Будински Јула Р. К., Дудаш Андри, Р. К., Джужар Андри, Р. К., Гарди Петро, Р. К., Макај Янко, Р. К., Папуга Владо, Р. К., Рац Микола, Р. К., Сабадош Янко мл. Р. К., Дилетанске Дружтво Ђурђев, Надь Михал, касир Р. Н. П. Д., Р. К., Поливка Андреј инж. Париз, Гербут Мафтей Р. К. Рац Јовген Р. К., Гербут Деничи Р. К., уд. Надьордь Јула, Р. К., О. Биндаш Ђюра, парох Ст. Вербас, Гербут Ђюра, 386 Р. К., Малацко Јулиј инж. Р. К., Медеши Андри, Р. К., Сабадош Денчи, 1007 Р. К., Рац Микола, 710 Р. К., Павлович Иља, качмарка Р. К., Гербут Веруна, Р. К., Костелник Михал ст. Вербас, Планчак Јевген, Бачинци, Колесар Ђюра, Бачинци, Венчельовски Янко, Бачинци, Бесермини Кирил, уч. Бачинци, Шимко Владо, Р. К., Друштво Бласей шмерци Р. К., Надь Габор, 460 Р. К., Рамач Янко, 388 Р. К., Киш Медеши Андри, Р. К., Надь Андри, 602 Р. К., Надь Ђюра, 39 Р. К. Сабов Яким нови шор Р. К., Шовш Јевген, 495 Р. К., Колесар Јоффреј, Р. К., Сивч Гербут, Мелана, Р. К., Планчак Осиф, гим. Р. К.

По 80 дин. Колошњай и Паши, Р. К., Гербут Илько Р. К.

По 70 дин. О. Тимко Онуфриј, Р. К.

По 60 дин. Джуджар Штефан, Р. К.

По 50 дин. Сабадош Ана, Шугайда Габор, Сегеди Јовген Јелилов, Сегеди Јовген, Шанта Марја, качмарка, Хома Јовген,

Ерделі Михал, Папгаргаі Дюра, Н. Н., Папгаргаі Мрача, школ-ярка, Канюх Янко, Надь Штефан, Бандурик Дюра, Орос Янко, Хома Янко, Радвані Филип, Макаі Яким, Чизмар Цила, Пап Девчи мак. шор, Барна Янко, 723, Рот Иrena, Чакан Михал, Сабадош Василь, капущани шор, Мудри Янко, Гарди Ирина, Новта Янко, Винаї Павло, Надь Макаі Михал, Сопка Янко, Планчак Гabor, содар, Надь Лукач, Стрибер Яким, Шовш Йовген, Мудри Юла, Гудак Йовген, мл., Шимко Василь, Дружтво Бл. шмерци II. часц, Рац Дюра, Джуджар Дюра, Павлович Данил, Планчак Ана родз. Дудаш, Гудак Йовген 587, Жилник Дюра Жилник Ладислав, Тимко Дюра, Манойлов Юлис, уч., Гарди Вереш Михал, Руски Керестур, Надь Елка, Вуковар, Ковач Чорба Дюра, Бачинци, Бесермені Вартоломей дзияк Ст. Вербас, Надь Янко, Вуковар.

По 40 дин. Барна Ферко, Р. К.

По 30 дин. Дудаш Данил, Кишондер Янко, Виславски Михал, Медеши Дюра, 820, Рамач Яков, 16, Семан Михал, Киш Владо, Р. К., Папуга Янко Михалов, Дайко Дюра уд., Сегеди Ана Бачинци.

По 25. дин. Павлович Симеон, Чизмар Душан, Малацко Штефан, тарговске Дружтво Р. К.

По 20 дин. Салонтаі Дюра, Гербут Веруна, Пашо Гabor, штрикер, Мудри Михал, крояч, Роман Ємил, Будински Михал, Берег Яким, Олеар Ана, Гербут Владо, Колошняі Дюра, Дудаш Василь, Бучко Янко байбер, Дудаш Ферко, Гарди Томаш, Сивч Яким, Новта Михал, уд. Дуйца Мария пошт. Будински Василь, Такач Михал, Орос Йовген, С. С. Службеници, Надь Михал, Папгаргаі Штефан, Тиркайла Р., Дудаш Петро, Барна Йовген, Фа Яков, Будински Гabor, Гадньянски Єфрем, Медеши Гabor, Сивч Михал, Гудак Михал, мак. шор, Колбас Ємил, Планчак Янко, Няради Владо, Джуня Михал, зидар, Папгаргаі Янко, Джуня Дюра, Рац Янко, капущани шор, Чакан Янко, Чакан Дюра 336, Планчак Михал, Рац Євген, Рац Кирил, Новта Янко, Будински Янко, Надь Маря, Балинт Штефан, Радошевич Душен, Бата, Мудри Яким, Ерделі Михал, Дудаш Ана, Семан Юла 958, Бучко Владо, Чизмар Дюра, Джуня Владо, Н. Н., Хранилович Зора уч., Макаі Михал, Рац Данко, салаш 97, Макаі Михал, Ерделі Ирина Р. К., Ерделі Ирина, Загреб, Н. Н. Загреб, Папуга Михал, Петров, Колесар Яким, Бачинци.

По 15 дин. Арт Карол, Роман Владо, Фа Йовген пинтер, Планчак Микола, Р. К.

По 10 дин: Еделински Онуфрий, Кишпетьо Михал, Козар Маря, Рац Янко, Паплацко Михал мл., Белак Михал, ст. Мехмедович; Дорокгази Емил, Будински Гуздер Дюра, Монар Яким, Папгаргаі Кирил, Фа Мария школярка, Фа Мижко школяр, Сегеди Цула школярка, Сегеди Надя заб. Сегеди Ивица школяр, Джуня Мария школярка, Дорокъази Микола, Панкович Осиф, Сабов Штефан, Шовш Дюра, Шовш Яким, Жирош Дюра, уд. Штрангар Маря, Сабадош Васил, Сабадош Янко, Джуджар Микола, Канюх Яким, Фечо Дюра, Говла Мелана, Шовш Петро, Варга Михал, Новта Михал, Чакан Йовген, Чизмар Дюра, Сивч Елена гим. III. р. Югас Василь, Иван Владислав, Пласкач Иrena, Дудаш Йовген, Симунович Янко, Надь Михал, Чакан Михал, Хома Данил, Ковач Яким, Няради Александр, Гайдук Макрена, Сивч Янко, Симунович Ємил, Рац Владо школяр, Пап Янко, Барна Маря, Хома Владо, Надь Лукач Янко, Варга Яким, Горняк Иrena, Гарди Владо школяр, Пастернак Янко, Голик Яким, Колошняі Юлин, Цап Петро, Семан Мойсей, Медеши Янко штрикер, Джуджар Иля Р. К. Бучко Емил, Венчельовски Штефан, Кечкеш Дюра мл., Канюх Михал Бачинци, Колошняі Янко, Киш Яким, Джуджар Дюра, Буила Йовген, Барна Андри, уд. Сивч Маря, Малацко Михал, Дудаш Михал, Бабинчак Михал, Креніцки Михал, Югас Яким, Гайдук Яким, Няради Михал, Киш Мирон, Кашовски Иля, Ерделі Микола, Хома Янко ковач, Роман Янко, Ковач Йовген, уд. Мудри Ана, Кухар Ана, Бики Шандор, Паланчаі Янко, Дудаш Янко, Орос Янко мл., Планчак Янко, Гарди Йовген столар, Гарди Дюра, Грубеня Иля, Гарди Мирон ковач, Сабадош Микола, Надь Янко, Папуга Иля, Роман Данил, Ковач Гabor, Тиркайла Штефан, Рац Михал, Хома Дюра, Гаднянски Осиф, Еделински Дюра, Паланчаі Михал, Няради Янко, Бесермені Михал, Киш Йовген, Др. Леви Изидор, Рац Михал, Костелник Янко, Надь Феї Шандор, Папданко Дюра, Новта Йовген, Сабадош Янко, Чакан Дюра, Арва Яким, Канюх Владо, Надь Осиф, Арва Петро, Виславски Янко, Малацко Михал, Чакан Дюра, Арва Яким, Канюх Владо, Виславски Кирил, Медеши Йовген, павлович Дюра, Кишпетьо Гabor, Будински Штефан, Медеши Владо, Дудаш Дюра, Бодянец Михал, Винаї Ілько, Салонтаі Василь, Штрангар Андри, Новта Михал, Сивч Маря, Тодорович Михал, Папуга Ферко, уд. Няради Юла, Планчек *

Янко, Говля Ана, Надь Павло, Малацко Дюра, Рамач Дюра, Папуга Михал, Медеши Ана, Папуга Йовген, Чакан Янко, Чапко Феброна, Арва Йовген, Папуга Дюра, Семан Дюра, Рац Михал, Штайнер Евген тарг., Бучко Данил, Гарди Михал, Хома Йовген, Будински Яким, Ковач Гabor, Барап Йовген, Колошняй Михал, Колошняй Мелана, Чизмар Яким, Бесермені Михал, Будински Андри, Роман Михал, Семан Василь, Голик Михал, Хованец Василь, Дудаш Микола, Провчи Гabor, Силаді Михал, Магоч Андри, Ковач Ана, Планчак Дюра, Дудаш Владо, Кетелеш Дюра, Будински Юла, Паши Юла, Пап Дюра, Фа Янко, Надь Макай Гabor, Будински Денчи, Джуджар Микола, Роман Дюра, Колб Маті, Сивч Мирон, Макай Микола, Хома Янко, Будински Йовген, Будински Михал, Катрина Янко, Єделински Яким, Лазар Михал, Колошняй Яким, Планчак Микола, Дудаш Янко, Чизмар Михал, Кашовски Яким, Сопка Петро, Папуга Гabor. Грубеня Михал, Бодянец Яким, Чизмар Михал, Семан Дюра, Фа Яким, Новта Кирил, Грубеня Михал Р. Керестур.

По 6 дин.: Мученски Яким, Гарди Янко, Медеши Янко, Р. К. Павлович Любница. По 5 дин.: Мудри Гabor, Хома Янко, Голик Митро, Шовш Владо заб. Гербут Магда школлярка, Гербут Яким школляр, Надь Єлена, Джуня Кирил, Кишондер Дюра, Папуга Влада, Планчак Михал, Єделински Йовген, Рац Юла, Гайдук Влада, Тимко Иля, Папуга Йовген, Пап Дюра, Виславски Михал, Кишмитро Янко, Папуга Янко, Сабадош Михал, Русковски Яким, Варга уд. Папданчо Маря, Семан Михал, Лазор Яким, Барна Михал, Пастовицки Яким, Павлович Янко, Сивч Лацко Дюра, Гайдук Мелана, Пастернак Денчи Р. К. По 4 дин.: Гично Михал, Югик Янко, Чакан Михал, Папуга Михал, Такач Петро, ст., Папуга Ана, Грубеня Андри, Новта Маря, Гарди Михал Р. К. По 3 дин.: Н. Н. Р. К.

По 2 дин. Будински Маря, Кетелеш Дюра, Єрделі Иля, Дудаш Михал, Чизмар Яким, Хома Михал, Хома Янко, Гайдук Натала, Сабадош Янко, Барап Ана, Малацко Ана, Гуздер Лукач, Монар Осиф, Роман Юла, Фейди Ирена, Такач Петро, Винаї Ана, Шугайда Андри, Паши Иля, Паши Яким, Надь Феброна Р. К. О. Иванчо Данил, Америка 50 Долари.

Руска нар. читальна Керестур и Руске Просвитне Дружтво, Коцуру зос забави на кирбай 450 Д.

Виказ членох по их биваню од початку до тераз.

Текуще число	НАЗВАНІ МЕСТА	Почесни члени	Утемелітель- ни члени I класи	Утемелітель- ни члени II класи	Рочни члени	Ведно
1	Америка	7	6	6	—	19
2	Андрияшевци	—	—	1	—	1
3	Бачинци	2	8	3	3	16
4	Бела Пуста	—	1	—	—	1
5	Беркасово	—	3	3	—	6
6	Брчко	1	—	—	—	1
7	Вел. Бечкерек	1	—	—	—	1
8	Дюрдьов	3	20	24	1	48
9	Дяково	1	2	—	—	3
10	Жабаль	1	—	—	—	1
11	Канижа	—	1	—	—	1
12	Коцуру	1	44	41	4	90
13	Козарац	—	—	2	—	2
14	Кула	2	1	—	—	4
15	Крижевци	2	—	1	—	3
16	Львов	2	—	—	—	2
17	Нови Вербас	—	1	—	—	1
18	Стари Вербас	—	6	13	3	22
19	Нови Сад	4	2	—	1	7
20	Мали Иньош	—	1	—	—	1
21	Миклошевци	8	12	19	8	47
22	Митровица	1	1	—	—	2
23	Пекла Пуста	2	—	—	—	2
24	Петровци	1	7	14	5	27
25	Пишкоревци	2	2	21	—	25
26	Радатович	—	—	1	—	1
27	Раево Село	1	—	—	—	1
28	Руски Керестур	46	112	232	65	455
29	Сараево	—	—	3	—	3
30	Сотин	—	—	—	—	—
31	Шид	3	3	5	6	17
32	Торжа	3	—	2	2	3
33	Загреб	—	—	—	—	4
34	Футок	—	—	1	—	1
35	Ястребовац	—	—	—	—	1
Ведно		94	233	392	99	818

ВАШАРИ.

(По новим календару).

Дунайска бановина.

Ада, 19. марта, 10. авг., 25. окт. **Апатин**, 1. мая, 1. окт.
Бач, 21. мая, 8. септ. **Бачка Паланка**, 30. марта, 1—2. мая, 30. юла, 1—2. окт. **Бачки Петровац**, 11. марта, 13 мая, 26. авг., 11. нов. **Бачка Топола**, 18. апр., 13. юла, 20. авг., 4. окт. **Бачко Петровосело**, 8. мая, 30. авг., 1. нов. **Баймок**, 24. мая, 17. авг., 11. нов. **Бела Црква**, 5—6. марта, 23—24. юни, 18—19. окт. **Бездан**, 15. марта, 16. юна, 29. септ., 19. нов. **Брестовац**, 3. апр., 1. септ. **Будисава**, 15. юла.

Црвенка, перши пондз. по 16. авг. **Чантавир**, 2. фебр., 1. мая, 24. септ. **Чуруг**, 4. марта, 1. юни, 6. окт. **Црно Брдо** (Фекетич), 15. май, 15. авг., 31. окт.

Горњи Ковиль, 7. апр., 7. юна, 21. септ. **Господинци**, 25. авг. **Иђош**, 7. септ., 7. юла, 7. нов. **Илача**, 12. марта, 29. юни, 18. окт. **Илок**, 24. апр., 23. юна, 2. авг., 23. окт. 25. нов.

Кать, 7. марта, 10. окт. **Кула**, соб. пред 29. апр., пред 24. юла, 6. авг., 15. окт. **Куцура**, 2. окт. **Кукуевци**, 15. апр., 30. май, 20. юли, 16. окт.

Мали Иђош, 23. мая, 5. септ. **Меленци**, 23. авг., 19. нов. **Мол**, 30. мая, 30 септ. **Морович**, 3. 6. юла, 13—14. авг.

Нова Канижа, 1. май, 1. авг., 1. нов. **Нова Пазова**, 23—25. марта, 5. май, 28. авг., 14. нов. **Нови Сивац**, 3. апр., 10. юна, 23. септ. **Нови Врбас**, 12. септ., 28. марта, 12 юли. **Нови Бечей**, 25. марта, 3. окт. **Нови Сад**, 22—23. марта, 10—11. мая, 9—10. авг., 11—12. окт.

Одјаци, 6. апр., 11. юни, 28. септ.

Пашичево, 19. юна, 27. окт. **Перлез**, 15. марта, 28. юли, 1. авг., 1. окт. **Пивиц**, недз. по 20. апр., и по 22. окт.

Руски Керестур, пондз. по 14. юну, и 25. септ.

Секич, 17. юна и 27. септ. **Сомбор**, 25. марта, 30. мая, 28. авг., 25. нов. **Сента**, 26. марта, 22. юни, 17. авг., 19. нов. **Србобран**, 12. марта, 28. юли, 20. септ., 10. нов. **Срем. Митровица**, 20. марта, 4. мая, 2. юни, 31. юли, 1. септ., 29. окт. **Стара Канижа**, 1. марта, 24. мая, 30. авг., 8. нов. **Стара Пазова**, 31. юли, 30. окт. **Стари Бечей**, 8. септ., 5. юла, 17. окт. **Стари Врбас**, 22. марта, 18. юни, 6. авг., 22. окт. **Суботица**, 24. фебр.,

16. май, 29. юна, 8. септ., 28. окт. **Светозар Милетич**, 7. май, 20. окт.

Темерин, 5. мая, 4. нов. **Тител**, 6. апр. 22. авг. 20. окт. **Торђа**, недз. по 2. окт. **Товарник**, 25. марта, 15. юни, 22—23. авг., 20. септ. **Турија**, 22. апр., 13. авг., 25. окт.

Вел. Кикнда, 25. фебр., 24. апр., 24. юни, 20. септ., 1. нов. **Вел. Бечкерек**, (Петровград) 22—24. фебр., 12—14. апр., 17—19. май, 16—18. авг., 11—13. окт., 22—24. нов.

Шайк. Св. Иван, 10. марта, 10. юни, 10. септ. **Шид**, 10. и 11. фебр., 17—18. марта, 18. авг., 30—31. окт., 11—12. дец.

Жабаль, 15. апр., 20. юни, 29. септ., 15. нов.

Савска бановина.

Андрејевци, 5. мая, 28. авг. **Андрејашевци**, 27—30. новембра, 15. авг. **Бабинагреда**, 21. апр., 7. авг., 24. юна. **Бапска Новак**, 20. апр., 6—8. септ. **Бошњаци**, 3. апр., 1. авг., 8—11. нов. **Брод на С.**, 22—25. нов.

Церна, 17. ян., 10. апр., 26—29. септ., 6. дец.

Даль, 5. мая, 30. окт., 14 фебр. **Дреновци**, 27. септ. **Дјаково**, 20—22. ян., 24—26. апр., 24—26. юла, 26—29. окт.

Ердевик, 7—9. апр., 7—8. юна, 27—29. септ., 27—28. окт. **Гуня**, 15. авг.

Крижевци, 20. ян., 14. фебр., 3. мая, 27. юна, 18. юла, 28. авг., 14. септ., 18. окт., 11. нов.

Латијак, 24. юла. **Ловас**, 9—11. нов.

Мартинци, 20—21. мая, 27. окт.

Нашице, 10. марта, 13. юна, 25. нов. **Немци**, 23 нов. **Нови Микановци**, 15—21. авг. **Нуштар**, 10. ян., 11. апр., 23. юла, 24. авг., 28. септ., 4. нов.

Осек, 16. ян., 22. апр., 31. мая, 1. юна, 18. юла, 16. окт., 23. нов.

Ст. Јанковци, 3. авг. **Ст. Микановци**, 9. фебр., 1. апр., 20. мая, 21. септ.

Штитар, 24. марта, 13. септ.

Винковци, 30. ян., 13—16. мая, 3—6. авг., 29. окт. **Врполе**, 4. ян., 11. фебр., 12. апр., 24. юна, 12. септ., 15. окт. **Вуковар**, 1. марта, 29. апр., 1. мая, 22—24. юна, 13—14. септ., 13—15. нов.

Жупаня, 1. фебр., 26. авг.

Цо у тим Календару?

Страна
1—XXV

1. Календарска часц
2. Церк. рок, Краль. Дом. нашо епархії XXVI—XXXII

Церковне чтение:

3. Дионизий, Владика: Церква 1—12
4. Д. Биндас: Настя Волошин 13—17

Поучно-забавне чтение:

5. Д. Биндас: 50 р. Д-ра Г. Костельника 28—29
6. Д-р Ф. Тихи: Г. Костельник як поет родзеней жема 39—39
7. Д-р Г. Костельник: Наша бешеда 40—53
8. Он. Тимко: Наша нар. писня 54—59
9. С. Саламон: Ганьча Млінарова 60—71
10. Проф. Г. Надь: Даскельо слова о locat. sing. меновнікох 72—76
11. М. Ковач: Мудри Яни 76—78
12. Горняк Евген: Писні 87—89
13. Мик. Ерделі: С. Петлюра 89—94
14. Бучко Петро: Чи паметаш 94—95
15. М. Бучко: Крути 95—97
16. Т. Шевченко: Заповіт 98
17. Дудаш Габ.: Мац..., Пролет. буржуй 98—101
18. В. Нота: Препил шицко 102—104
19. Б. К.: Мой валалу 107
20. Д-р Ос. Костельник: Хори дзеца 108
21. М. Бучко: Дацо до думаня 108—109
22. В. Пап: На памятку, три жаданя 109—110
23. Олеяр Яким: У моєй загратки 110—111
24. Я. Фейса: Писні 112—116
25. Евг. Тимко: Писні; „П. Деньчи“ 116—121
26. Надь Я.: Розвиток друкарні 121—123
27. Ос. Торма: Психол. и соц. интэліг. 123—127
28. Надь Митро: Загучали гори 127—129
29. С. Саламон: З циклу: „Строфи“ 129—130
30. Он. Т.: Наш Трозуб 131—132
31. Биркаш Михал: Дацо зос газд. наш. дідох 132—140
32. Д. Бинеас: Рацяон. виробляне конопи 140—143
33. Сам. Скубай: Качки 143—147
34. Биркаш Мих.: Мудри виречения 147—148
35. Жарты — загадки 149—152

Дійствоване РНПД-а:

36. Рочна гл. схадзка, члени, дары на Друкарню 153—165
37. Вашари 166—167
38. Зміст 168

Табла о плодзеню домашніх скотох.

Кед зачаце	Конь	Крава	Магарец	Овца и коза	Швия	До- машні заяц
Ян. 1. " 10. " 20. " 30.	Дец. 6. " 15. " 25. Ян. 4.	Окт. 12. " 21. " 30. Нов. 10.	Ян. 1. " 10. " 20. " 30.	Юни 3. " 12. " 22. Юли 2.	Апр. 30. Май 9. " 19. " 29.	Феб. 1. Май 9. " 10. Мар. 2.
Феб. 10. " 20. " 28.	" 15. " 25. Феб. 2.	Дец. 1. " 9.	Феб. 10. " 13. " 28.	Феб. 10. " 13. " 31.	Юни 9. " 19. " 29.	Феб. 10. " 10. " 20.
Мар. 10. " 20. " 30.	" 12. " 22. Мар. 4.	" 19.	Мар. 10. " 20. Ян. 8.	Авг. 10. " 20. " 30.	Юли 7. " 17. " 27.	Апр. 10. " 20. " 30.
Апр. 10. " 20. " 30.	" 15. " 25. Апр. 4.	" 19.	Апр. 10. " 20. Феб. 8.	Сеп. 10. " 20. " 30.	Авг. 7. " 17. " 27.	Май 10. " 20. " 30.
Май 10. " 20. " 30.	" 14. " 24. Май 4.	" 18.	Май 10. " 20. Мар. 10.	Окт. 10. " 20. " 30.	Сеп. 6. " 16. " 26.	Юни 10. " 20. " 30.
Юни 10. " 20. " 30.	" 15. " 25. Юни 4.	" 20.	Юни 10. " 20. Апр. 10.	Нов. 10. " 20. " 30.	Окт. 1. " 17. " 27.	Юни 10. " 20. " 30.
Юли 10. " 20. " 30.	" 14. " 24. Юли 3.	" 20.	Юли 10. " 20. Май 10.	Дец. 10. " 20. " 30.	Нов. 6. " 16. " 26.	Авг. 10. " 20. " 30.
Авг. 10. " 20. " 30.	" 14. " 24. Авг. 2.	" 20.	Авг. 10. " 20. Юни 10.	Ян. 10. " 20. " 30.	Дец. 7. " 17. " 27.	Сеп. 10. " 20. " 30.
Сеп. 10. " 20. " 30.	" 12. " 22. Септ. 4.	" 20.	Сеп. 10. " 20. Юли 11.	Феб. 10. " 20. " 30.	Ян. 7. " 17. " 27.	Окт. 10. " 20. " 30.
Окт. 10. " 20. " 30.	" 14. " 24. Окт. 4.	" 21.	Окт. 10. " 22. Авг. 10.	Феб. 6. " 16. " 26.	Нов. 10. " 20. " 30.	Нов. 10. " 20. " 30.
Нов. 10. " 20. " 30.	" 14. " 24. Нов. 4.	" 20.	Нов. 10. " 21. Сеп. 10.	Мар. 9. " 19. " 29.	Дец. 10. " 20. " 30.	Дец. 10. " 20. " 30.
Дец. 10. " 20.	" 14. " 24.	" 20.	Дец. 10. " 11. Дец. 10.	Апр. 8. " 19. " 30.	Ян. 10. " 19. " 30.	Ян. 10. " 19. " 30.

По тей таблічкі кожди газда легкож може вираховаць, кеды ше му кобула ождреби, крава оцелі, швия опраши и т. д. Але и то познате же време породу ве вше точне. Мужескі породы познейше приходзя на шмат як женски. Нездрава мац нешороваше ще жребі із здаравай і моцней. Кед и то до разхунку вежмеме тэди кобула може буц жребна 330 до 429 дні; крава цельна 240 до 330 дні; овца 140 до 160; коза 143 до 146; швия 110 до 134 дні. Домашні заяцы скотни су 28 до 31 дні. Кури шедза на 16—20 вайцох 20 до 22 дні; пулька на 12—16 вайцох 27 до 28 дні; гуска на 12—15 вайцох 28—32 дні; качка на 15—18 вайцох 27—32 дні.

КАЖДЕ РУСКЕ ОБИСЦЕ

познац по руских женских ручних роботох: нашо народни
ручнікі партки, вишивки з руку и тканьом, малюнки...
Стол у каждой рускей хижі украшует: Руски Календар
и Руски Новини! През того обисце не руске.

У РНПД-у У РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ

МОЖ ТОТИ КНІЖКИ ДОСТАЦ:

Цена:

1. Кійкочка Рожанцева	8	Дин.
2. Азбука	10	"
3. Читанка за III. и IV. кл.	10	"
4. Християнска наука (Библия)	10	"
5. Праеди кат. вири (Катакиз)	10	"
6. Граматика бачв. рускей бешеди	10	"
7. Стари Руски Календари	10	"
8. Молитвеніки векща	20	"
9. Молитвеніки мали	10	"
10. Житие Св. Кирила и Метода	2	"
11. Правила РНПД-а	3	"
12. Др. Костельник: Ёфтайова дзвінка — трагедія	8	"
13. Народни писмі	10	"
14. Я. Фейса: Пупче, писні	3	"
15. Проось Владика: Служба Божа (нове)	3	"

ЦЕНА ТОГО КАЛЕНДАРА 10.— ДИНАРИ.